



Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Τμήμα Διεθνών, Ευρωπαϊκών και Περιφερειακών Σπουδών

Π.Μ.Σ. Διεθνείς Οικονομικές Σχέσεις

Διπλωματική εργασία

**«Η Θέση της Κίνας στη ΝΑ Ασία & η διεθνοποίηση του
RMB»**



**Επιβλέπων Καθηγητής:
Μαστρογιάννης Αναστάσιος**

**Φοιτήτρια:
Βατικιώτου Ευαγγελία
(Α.Μ.: 1214Μ090)**

Αθήνα, 2015.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Τμήμα Διεθνών, Ευρωπαϊκών και Περιφερειακών Σπουδών	1
Εισαγωγή	6
Μέρος Α	13
Κεφάλαιο 1	13
1.1 Θεωρία απότομης μετάβασης vs Θεωρία ήπιας προσαρμογής (Shock Therapy vs Gradualism).....	13
1.2 Δυαδική Οικονομία (Lewis' Dualism)	19
1.3 Αποταμίευση.....	23
1.4 Επένδυση	29
Κεφάλαιο 2	31
2.1 Διεθνές Εμπόριο	31
2.2 Άμεσες Ξένες Επενδύσεις	33
2.3 Εξαγωγές.....	38
2.4 Συμφωνίες Ελεύθερου Εμπορίου.....	42
Μέρος Β	51
Κεφάλαιο 1	51
1.1 Συναλλαγματική Ισοτιμία	51
1.2 Καθεστώτα συναλλαγματικών ισοτιμιών	52
1.3 ΙΑΔ-Balassa Samuelson Effect	53
1.4 Η Ασυμβίβαστη Τριαδικότητα.....	54
1.5 Η συναλλαγματική πολιτική της Κίνας και η πολιτική της αδρανοποίησης.....	55
1.6 Renminbi (RMB).....	59
Κεφάλαιο 2	61
2.1 Διεθνοποίηση νομίσματος.....	61
2.2 Διεθνοποίηση του RMB.....	64
2.3 Βήματα προς τη διεθνοποίηση του RMB.....	65

Μέρος Γ	70
Προκλήσεις & Οράματα.....	70
1.1 ΗΠΑ vs Κίνα, USD vs RMB	70
1.2 Χρηματιστηριακό κραχ.....	75
1.3 Αναπτυξιακή εξισορρόπηση	77
1.4 One Belt One Road.....	81
Επίλογος	83
Βιβλιογραφία.....	85

Index Γραφημάτων

Αγροτικός-Μη αγροτικός τομέας (%ΑΕΠ)	22
Συγκριτικός πίνακας ποσοστών αποταμίευσης.....	24
Συνολική αποταμίευση (%ΑΕΠ)	25
Διεθνές εμπόριο (%ΑΕΠ).....	32
Συμβολή ΑΞΕ σε εξαγωγές-εισαγωγές (1990-2014).....	36
Εξαγωγές (%ΑΕΠ).....	40
Σύνθεση των εξαγωγών.....	41
The Trilemma 'Textbook Framework'	54
Συναλλαγματική ισοτιμία RMB-USD (2005-2014).....	57
Οφέλη και κίνδυνοι της διεθνοποίησης του νομίσματος.....	64
Εμπορικοί διακανονισμοί σε RMB.....	66
Συμφωνίες Currency swap.....	68
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών Κίνα-ΗΠΑ.....	72
Ρυθμός μεγέθυνσης ΑΕΠ	77
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (2005-2015).....	78
One Belt One Road	82

Περίληψη

Το οικονομικό θαύμα της Κίνας ξεκίνησε με το μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα του Deng Xiaoping, το 1978. Η κινέζικη ηγεσία εκμεταλλεύθηκε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της χώρας και προώθησε μία σειρά μεταρρυθμίσεων οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα μέσο ετήσιο ρυθμό μεγέθυνσης 9,1%. Σήμερα, η Κίνα είναι η δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία παγκοσμίως και έχει ισχυρούς οικονομικούς δεσμούς με πολλές χώρες, όπως οι ΗΠΑ, η ΕΕ και οι χώρες της ΝΑ Ασίας. Το επόμενο βήμα είναι η διεθνοποίηση του εθνικού νομίσματος, renminbi (RMB), προκειμένου η Κίνα να εδραιώσει τη θέση της στο διεθνές οικονομικό στερέωμα. Ωστόσο, δομικές και θεσμικές ατέλειες θέτουν υπό αμφισβήτηση το κινέζικο μοντέλο οικονομικής μεγέθυνσης και το ερώτημα που εγείρεται είναι το αν και κατά πόσο η πολιτική που εφαρμόζεται είναι βιώσιμη.

Λέξεις κλειδιά: Κίνα, ΝΑ Ασία, αποταμίευση, ΑΞΕ, εξαγωγές, εμπορικές συμφωνίες, διεθνοποίηση RMB, επιβράδυνση, βιώσιμη ανάπτυξη, αναπτυξιακή εξισορρόπηση

Abstract

The Chinese economic miracle has its roots in Deng Xiaoping's reform program, in 1978. The Chinese leadership took advantage of the country's particular characteristics and promoted reforms that resulted in a 9.1% in average annual growth rate. Nowadays, China is the second biggest economy in the world and has strong economic ties with many countries such as the USA, the EU and the SE Asian countries. The next big step is the internationalization of the national currency, the renminbi (RMB), in order for China to establish its position in the international economic scene. However, structural and institutional distortions are questioning the Chinese model of economic growth and its sustainability.

Key words: China, SE Asia, savings, international trade, FDI, exports, trade agreements, RMB internationalization, slowing down, sustainable growth, rebalancing

Εισαγωγή

Η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας είναι η δεύτερη σε έκταση χώρα παγκοσμίως, μετά τις ΗΠΑ (9.596.960 τ.χμ.), με 1.367.485.388 πληθυσμό και 7.4% ρυθμό ανάπτυξης.¹ Πρόκειται για μία χώρα με μεγάλη οικονομική ιστορία. Κάνοντας μία σύντομη αναδρομή σε αυτή, διαπιστώνουμε πως η Κίνα μεσουράνησε στην παγκόσμια οικονομία την περίοδο της Δυναστείας Song, περί το 1200.² Οι Madison, Needman και Ronan, Hartwell, και Chao υποστηρίζουν, αντίστοιχα, ότι ήταν η μεγαλύτερη οικονομία της εποχής, είχε την πιο προηγμένη τεχνολογία, πρωτοπορούσε στην παραγωγή σιδήρου και χαρακτηριζόταν από υψηλό ρυθμό αστικοποίησης.³ Ωστόσο, η υπεροχή της άρχισε να φθίνει την περίοδο 1500-1800, παραχωρώντας τη θέση της στην Ευρώπη.⁴ Οι Brandt, Ma και Rawski αποδίδουν την οικονομική υποχώρηση της Κίνας στο αυτοκρατορικό θεσμικό πλαίσιο που προωθούσε τα συμφέροντα των ελίτ έναντι της τεχνολογικής προόδου και αποδυναμώθηκε λόγω των εδαφικών και εμπορικών παραχωρήσεων στις οποίες αναγκάστηκε να προβεί η χώρα μετά την ήττα της στους δύο πολέμους του Οπίου.⁵ Έκτοτε, και ως το 1949, ταλανιζόταν από εμφύλιους πολέμους που συνδυάστηκαν με τη συμμετοχή της στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και εμπόδισαν την εκβιομηχάνιση της χώρας, η οποία ξεκίνησε μετά την ίδρυση της Λαϊκής Δημοκρατίας το 1949.⁶ Το Κομμουνιστικό Κόμμα εστίασε στην προώθηση της βαριάς βιομηχανίας, εκμεταλλεύόμενο τα πλεονάσματα του αγροτικού τομέα, προκειμένου να πραγματοποιήσει επενδύσεις στον βιομηχανικό και μειώνοντας την κατανάλωση των νοικοκυριών.⁷ Πρόκειται για το Μεγάλο Άλμα προς τα Εμπρός το οποίο εισήγαγε ο Mao Jedong το 1958 και είχε ως στόχο να ξεπεράσει τη βιομηχανική παραγωγή της Μ. Βρετανίας και των ΗΠΑ σε 10 και 20-30 χρόνια αντίστοιχα.⁸ Ωστόσο, παρά το γεγονός ότι ο Μεγάλος Λιμός ανέδειξε τις αδυναμίες του σχεδίου, η ηγεσία της Κίνας προχώρησε σε μικρές αλλαγές πολιτικής, παραμένοντας ως επί το πλείστον προσκολλημένη στην πορεία που είχε διαγράψει ως τότε.⁹ Χαρακτηριστικό

¹ CIA, The World Factbook. Ανακτήθηκε: 4/11/2015. Διαθέσιμο σε: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ch.html>.

² Zhu, Xiaodong. *Understanding China's Growth: Past, Present, and Future*. Vol. 26. Journal of Economic Perspective, 2012, σελ. 104. Ανακτήθηκε: 30/09/2015. Διαθέσιμο σε: <http://pubs.aeaweb.org/doi/pdfplus/10.1257/jep.26.4.103>.

³ Όπ. ανάφ. σε: *Ibid.*, σελ. 104.

⁴ Zhu, Xiaodong. *Understanding China's Growth: Past, Present, and Future*, op.cit., σελ. 104.

⁵ Όπ. ανάφ. σε: *Ibid.*, σελ. 105.

⁶ Zhu, Xiaodong. *Understanding China's Growth: Past, Present, and Future*, op.cit., σελ. 105-106.

⁷ *Ibid.*, σελ. 109.

⁸ Li, Wei. *The Great Leap Forward: Anatomy of a Central Planning Disaster*. Chicago: University of Chicago Press, 2005, σελ. 1. Ανακτήθηκε: 10/10/2015. Διαθέσιμο σε: <http://faculty.darden.virginia.edu/liw/papers/jpe-final2.pdf>.

⁹ Zhu, Xiaodong. *Understanding China's Growth: Past, Present, and Future*, op.cit., σελ. 109.

είναι το σύστημα hukou, σύμφωνα με το οποίο απαγορευόταν οι αγρότες να μετακινηθούν από τις αγροτικές περιοχές ή να ενασχοληθούν με οποιονδήποτε άλλον τομέα πέραν της αγροτικής παραγωγής, στοχεύοντας στη χρηματοδότηση του βιομηχανικού τομέα μέσω του αγροτικού.¹⁰ Οι πολιτικές αυτές εφαρμόστηκαν ως το 1978 και είχαν ως αποτέλεσμα την εσφαλμένη κατανομή πόρων και τη μείωση της παραγωγικότητας.¹¹

Μετά τον θάνατο του Mao Jedong το 1976, την ηγεσία ανέλαβε ο Deng Xiaoping, ο οποίος εκπόνησε το σχέδιο «μεταρρύθμιση και άνοιγμα». Το εν λόγω σχέδιο περιελάμβανε τις πρώτες μεταρρυθμίσεις οι οποίες θα εφαρμόζονταν με τρόπο σταδιακό και πειραματικό.¹²

Στο σημείο αυτό, οφείλουμε να επισημάνουμε ότι ο σταδιακός και πειραματικός τρόπος αναφέρεται στο γεγονός ότι οι μεταρρυθμίσεις δεν εφαρμόζονταν απ' ευθείας σε εθνικό επίπεδο, αλλά αποσπασματικά σε συγκεκριμένες περιοχές και, αν θεωρούνταν επιτυχείς, διευρύνονταν.

Επιπρόσθετα, η κυβέρνηση διατήρησε την εκπόνηση πενταετών σχεδίων (Five Year Plan), η οποία είχε ξεκινήσει το 1953. Τα πενταετή σχέδια είχαν και έχουν ως στόχο τον συντονισμό και την εφαρμογή συγκεκριμένης πολιτικής σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο.¹³ Το πρώτο πενταετές σχέδιο, σύμφωνα με τον Shabad, αφορούσε την περίοδο 1953-1957 και περιελάμβανε τους στόχους που θα οδηγούσαν στην τελειοποίηση του Μαρξιστικού οικονομικού μοντέλου, με την έμφαση, όπως αναφέραμε παραπάνω, να δίδεται στη βαριά βιομηχανία.¹⁴ Τα επόμενα τρία σχέδια είχαν παρεμφερείς στόχους. Το πέμπτο πενταετές σχέδιο αφορούσε την περίοδο 1976-1980 και εισήγαγε τον νόμο του ενός παιδιού, ενώ αναθεωρήθηκε το 1978, για να συμπεριλάβει το μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα του Deng Xiaoping.¹⁵ Το επόμενο, ιδιαίτερα σημαντικό, πενταετές σχέδιο ήταν το ένατο, αφορούσε την περίοδο 1996-2000 και καθιστούσε ξεκάθαρη την πρόθεση των ιθυνόντων για τη στροφή της Κίνας

¹⁰*Ibid.*

¹¹*Ibid.*, σελ. 110.

¹²*Ibid.*

¹³Melton, Oliver. *China's Five-Year Planning System: Implications for the Reform Agenda*. Testimony for the U.S.-China Economic and Security Review Commission, 2015, σελ. 1. Ανακτήθηκε: 14/09/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.uscc.gov/sites/default/files/Melton%20-%20Written%20Testimony.pdf>

¹⁴όπ. ανάφ. σε: Lieutenant Colonel Troy GaLLoway. *Chinese Five Year Plans: An Economic Catalyst?* Center for Strategic Leadership, U.S. Army War College, 2011, σελ. 1. Ανακτήθηκε: 14/09/2015. Διαθέσιμο σε: http://www.csl.army.mil/usacsl/publications/IP11_11.pdf

¹⁵Lauren Mack, "Chinese History: Fifth Five Year Plan (1976-1980)," *About.com*. Ανακτήθηκε: 15/09/2015. Διαθέσιμο σε: <http://chineseculture.about.com>.

προς την οικονομία της αγοράς, ενώ μέσω αυτού οι ιδιωτικοποιήσεις έπαψαν να είναι θέμα «ταμπού».¹⁶ Τέλος, το δωδέκατο πενταετές σχέδιο για την περίοδο 2011-2015 αποτελεί κομβικό σημείο στην οικονομική πορεία της Κίνας, καθώς αναφέρεται στη στροφή προς την ενίσχυση της εγχώριας κατανάλωσης και στην εξασφάλιση της οικονομικής, πολιτικής και κοινωνικής σταθερότητας.¹⁷

Παράλληλα, σκόπιμο είναι, για την καλύτερη κατανόηση και συνολική θεώρηση της παρούσας μελέτης, να αναφερθούμε συνοπτικά στη διοικητική δομή της Κίνας και, συγκεκριμένα, στη σχέση κεντρικής κυβέρνησης και τοπικών κυβερνήσεων. Κι αυτό, διότι η διοικητική και η οικονομική διάρθρωση είναι αλληλένδετες και αλληλοεπηρεαζόμενες.

Στην Κίνα διακρίνουμε τέσσερα επίπεδα διοικητικής οργάνωσης –αυτόνομες επαρχίες και κοινότητες που βρίσκονται υπό τη διοικητική διοίκηση της κεντρικής κυβέρνησης (autonomous region and municipality), αυτόνομες νομαρχίες και πόλεις (autonomous prefecture and city), κομητείες (county), και, τέλος, πόλεις (town) και τους δήμους (township)– με το καθένα εξ αυτών να έχει ξεχωριστό λαϊκό κογκρέσο και κυβέρνηση.¹⁸ Η σχέση κεντρικής κυβέρνησης και τοπικών κυβερνήσεων άλλαξε σταδιακά από το 1978, όταν άρχισε να εφαρμόζεται το μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα της Κίνας. Η οικονομική αποκεντροποίηση δεν θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί, χωρίς την αντίστοιχη διοικητική. Η αρχή έγινε με την οργάνωση της αγροτικής παραγωγής, βάσει της οποίας οι αγρότες, μέσω ειδικών συμφωνιών και σε επίπεδο νοικοκυριών αντί κολεκτίβας, μπορούσαν να εκμεταλλεύονται τη γη, με αποτέλεσμα την αύξηση του εισοδήματός τους και τη διευκόλυνση της ανακατανομής των παραγωγικών συντελεστών.¹⁹ Ταυτόχρονα, η κεντρική κυβέρνηση προώθησε την υπογραφή ειδικών συμφωνιών με τις τοπικές κυβερνήσεις, βάσει των οποίων οι τελευταίες αποκτούσαν δημοσιονομική αυτονομία και ευθύνη. Συγκεκριμένα, οριζόταν ένα ποσοστό εσόδων το οποίο έπρεπε οι τοπικές κυβερνήσεις να αποδώσουν στην κεντρική, ενώ το υπόλοιπο παρέμενε σε αυτές.²⁰ Επιπλέον, οι τοπικές

¹⁶ Colonel Troy Galloway. *Chinese Five Year Plans: An Economic Catalyst? op.cit.*, σελ. 2.

¹⁷ Stephen S. Roach, *A Giant Step toward Solutions*. China Daily, 22 Μαρτίου 2011. Ανακτήθηκε: 15/09/2015. Διαθέσιμο σε: http://www.chinadaily.com.cn/opinion/2011-03/22/content_12206397.htm.

¹⁸ Lisheng, DONG. *CENTRALLOCAL RELATIONS IN CHINA: RETROSPECT AND PROSPECT*. China Policy Institute, 2007, σελ. 3. Ανακτήθηκε: 18/10/2015. Διαθέσιμο σε: <https://www.nottingham.ac.uk/cpi/documents/discussion-papers/discussion-paper-16-central-local-relations.pdf>.

¹⁹ Tao, Ran, and Dali L. Yang. *The Revenue Imperative and the Role of Local Government in China's Transition and Growth*. University of Chicago, 2008, σελ. 4. Ανακτήθηκε: 18/10/2015. Διαθέσιμο σε: <http://web.ntpu.edu.tw/~guan/courses/growth/ran.pdf>.

²⁰ *Ibid.*, σελ. 5.

κυβερνήσεις ανέλαβαν την εποπτεία των κρατικών επιχειρήσεων που βρίσκονταν στην επικράτειά τους, ενώ, σύμφωνα με τους Wong και Bird, είχαν τη δυνατότητα να αυξήσουν τα έσοδά τους πέραν των προβλεπομένων από τον προϋπολογισμό.²¹ Το 1994, η κεντρική κυβέρνηση εφάρμοσε ένα νέο φορολογικό σύστημα, στοχεύοντας στον διαχωρισμό της φορολογικής διοίκησης, με αποτέλεσμα τον περιορισμό της δικαιοδοσίας των τοπικών κυβερνήσεων.²² Παράλληλα, ο περιορισμός των παραρτημάτων της Λαϊκής Τράπεζας της Κίνας (ΛΤΚ) σε 9 περιφερειακά, των οποίων οι επικεφαλής θα ορίζονταν απ'ευθείας από αυτήν, περιόρισε την επιρροή των τοπικών κυβερνήσεων, όπως επισημαίνει ο Yang.²³ Η μείωση των εσόδων των τοπικών κυβερνήσεων τις ανάγκασε να αναζητούν, συχνά, τρόπους χρηματοδότησης πέραν του προϋπολογισμού, προκειμένου να καλύψουν τις ανάγκες τους.²⁴ Στο σημείο αυτό, αξίζει να σημειωθεί ότι οι κυβερνήσεις των επαρχιών της ανατολικής ακτής της Κίνας εκμεταλλεύθηκαν την ανακατανομή των παραγωγικών συντελεστών και τον ανταγωνισμό, δίνοντας, σύμφωνα με τον Yang, έμφαση στις επενδύσεις, τα έσοδα των οποίων επανεπένδυναν, σε αντίθεση με τις κυβερνήσεις των επαρχιών της ενδοχώρας οι οποίες εστίασαν στην κάλυψη βραχυπρόθεσμων αναγκών και όχι στην επενδυτική δραστηριότητα.²⁵

Στο μεταρρυθμιστικό, λοιπόν, έργο της Κίνας, σημαντικό ρόλο διαδραμάτισε η διοικητική δομή, όπως αυτή παρουσιάστηκε παραπάνω, ενώ τα πενταετή σχέδια αποτέλεσαν σημαντικό εργαλείο εξειδίκευσης των οικονομικών στόχων, της εφαρμογής και της αξιολόγησής τους.

Δεδομένων των προλεγόμενων, η μεταρρυθμιστική διαδικασία ξεκίνησε με τη μεταφορά πόρων από την αγροτική παραγωγή στον μη αγροτικό τομέα. Οι περιορισμοί στη μετακίνηση εργατών από τις αγροτικές περιοχές στις μη αγροτικές έγιναν πιο χαλαροί, γεγονός που ευνόησε την ανακατανομή των πόρων. Η έμφαση που δόθηκε στις εξαγωγές, τις επενδύσεις και το διεθνές εμπόριο, σε συνδυασμό με τον υψηλό ρυθμό αποταμίευσης, καθώς και ο τρόπος εφαρμογής της συναλλαγματικής πολιτικής μετέτρεψαν μία από τις πιο οικονομικά αδύναμες χώρες του κόσμου σε μία χώρα με

²¹ όπ. ανάφ. σε: *Ibid.*, σελ. 5-6.

²² *Ibid.*, σελ. 11.

²³ όπ. ανάφ. σε: *Ibid.*, σελ. 11-13.

²⁴ Tao, Ran, and Dali L. Yang., *op.cit.*, σελ. 16.

²⁵ όπ. ανάφ. *Ibid.*, σελ. 19.

ρυθμό μεγέθυνσης κατά μέσο όρο 9,1% ανά έτος.²⁶ Το 2001, η Κίνα έγινε επίσημα μέλος του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ). Η στροφή της χώρας προς την οικονομία της αγοράς ήταν, πλέον, εμφανής. Η κατάργηση σημαντικού μέρους των δασμολογικών περιορισμών, ως απόρροια της συμμετοχής της στον οργανισμό, σε συνδυασμό με το άφθονο και φθηνό εργατικό δυναμικό, συνέβαλε στην προσπάθεια σταδιακής απελευθέρωσης του εμπορίου και ενίσχυσης των εμπορικών σχέσεων της Κίνας με τον υπόλοιπο κόσμο. Το γεγονός αυτό καταδεικνύεται και από τη σύναψη διμερών ή πολυμερών εμπορικών συμφωνιών με πολλές χώρες, όπως η Νότια Κορέα, η Αυστραλία, η Νέα Ζηλανδία, οι χώρες μέλη της ASEAN κ.α. Παράλληλα, η προσέλκυση Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (ΑΞΕ) και η εξαγωγική δραστηριότητα αναδείχθηκαν σε εθνική στρατηγική, με αποτέλεσμα την ανάδειξη της Κίνας, τα τελευταία χρόνια, ως τη δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία, τη μεγαλύτερη εξαγωγική δύναμη και τον δεύτερο καλύτερο προορισμό ΑΞΕ διεθνώς.²⁷ Σημαντικό εργαλείο στην προσπάθειά της για οικονομική μεταρρύθμιση και ανάκαμψη ήταν η συναλλαγματική της πολιτική. Η σύνδεση του RMB με το δολάριο ΗΠΑ (USD) για μεγάλες χρονικές περιόδους προσέφερε σταθερότητα στην ισοτιμία και κατ' επέκταση επέδρασε θετικά στο εμπόριο και τις επενδύσεις. Η χρηματοπιστωτική κρίση του 2008, που προκλήθηκε από τη φούσκα στις τιμές των ακινήτων λόγω της πιστωτικής επέκτασης (subprime loans), την απουσία εποπτικού και ρυθμιστικού πλαισίου για το χρηματοπιστωτικό σύστημα, τις κερδοσκοπικές επιθέσεις στον τραπεζικό τομέα, την ανεπάρκεια και μεροληψία των οίκων αξιολόγησης, καθώς και την ανισορροπία στη διεθνή αγορά λόγω των ελλειμμάτων των ΗΠΑ και των πλεονασμάτων της Κίνας και της Ασίας²⁸, έθεσε υπό αμφισβήτηση το «αόρατο χέρι» του Adam Smith²⁹ και βύθισε την παγκόσμια οικονομία στη μεγαλύτερη ύφεση μετά τη «Μαύρη Παρασκευή»³⁰ του 1929. Η Κίνα επηρεάστηκε σε μικρότερο βαθμό συγκριτικά με άλλες χώρες, ωστόσο, η μείωση της παγκόσμιας ζήτησης περιόρισε σημαντικά τις εξαγωγές της.

²⁶ Morrison, Wayne M. "China's Economic Rise: History, Trends, Challenges, and Implications for the United States." Washington, D.C.: Library of Congress, Congressional Research Service, 2013, σελ. 1. Ανακτήθηκε: 24/08/2015.

Διαθέσιμο σε: <http://www.refworld.org/pdfid/52cfef6b4.pdf>

²⁷ *Ibid.*

²⁸ Νικόλαος Β. Καραμούζης, Γκίκας Χαρδούβελης, (2011). *Από τη διεθνή κρίση στην κρίση της Ευρωζώνης και της Ελλάδας: Τι μας επιφυλάσσει το μέλλον;* Αθήνα: Εκδόσεις Α.Α. Λιβάνη., σελ. 36.

²⁹ Μετά τη δεκαετία του '70, αλλά κυρίως τη δεκαετία του '90, επικράτησε στο διεθνές οικονομικό στερέωμα ο νεοφιλελευθερισμός. Η ιδεολογία αυτή στηρίχθηκε στο «αόρατο χέρι» του Adam Smith και την αντίληψη ότι η αγορά και το χρηματοπιστωτικό σύστημα πρέπει να αφεθούν ελεύθερα, χωρίς κρατικές παρεμβάσεις, προκειμένου οι οικονομικές αγορές να σταθεροποιηθούν και να είναι αποτελεσματικές., *Ibid.*, σελ. 464.

³⁰ «Μαύρη Παρασκευή» ονομάστηκε η 25^η Οκτωβρίου 1929, όταν κατέρρευσε το χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης και προκάλεσε την κατάρρευση της παγκόσμιας οικονομίας.

Προκειμένου να αντιμετωπίσει τα προβλήματα που ανέκυψαν από την έλλειψη ρευστότητας, προχώρησε σε εκ νέου σύνδεση της ισοτιμίας του RMB με το USD –η Κίνα είχε σπάσει την σύνδεση των νομισμάτων το 2005– και αποφάσισε να προωθήσει μεταρρυθμίσεις στο συναλλαγματικό της καθεστώς. Οι παρεμβάσεις της ΛΤΚ για τη διατήρηση της σταθερότητας της ισοτιμίας προκάλεσαν αντιδράσεις οι οποίες κλιμακώθηκαν, όταν οι ΗΠΑ έκαναν λόγο για «χειραγώγηση ισοτιμίας» και εσκεμμένη υποτίμηση του RMB, αναβιώνοντας μνήμες από τη δεκαετία του '30 και τους «νομισματικούς πολέμους». Τέλος, ένα εξίσου σημαντικό χαρακτηριστικό της κινέζικης οικονομικής πολιτικής είναι η προσπάθεια διεθνοποίησης του RMB, η οποία ξεκίνησε σταδιακά το 2003 με το άνοιγμα καταθετικών λογαριασμών RMB στο Χονγκ Κονγκ. Σήμερα, η διεθνής χρήση του RMB έχει αυξηθεί σημαντικά και το νόμισμα είναι σαφώς προσανατολισμένο προς την αγορά.

Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια, η οικονομία της Κίνας επιβραδύνεται. Η αδύναμη εγχώρια κατανάλωση και ζήτηση, ο κλειστός χρηματοοικονομικός τομέας, οι δομικές και θεσμικές ατέλειες της χώρας θέτουν υπό αμφισβήτηση τη βιωσιμότητα του κινέζικου μοντέλου οικονομικής ανάπτυξης, προβάλλοντας την ανάγκη επανεξισορρόπησης του.

Ποιοι είναι, όμως, οι παράγοντες που συνέβαλαν στην οικονομική μεγέθυνση της Κίνας, μετά το 1978; Πώς διαμορφώθηκαν οι οικονομικές της σχέσεις με τις γειτνιάζουσες χώρες της ΝΑ Ασίας; Τι ρόλο διαδραμάτισε η οικονομική άνθησή της στην απόφαση των κινέζικων αρχών να προβούν στη διεθνοποίηση του Renminbi (RMB); Ποιες είναι οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει και ποια τα σχέδιά της για το μέλλον;

Προκειμένου να μπορέσουμε να απαντήσουμε στα ερωτήματα που διατυπώθηκαν παραπάνω, η προσέγγιση της μελέτης μας θα πραγματοποιηθεί γύρω από τρεις άξονες. Αρχικά, θα εξετάσουμε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τους παράγοντες που επηρέασαν το μεταρρυθμιστικό έργο της Κίνας και οδήγησαν στην οικονομική της μεγέθυνση, καθώς και τον τρόπο που διαμορφώθηκαν οι οικονομικές της σχέσεις με τις χώρες της ΝΑ Ασίας, μέσω των εμπορικών τους συμφωνιών (**Μέρος Α**). Στη συνέχεια, η έρευνά μας θα επικεντρωθεί στη συναλλαγματική πολιτική της Κίνας και στις κινήσεις στις οποίες προβαίνει, προκειμένου να καταστήσει το νόμισμά της ένα διεθνές νόμισμα (**Μέρος Β**). Τέλος, θα αναφερθούμε στις προκλήσεις με τις οποίες

βρίσκεται αντιμέτωπη η χώρα, αλλά και στα οράματα που αποτελούν το κίνητρο για τη συνέχιση της οικονομικής της ανάπτυξης (**Μέρος Γ**).

Μέρος Α

Κεφάλαιο 1

1.1 Θεωρία απότομης μετάβασης vs Θεωρία ήπιας προσαρμογής (Shock Therapy vs Gradualism)

Από το 1978, όταν η Κίνα άρχισε να εφαρμόζει το μεταρρυθμιστικό οικονομικό της πρόγραμμα, καθώς και μετά την κατάρρευση της ΕΣΣΔ, οι οικονομολόγοι επικεντρώθηκαν στη μελέτη και εφαρμογή του βέλτιστου προγράμματος μετάβασης μίας οικονομίας υπό κεντρικό σχεδιασμό σε οικονομία της αγοράς. Δύο σχολές σκέψης επικράτησαν: η μία τάχθηκε υπέρ της απότομης μετάβασης (shock therapy) και η δεύτερη υπέρ της ήπιας προσαρμογής (gradualism). Η βασική τους διαφορά έγκειται στο χρόνο και την ένταση της εφαρμογής των μεταρρυθμίσεων που πρέπει να λάβουν χώρα, προκειμένου να ολοκληρωθεί η μετάβαση της οικονομίας. Τα βασικότερα χαρακτηριστικά τους είναι τα ακόλουθα:

➤ **Shock Therapy**

Οι υποστηρικτές της θεωρίας της απότομης μετάβασης θεωρούν ότι καμία μεταρρύθμιση δεν μπορεί να γίνει σε έναν τομέα της οικονομίας, αν δεν εφαρμοσθεί μία αντίστοιχη και στους υπόλοιπους τομείς. Υπό αυτήν τη θεώρηση, οι οικονομικές σχέσεις είναι αλληλένδετες και αλληλεξαρτώμενες, π.χ. η μεταρρύθμιση του συστήματος τιμολόγησης απαιτεί ένα μετατρέψιμο νόμισμα, το οποίο χρειάζεται άνοιγμα στο διεθνή ανταγωνισμό, ο οποίος είναι αποτελεσματικός με αναδόμηση και αναδιάρθρωση.³¹ Η μικροοικονομική φιλελευθεροποίηση πρέπει να γίνει παράλληλα με τη μακροοικονομική σταθεροποίηση, ενώ οι αρνητικές συνέπειες που ενδέχεται να υπάρξουν είναι απόρροια του προηγούμενου κεντρικού σχεδιασμού της οικονομίας και μπορούν να ελαχιστοποιηθούν, εφόσον εφαρμοσθεί πλήρως το μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα.³² Χαρακτηριστικά, ο Mussa υποστηρίζει πως ο άμεσος χαρακτήρας των μεταρρυθμίσεων δημιουργεί κίνητρα για την ανακατανομή των πόρων, με αποτέλεσμα το χαμηλότερο κόστος προσαρμογής.³³ Οι Murphy, Shleifer και Vishny συνδέουν την αμεσότητα των μεταρρυθμίσεων με τη δυνατότητα καλύτερου συντονισμού της εφαρμογής τους.³⁴ Οι Heimenz και Funke προβάλλουν ως επιχείρημα την αξιοπιστία που αποκτά η μεταρρυθμιστική διαδικασία, όταν η τελευταία εφαρμόζεται με τρόπο συνολικό και άμεσο. Θεωρούν πως η αξιοπιστία είναι απαραίτητη για τον ιδιωτικό τομέα, ώστε να επιτευχθεί η άμεση ανακατανομή των πόρων και να ενισχυθεί η

³¹Μαραγκός, Ιωάννης Σ., and Αριστείδης Π. Μπιτζένης. *Τα οικονομικά της μετάβασης. Θεραπεία ΣΟΚ ή Ήπια Προσαρμογή στα Πέντε Εναλλακτικά Μοντέλα Μετάβασης στην Οικονομία της Αγοράς*. Αθήνα: Αθ. Σταμούλης, 2007, σελ. 212.

³²*Ibid.*, σελ. 212-213.

³³ όπ. ανάφ. σε: Feltenstein, Andrew, and Saleh M. Nsouli. "Bing Bang" Versus Gradualism in Economic Reforms: An Intertemporal Analysis with an Application to China. International Monetary Fund, IMF, 2001, σελ. 4.

Ανακτήθηκε:28/08/2015. Διαθέσιμο σε: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2001/wp0198.pdf>

³⁴όπ. ανάφ. σε: *Ibid.*

επενδυτική δραστηριότητα.³⁵ Οι Lal και Krueger επισημαίνουν ότι οι άμεσες μεταρρυθμίσεις παρέχουν τη δυνατότητα αποσόβησης πολιτικών αντιστάσεων που θα μπορούσαν να καταστήσουν αναποτελεσματικό το μεταρρυθμιστικό έργο.³⁶ Τέλος, για τους υπέρμαχους της απότομης μετάβασης δεν έχουν σημασία οι προϋπάρχουσες στην εκάστοτε χώρα συνθήκες. Τα εν λόγω προγράμματα έχουν κοινά χαρακτηριστικά, επηρεάζονται μόνο από το άνοιγμα των αγορών και τις επενδύσεις, ενώ, παράλληλα, έχουν εφαρμοσθεί και έχουν πετύχει σε πολλές και διαφορετικές χώρες του κόσμου.³⁷ Το παραπάνω γίνεται εμφανές από τη φράση «πεπατημένη οδός» που χρησιμοποιεί ο Sachs για τα μεταρρυθμιστικά προγράμματα.³⁸

➤ **Gradualism**

Οι υπέρμαχοι της θεωρίας της ήπιας προσαρμογής θεωρούν πως η φιλελευθεροποίηση μπορεί να επιτευχθεί σταδιακά, εφαρμόζοντας ένα σαφές πρόγραμμα το οποίο δε θα λειτουργεί εις βάρος της κοινωνίας. Η οικονομική φιλελευθεροποίηση είναι δυνατή μόνο όταν στη χώρα υπάρξει μακροοικονομική σταθερότητα. Κατά συνέπεια, υποστηρίζουν ότι οι μικρές αλλαγές είναι πιο αποδοτικές και τυχόν λάθη μπορούν πιο εύκολα να διορθωθούν μέσω ενός προγράμματος σταδιακής μετάβασης.³⁹ Χαρακτηριστικά, οι Little, Scitovsky και Scott προβάλλουν ως επιχείρημα τη μείωση του κόστους μετάβασης, δεδομένου ότι η ανακατανομή των πόρων είναι κοστοβόρα διαδικασία και η προσαρμογή των αγορών σε πολιτικές αλλαγές, καθώς και στις αλλαγές των τιμών ποικίλλει.⁴⁰ Επιπρόσθετα, ο Mc Kinnon τονίζει την αναγκαιότητα της εφαρμογής σταδιακών μεταρρυθμίσεων, λόγω της ενδεχόμενης ασυμβατότητας μεταξύ των στόχων και των εργαλείων επίτευξής τους. Αναφέρει, συγκεκριμένα, ότι η απελευθέρωση του εμπορίου και η κεφαλαιακή απελευθέρωση δεν συνάδουν με την αξιοποίηση της συναλλαγματικής πολιτικής, διότι στην πρώτη περίπτωση πρέπει να γίνει ανατίμηση του νομίσματος και στη δεύτερη υποτίμηση.⁴¹ Ο Rodrick υποστηρίζει ότι μεταρρυθμίσεις που εφαρμόζονται σταδιακά και είναι επιτυχείς προσδίδουν μεγαλύτερη αξιοπιστία στη μεταβατική διαδικασία, σε αντίθεση με τις ριζικές και ευρείες μεταρρυθμίσεις οι οποίες ενέχουν τον κίνδυνο κατάρρευσης του

³⁵*Ibid.*

³⁶*Ibid.*

³⁷ Μαραγκός, Ιωάννης Σ., and Αριστείδης Π. Μπιτζένης. *Op. cit.*, σελ. 220.

³⁸ *οπ. ανάφ. σε: Ibid.*

³⁹ *Ibid.*, σελ. 265-266.

⁴⁰ *οπ. ανάφ. σε: Feltenstein, Andrew, and Saleh M. Nsouli. Op. cit.*, σελ. 4.

⁴¹*Ibid.*

εγχειρήματος.⁴² Τέλος, οι Gavin, Agenor και Montiel θεωρούν ότι η σταδιακή εφαρμογή μεταρρυθμίσεων μειώνει το πολιτικό κόστος, απομακρύνοντας τον κίνδυνο διάχυσής του, ενώ οι Gelb και Fischer υπογραμμίζουν ότι η ταυτόχρονη εφαρμογή άμεσων μεταρρυθμίσεων υστερεί σε επίπεδο πρακτικότητας και ενδέχεται να απαιτεί χρόνο.⁴³

Το μοντέλο της απότομης προσαρμογής εφαρμόστηκε στις χώρες της πρώην ΕΣΣΔ, ενώ στην περίπτωση της Κίνας εφαρμόστηκε μία παραλλαγή του μοντέλου της ήπιας προσαρμογής. Η κινέζικη μετάβαση στηρίχθηκε στον πειραματισμό. Οι μεταρρυθμίσεις, αρχικά, εφαρμόστηκαν σε συγκεκριμένους τομείς ή ειδικές ζώνες και σε μικρή ένταση, με σκοπό την εφαρμογή τους σε εθνικό επίπεδο εφόσον ήταν επιτυχείς.⁴⁴ Οι κυβερνήσεις δεν προχώρησαν σε βιαστικές και δραστικές μεταρρυθμίσεις αλλά σε προγράμματα που ανά τακτά χρονικά διαστήματα αναθεωρούνταν ή προσαρμόζονταν. Για το λόγο αυτό ήταν ιδιαίτερα χρονοβόρες.⁴⁵ Επίσης, η εφαρμογή πληθώρας μικρών μέτρων αλλά με τρόπο δυναμικό κατέστησε τη μεταρρυθμιστική διαδικασία επαναστατική, η οποία με τη σειρά της χαρακτηρίστηκε από μια ακολουθία «ευκολίας-δυσκολίας», ξεκινώντας από τον γεωργικό τομέα και το διεθνές εμπόριο για να επεκταθεί στη συνέχεια στη βιομηχανία.⁴⁶

Σε αντίθεση με τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, η Κίνα και το Βιετνάμ, αποτέλεσαν τις μοναδικές μεταβατικές οικονομίες οι οποίες κατάφεραν να αποφύγουν τις αρνητικές επιπτώσεις της ύφεσης κατά τη διάρκεια της μεταρρυθμιστικής διαδικασίας.⁴⁷ Οι υποστηρικτές της ήπιας προσαρμογής αποδίδουν το παραπάνω γεγονός στη σταδιακή αντικατάσταση των υπάρχοντων θεσμών από καινούριους. Επικαλούνται, χαρακτηριστικά, την έμφαση που δόθηκε από τις κινέζικες αρχές στη δημιουργία νέων προσοδοφόρων επιχειρήσεων με εξασφαλισμένα ιδιοκτησιακά δικαιώματα έναντι της προώθησης ευρείας κλίμακας ιδιωτικοποιήσεων.⁴⁸ Στον αντίποδα, οι υποστηρικτές της θεωρίας της απότομης προσαρμογής υποστήριξαν ότι η μετάβαση της κινέζικης οικονομίας οφείλεται σε ορισμένα από τα ειδικά χαρακτηριστικά της, όπως το υψηλό

⁴²*Ibid.*

⁴³*Ibid.*

⁴⁴ Μαραγκός, Ιωάννης Σ., Αριστείδης Π. Μπιτζένης, *op.cit.*, σελ. 402.

⁴⁵*Ibid.*

⁴⁶*Ibid.*, σελ. 403.

⁴⁷ Popov, Vladimir. *SHOCK THERAPY VERSUS GRADUALISM: THE END OF THE DEBATE (EXPLAINING THE MAGNITUDE OF TRANSFORMATIONAL RECESSION)**. Institute of European and Russian Studies (EURUS), Carleton University, σελ. 8. Ανακτήθηκε: 28/08/2015. Διαθέσιμο σε: <http://http-server.carleton.ca/~vpopov/documents/TR-REC-full.pdf>

⁴⁸*Ibid.*

ποσοστό αποταμίευσης, η ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα, τα δομικά της χαρακτηριστικά, ο λιγότερος συγκεντρωτισμός σε σχέση με την ΕΣΣΔ. Κρίνουν, λοιπόν, πως η μετάβαση θα μπορούσε να συντελεστεί μόνο μέσω της απότομης προσαρμογής.⁴⁹ Ωστόσο, μόνο το υψηλό ποσοστό αποταμίευσης και η ενίσχυση του ιδιωτικού τομέα συνάδουν με τη θεωρία της απότομης προσαρμογής, ενώ τα υπόλοιπα αποτελούν χαρακτηριστικά των οικονομικών συνθηκών που προϋπήρχαν στην Κίνα.⁵⁰ Συνεπώς, το παραπάνω επιχείρημα έρχεται σε αντίφαση με τη θεωρία της απότομης προσαρμογής που υποστηρίζει ότι τα αρχικά χαρακτηριστικά και οι ειδικές συνθήκες μίας χώρας δεν επηρεάζουν την εφαρμογή του προγράμματος και των δραστικών μεταρρυθμίσεων.⁵¹

Όπως αναφέραμε παραπάνω, η διαμάχη ανάμεσα στους υποστηρικτές της θεωρίας της απότομης προσαρμογής και σ' εκείνους της ήπιας προσαρμογής σχετιζόταν, κυρίως, με το χρόνο και την ένταση των μεταρρυθμίσεων. Στην περίπτωση της Κίνας, όμως, εξελίχθηκε σύντομα σε διαμάχη ανάμεσα σε δύο σχολές σκέψης, εκείνη των πειραματιστών και την αντίστοιχη της σύγκλισης, θέτοντας αυτήν τη φορά στο επίκεντρο τη φύση των μεταρρυθμίσεων.⁵²

Η σχολή των πειραματιστών επηρεάστηκε από τη θεωρία της ήπιας προσαρμογής και υποστήριζε ότι η Κίνα πέτυχε την οικονομική της μετάβαση, εστιάζοντας στον πειραματισμό και στη θεσμική καινοτομία, μέσω των οποίων δημιουργήθηκε ένα νέο μοναδικό οικονομικό μοντέλο.⁵³ Τείνουν να πιστεύουν ότι αν οι μεταρρυθμίσεις είχαν εφαρμοσθεί με λιγότερο εξελικτικό τρόπο, η Κίνα θα ερχόταν αντιμέτωπη με κοινωνική αναταραχή και αστάθεια.⁵⁴ Ένας από τους κυριότερους εκφραστές της σχολής των πειραματιστών ήταν ο Naughton, σύμφωνα με τον οποίο η σταδιακή, εξελικτική και συνεκτική φύση των μεταρρυθμίσεων είχε ως αποτέλεσμα τη στροφή της Κίνας στην οικονομία της αγοράς.⁵⁵ Υποστηρίζει πως, αν και αρχικά δεν υπήρχε

⁴⁹Μαραγκός, Ιωάννης Σ., and Αριστείδης Π. Μπιτζένης, *Op. cit.*, σελ. 403.

⁵⁰*Ibid.*

⁵¹*Ibid.*, σελ. 404.

⁵²Ercolani, Marco G., and Zheng Wei. *An empirical Analysis of China's Dualistic Economic Development: 1965–2009*. Earth Institute, Columbia University, Massachusetts Institute of Technology: Asian Economic Papers 10:3, σελ. 6. Ανακτήθηκε: 17/08/2015. Διαθέσιμο σε: http://www.mitpressjournals.org/doi/pdf/10.1162/ASEP_a_00108

⁵³Ercolani, Marco G., and Zheng Wei. *An empirical Analysis of China's Dualistic Economic Development: 1965–2009*. Earth Institute, Columbia University, Massachusetts Institute of Technology: Asian Economic Papers 10:3, σελ. 6. Ανακτήθηκε: 17/08/2015. Διαθέσιμο σε: http://www.mitpressjournals.org/doi/pdf/10.1162/ASEP_a_00108

⁵⁴Woo, Wing Thy. *The Experimentalist-convergence Debate on Interpreting China's Economic Growth: A Cross-country Perspective*. University of California, Davis, 2006, σελ. 2. Ανακτήθηκε: 1/09/2015. Διαθέσιμο σε: http://pki.nbp.pl/konferencje/radisson/Mowcy/woo/Woo_paper.pdf

⁵⁵Το ακριβές απόσπασμα από το έργο του Naughton, στο οποίο αναφερόμαστε, παρατίθεται στη μελέτη: *Ibid.*, σελ.3.

σαφής σχεδιασμός για την οικονομική μετάβαση, στην πορεία γίνεται εμφανής η συνεκτικότητα ανάμεσα στα στοιχεία του μεταρρυθμιστικού έργου.⁵⁶ Αναφέρει, χαρακτηριστικά, ότι η κατάργηση του κρατικού μονοπωλίου έδωσε την ευκαιρία να δημιουργηθούν νέες εταιρείες, γεγονός που οδήγησε στην αύξηση του ανταγωνισμού και ανάγκασε του ιθύνοντες του κρατικού τομέα να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της αγοράς.⁵⁷

Η σχολή της σύγκλισης επηρεάστηκε από τη θεωρία της απότομης προσαρμογής και απέδωσε την οικονομική επιτυχία της Κίνας στις σταθερές θεμελιώδεις μεταρρυθμίσεις που οδήγησαν στη θεσμική απομάκρυνση από το σοσιαλισμό και στη θεσμική σύγκλιση με τον καπιταλισμό.⁵⁸ Υπό το πρίσμα της εν λόγω σχολής σκέψης, η οικονομική μεγέθυνση της χώρας οφείλεται στη γρήγορη μετάβαση από την αγροτική οικονομία εντάσεως εργασίας στην οικονομία της αγοράς.⁵⁹ Τέλος, σύμφωνα με τη σχολή της σύγκλισης, η Κίνα εφάρμοσε μεταρρυθμίσεις σε τομείς συνυφασμένους με την αγορά, όπως ο αγροτικός, και, συνεπώς, ήταν επιτυχείς, ενώ, παράλληλα, ο σταδιακός χαρακτήρας του μεταρρυθμιστικού έργου οφείλεται στα εσωτερικά ζητήματα που ανέκυψαν και τις πολιτικές αντιστάσεις.⁶⁰

Πολλές από τις μεταρρυθμίσεις που εφάρμοσε η Κίνα, ιδιαίτερα μετά την ένταξη της στον ΠΟΕ, έχουν ερμηνευθεί ανάλογα με τις πεποιθήσεις και τα επιχειρήματα της κάθε σχολής.⁶¹ Παρ' όλα αυτά, και οι δύο σχολές υποχώρησαν και αποδέχθηκαν κάποια σημεία της «αντίπαλης» θεωρίας. Επεξηγηματικά, οι πειραματιστές αποδέχονται το γεγονός ότι η Κίνα θα μετατραπεί πλήρως σε καπιταλιστική χώρα, εφαρμόζοντας τους κανόνες της αγοράς.⁶² Αντίστοιχα, οι υπέρμαχοι της θεωρίας της σύγκλισης αποδέχονται ότι υπάρχουν τομείς, όπως η κοινωνική πολιτική και η ασφάλιση ή ο τομέας της επιστήμης και της τεχνολογίας, στους οποίους ο πειραματισμός είναι απαραίτητος, αφού δεν υπάρχει ένα δεδομένο σταθερό πλαίσιο.⁶³

Με βάση τα προλεγόμενα, χρήσιμο είναι να εξετάσουμε στο επόμενο στάδιο της παρούσας μελέτης τον τρόπο με τον οποίο η Κίνα, ούσα μία αγροτική και κλειστή

⁵⁶*Ibid.*

⁵⁷*Ibid.*

⁵⁸Ercolani, Marco G., and Zheng Wei, *op.cit.*, σελ. 6.

⁵⁹*Ibid.*

⁶⁰Woo, Wing Thye. *Op. cit.*, σελ. 3.

⁶¹*Ibid.*, σελ. 34.

⁶²*Ibid.*, σελ. 34.

⁶³*Ibid.*, σελ. 34-35.

οικονομία, κατόρθωσε να αναπτυχθεί, στηριζόμενοι στη θεωρία του δυισμού ή αλλιώς της δυαδικής οικονομίας.

1.2 Δυαδική Οικονομία (Lewis' Dualism)

Σύμφωνα με τη θεωρία του δυισμού, κύριος εκφραστής της οποίας είναι ο Lewis, η οικονομία διακρίνεται σε δύο τομείς, τον αγροτικό και τον μη αγροτικό τομέα. Ο αγροτικός τομέας διαθέτει πλεόνασμα εργασίας, το οποίο, επί της ουσίας, οδηγεί σε χαμηλή οριακή παραγωγικότητα εργασίας, ενώ ο μισθός ισούται με τη μέση παραγωγικότητα.⁶⁴ Αντίθετα, ο μη αγροτικός τομέας χαρακτηρίζεται από αφθονία κεφαλαίου και ο μισθός είναι κατά 30% περίπου μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο στον αγροτικό τομέα.⁶⁵ Επιπλέον, επειδή ο μη αγροτικός τομέας χρειάζεται εργατικό δυναμικό, απορροφά από το πλεόνασμα εργασίας του αγροτικού, μέχρις ότου το τελευταίο να εξαντληθεί και η οικονομία να ολοκληρώσει την οικονομική της μετάβαση, φτάνοντας στο «σημείο καμπής Lewis» (Lewis' turning point).⁶⁶ Ουσιαστικά, σύμφωνα με τον Lewis, ο μη αγροτικός τομέας είναι δυναμικός και μπορεί να επεκταθεί μέσω της ανακατανομής των πόρων, δηλαδή της μετακίνησης του εργατικού δυναμικού από τον αγροτικό τομέα σε δραστηριότητες υψηλότερης παραγωγικότητας και μάλιστα με μισθούς ελάχιστα υψηλότερους από εκείνους του αγροτικού.⁶⁷ Ο Lewis υποστηρίζει, επίσης, πως το σημείο καμπής επέρχεται με δύο τρόπους.⁶⁸

- Η μετακίνηση του εργατικού δυναμικού προς τον μη αγροτικό τομέα θα αυξήσει το οριακό προϊόν εργασίας στον αγροτικό, διότι ο λόγος γη/φυσικοί πόροι προς εργασία θα αυξηθεί.⁶⁹
- Οι όροι εμπορίου του αγροτικού τομέα και της βιομηχανίας θα βελτιωθούν, διότι η μείωση της προσφοράς ή/και η αύξηση της ζήτησης των εμπορευματοποιημένων τροφίμων θα οδηγήσουν σε αύξηση της αξίας του

⁶⁴όπ. ανάφ. σε: Ercolani, Marco G., and Zheng Wei, *op.cit.*, σελ. 4.

⁶⁵*Ibid.*

⁶⁶*Ibid.*

⁶⁷όπ. ανάφ. σε: Ranis, Gustav. *Is Dualism worth Revisiting?* Economic Growth Center, Yale University, 2003, σελ. 3-4. Ανακτήθηκε: 17/08/2015. Διαθέσιμο σε: http://www.econ.yale.edu/growth_pdf/cdp870.pdf

⁶⁸όπ. ανάφ. σε: Knight, John. *China, South Africa and the Lewis Model*. Department of Economics, University of Oxford, 2007, σελ. 2. Ανακτήθηκε: 18/08/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.csae.ox.ac.uk/workingpapers/pdfs/2007-12text.pdf>

⁶⁹*Ibid.*, σελ. 3

οριακού προϊόντος εργασίας στον αγροτικό τομέα.⁷⁰ Συνεπώς, η αύξηση της αξίας του οριακού προϊόντος εργασίας θα συντελέσει στην αύξηση της τιμής προσφοράς εργασίας στον αγροτικό τομέα, η οποία θα συμπαρασύρει και τον πραγματικό μισθό στον μη αγροτικό τομέα, εφόσον συνεχιστεί η ανακατανομή του παραγωγικού συντελεστή εργασία.⁷¹

Οι Fei-Ranis ξεχώρισαν τρία σημεία καμπής της οικονομίας, εμπλουτίζοντας τη θεωρία του Lewis, και βασιζόμενοι σε εκείνη του Rostow αναφορικά με τα «τρία γραμμικά στάδια της μεγέθυνσης».⁷² Το πρώτο είναι το *breakout point*, το οποίο χαρακτηρίζεται από την αφθονία του συντελεστή εργασία στον αγροτικό τομέα.⁷³ Το δεύτερο είναι το *shortage point*, στο οποίο παρατηρείται έλλειψη του συντελεστή εργασία στον αγροτικό τομέα και το τελευταίο, το οποίο οδηγεί στο σημείο καμπής Lewis, είναι το *commercialization point* και σηματοδοτεί την οικονομική μεγέθυνση της χώρας και την εμπορευματοποίηση του αγροτικού τομέα.⁷⁴ Επιπλέον, οι Fei-Ranis υποστηρίζουν πως ο ένας τομέας δεν μπορεί να υποκαταστήσει τον άλλο.⁷⁵ Συγκεκριμένα, θεωρούν ότι μια κλειστή οικονομία με ευρύ αγροτικό τομέα και υψηλή αγροτική παραγωγή μπορεί να μετατραπεί σε βιομηχανική, αλλά δεν μπορεί να συμβεί το αντίστροφο.⁷⁶ Συνεπώς, αν σε μια οικονομία ο αγροτικός τομέας δεν αναπτύσσεται με τον ίδιο ρυθμό με τον μη αγροτικό, τότε η επιδείνωση των όρων εμπορίου του τελευταίου θα οδηγήσει σε αύξηση των μισθών του αγροτικού τομέα, με αποτέλεσμα την αποτυχία της ανακατανομής των παραγωγικών συντελεστών, προτού το πλεόνασμα εργασίας μπορέσει να εξαλειφθεί.⁷⁷

Η Κίνα είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα δυαδικής οικονομίας. Ο Putterman διαχωρίζει την οικονομία σε αγροτικές περιοχές όπου η αγροτική παραγωγή ήταν οργανωμένη σε κολεκτίβες και ο μισθός καθοριζόταν από το κράτος, και στα αστικά κέντρα όπου κυριαρχούσε η βιομηχανική δραστηριότητα.⁷⁸ Το 1978, όταν τέθηκε σε εφαρμογή το μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα, άρχισε να αναπτύσσεται ο τομέας των υπηρεσιών στα αστικά κέντρα και να προωθείται η δημιουργία νέων επιχειρήσεων.⁷⁹

⁷⁰*Ibid.*

⁷¹*Ibid.*

⁷²όπ. ανάφ. σε: Ercolani, Marco G., and Zheng Wei, *op.cit.*, σελ. 5.

⁷³*Ibid.*

⁷⁴*Ibid.*

⁷⁵όπ. ανάφ. σε: Ranis, Gustav. *op.cit.*, σελ. 5.

⁷⁶ *Ibid.*

⁷⁷*Ibid.*, σελ.6.

⁷⁸όπ. ανάφ. σε: Ercolani, Marco G., and Zheng Wei, *op.cit.*, σελ. 8.

⁷⁹*Ibid.*

Επίσης, τα εισοδήματα στις πόλεις και τον μη αγροτικό τομέα ήταν υψηλότερα σε σχέση με εκείνα του αγροτικού. Παρά την αύξησή τους και στους δύο τομείς μετά την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων, τα εισοδήματα στα αστικά κέντρα σε σχέση με αυτά του αγροτικού τομέα παρέμειναν υψηλότερα σε αναλογία 3 προς 1.⁸⁰ Η εφαρμογή του νόμου του ενός παιδιού είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση των γεννήσεων, ιδιαίτερα στις πόλεις, γεγονός που, όπως υποδεικνύει ο Knight, οδήγησε στην έλλειψη εργατικού δυναμικού στον μη αγροτικό τομέα.⁸¹ Προκειμένου, λοιπόν, να αντιμετωπισθεί το ζήτημα αυτό, η κυβέρνηση προχώρησε από τη δεκαετία του '80 και μετά σε χαλάρωση των περιορισμών που υπήρχαν σχετικά με την μετακίνηση πληθυσμών από την επαρχία στις πόλεις. Αν και συνεχίζουν να υπάρχουν, ακόμα και σήμερα, περιορισμοί στη μετακίνηση, η χαλάρωσή τους είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση των εργαζομένων στον μη αγροτικό τομέα και τη μείωσή τους στον αγροτικό.⁸² Σύμφωνα με έρευνες, η μετακίνηση εργατικού δυναμικού συνέβαλε κατά 1,37% περίπου ανά έτος στην οικονομική μεγέθυνση της Κίνας.⁸³ Παράλληλα, το γεγονός ότι στις πόλεις οι μισθοί ήταν υψηλότεροι σε σχέση με εκείνους στην επαρχία αποτέλεσε κίνητρο για τους εργαζομένους να μετακινηθούν στα αστικά κέντρα. Ωστόσο, παρά την ανακατανομή των παραγωγικών συντελεστών, η οποία συνέβαλε στην οικονομική μεγέθυνση της χώρας, οι μισθοί και τα εισοδήματα αυξήθηκαν άμεσα. Συγκεκριμένα, το πραγματικό κατά κεφαλήν εισόδημα στα αστικά κέντρα αυξανόταν πιο γρήγορα και σε μεγαλύτερο βαθμό από το αντίστοιχο στις αγροτικές περιοχές (8% και 5,8% αντίστοιχα ως το 2005).⁸⁴

Συνεπώς, η περίπτωση της Κίνας μπορεί να ερμηνευθεί βάσει της θεωρίας του Lewis. Πρόκειται, δηλαδή, για μία χώρα στην οποία υπήρχε πλεόνασμα εργασίας στον αγροτικό τομέα, το οποίο όταν μετακινήθηκε προς τον μη αγροτικό συνέβαλε σημαντικά στην αύξηση της παραγωγικότητας, στην ενίσχυση του μη αγροτικού τομέα και, ακολούθως, στην οικονομική μεγέθυνση. Στο παρακάτω διάγραμμα μπορούμε να δούμε τη συμβολή του αγροτικού και μη αγροτικού τομέα στο ΑΕΠ της χώρας. Είναι ξεκάθαρο ότι η αγροτική παραγωγή, αν και αυξανόταν, σταδιακά άρχισε να συμβάλλει

⁸⁰Knight, John, *op.cit.* σελ. 5.

⁸¹όπ. ανάφ. σε: Ercolani, Marco G., and Zheng Wei, *op.cit.*, σελ. 9.

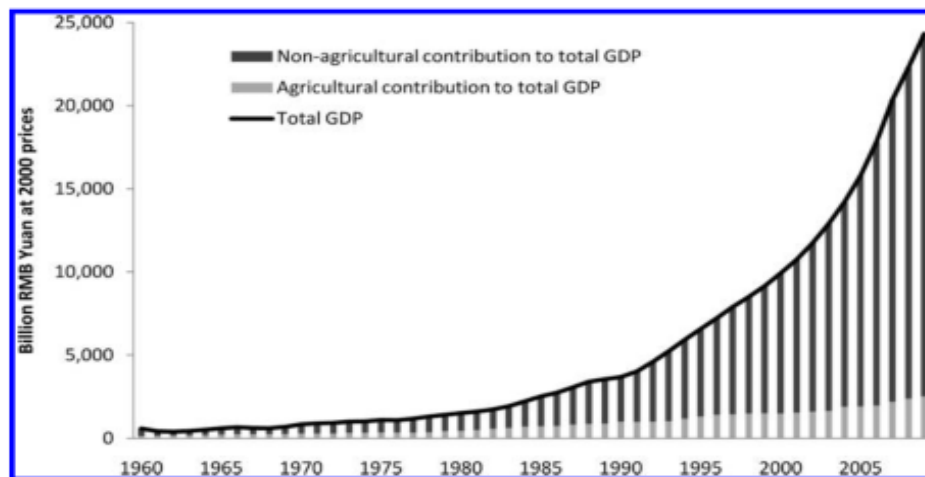
⁸²Ercolani, Marco G., and Zheng Wei, *op.cit.*, σελ. 9.

⁸³*Ibid.*, σελ. 21.

⁸⁴Knight John, *op.cit.*, σελ. 9.

ολοένα και λιγότερο στην αύξηση του ΑΕΠ συγκριτικά με την μη αγροτική παραγωγή, στην οποία «παραχώρησε» τη θέση της.⁸⁵

Αγροτικός-Μη αγροτικός τομέας (%ΑΕΠ)



Source: World Development Indicators (World Bank 2010).

Source: Ercolani, Marco G., and Zheng Wei, op.cit., σελ. 9

Ωστόσο, το ζήτημα που έχει ανακύψει, πλέον, είναι το εάν η Κίνα έχει φτάσει ή έχει ξεπεράσει το «σημείο καμπής Lewis». Ο Cai υποστηρίζει πως όντως η Κίνα έφτασε το «σημείο καμπής Lewis», στηριζόμενος στο γεγονός ότι παρατηρήθηκε αύξηση στους μισθούς εκείνων που μετακινούνται από τον αγροτικό τομέα στον μη αγροτικό, καθώς και έλλειψη εργατικού δυναμικού για τον αγροτικό τομέα στην περιοχή Zhujiang το 2003.⁸⁶ Αντίθετα, ο Yao αποδίδει την αύξηση των μισθών στη μείωση της φορολογίας στις αγροτικές περιοχές, στις άμεσες επιδοτήσεις που παρέχονται σε αυτές και στην αύξηση του πληθωρισμού στις τιμές των τροφίμων.⁸⁷ Επίσης, οι Knight et al. επισημαίνουν ότι, σύμφωνα με έρευνες, η αύξηση των μισθών εκείνων που μετακινούνται από τον αγροτικό στον μη αγροτικό τομέα δεν ήταν σημαντική και ότι υπάρχει κατά προσέγγιση 80 εκ. πλεόνασμα εργατικού δυναμικού στις αγροτικές περιοχές.⁸⁸ Την παραπάνω άποψη συμπληρώνουν οι Yao και Zhang, υποστηρίζοντας ότι το εργατικό δυναμικό που δύναται να μετακινηθεί από τον αγροτικό τομέα στον μη αγροτικό δεν θα απορροφηθεί πριν το 2018.⁸⁹

⁸⁵Ercolani, Marco G., and Zheng Wei, op.cit., σελ. 8.

⁸⁶όπ. ανάφ. σε: Ercolani, Marco G., and Zheng Wei, op.cit., σελ. 7.

⁸⁷Ibid.

⁸⁸Ibid.

⁸⁹Ibid.

Στο παρόν κεφάλαιο, μελετήσαμε τη συμβολή που είχε στην οικονομική μεγέθυνση της Κίνας η αύξηση της παραγωγικότητας μέσω της μεταφοράς του πλεονάσματος του συντελεστή εργασίας από τον αγροτικό τομέα στον βιομηχανικό. Στο επόμενο κεφάλαιο θα μελετήσουμε την συμβολή του υψηλού ρυθμού αποταμίευσης, ο οποίος, άλλωστε, αποτελεί ένα από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κινέζικης οικονομίας.

1.3 Αποταμίευση

Η αποταμίευση μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας, ειδικά μίας αναπτυσσόμενης. Είναι ένας από τους τρόπους χρηματοδότησης της οικονομικής ανάπτυξης με εγχώριους πόρους και, συνήθως, συνδέεται με την επένδυση, από την άποψη ότι οι αποταμιεύσεις κάθε κλάδου της οικονομίας γίνονται επενδύσεις σε αυτόν.⁹⁰ Επιπλέον, η αύξηση του παραγόμενου προϊόντος και τα κέρδη που προκύπτουν από την επένδυση οδηγούν σε νέα αποταμίευση πόρων.⁹¹

Η αποταμίευση διακρίνεται σε δύο κατηγορίες, ανάλογα με το ποιος αποταμιεύει. Η ιδιωτική αποταμίευση αφορά τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις και η δημόσια αποταμίευση αφορά τους κυβερνητικούς φορείς.⁹² Επιπλέον, μπορούμε να διακρίνουμε την αποταμίευση βάσει της φύσης και του είδους της. Σε αυτήν την περίπτωση, έχουμε την εκούσια αποταμίευση που προκύπτει από την εκούσια διαφύλαξη μέρους του εισοδήματος με ταυτόχρονη μείωση της κατανάλωσης. Από την άλλη πλευρά, η ακούσια αποταμίευση δημιουργείται από την ακούσια μείωση της κατανάλωσης, π.χ. μέσω της φορολογίας ή του υποχρεωτικού δανεισμού.⁹³ Τέλος, η αναγκαστική αποταμίευση που προκύπτει από τη μείωση της κατανάλωσης λόγω της αύξησης των τιμών, αφού τα άτομα αναγκάζονται να καταναλώνουν λιγότερο, παρά το γεγονός ότι δαπανούν το ίδιο ποσό χρημάτων. Συνεπώς, προκειμένου να διατηρήσουν την πραγματική αξία των χρηματικών διαθεσίμων τους, πρέπει να αποταμιεύσουν περισσότερο.⁹⁴

⁹⁰Thirwall, A. P. *Μεγέθυνση και ανάπτυξη*. Τόμος Β'. 6η έκδοση. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση ΑΕΒΕ, 2003, σελ. 221-222.

⁹¹*Ibid.*, σελ. 222.

⁹²*Ibid.*, σελ. 223.

⁹³*Ibid.*, σελ. 223.

⁹⁴*Ibid.*, σελ.224.

Η αποταμίευση μπορεί να ενισχυθεί από τις ξένες επενδύσεις, οι οποίες αυξάνουν το συνολικό εισόδημα και χρησιμοποιούν πόρους που δεν απασχολούνταν ή υποαπασχολούνταν, καθώς και από το εμπόριο, όταν το εισόδημα που δημιουργείται από αυτό δεν καταναλώνεται ή δαπανάται στο σύνολό του.⁹⁵

Τέλος, να σημειώσουμε ότι το ποσοστό αποταμίευσης δεν είναι το ίδιο σε όλες τις χώρες. Υπάρχουν διαφορές ανάμεσα στις αναπτυγμένες, αναδυόμενες και αναπτυσσόμενες χώρες. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι σε οικονομίες μέσου εισοδήματος παρουσιάζεται μείωση στα ποσοστά αποταμίευσης, ενώ αναπτυσσόμενες χώρες μπορεί να έχουν μέχρι και αρνητικό ποσοστό αποταμίευσης.⁹⁶ Χώρες που χρησιμοποίησαν την αποταμίευση, με σκοπό την οικονομική τους μεγέθυνση είναι οι χώρες της Ανατολικής Ασίας. Η πιο χαρακτηριστική περίπτωση εξ αυτών είναι η Κίνα.

Πρόκειται για μία χώρα η οποία αποταμιεύει σχεδόν το μισό της εθνικό εισόδημα.⁹⁷ Όπως μπορούμε να διακρίνουμε στον παρακάτω πίνακα, τον οποίο παραθέτουν οι Marconi και Cristadoro στη μελέτη τους, το ποσοστό αποταμίευσης είναι εξαιρετικά υψηλό συγκριτικά με ορισμένες από τις χώρες της Ασίας, όταν οι τελευταίες διένυαν τη φάση της οικονομικής τους απογείωσης.⁹⁸

Συγκριτικός πίνακας ποσοστών αποταμίευσης

Country	Period of fast growth	Per capita GDP at beginning of period (\$ PPP)	Per capita GDP end of period (\$ PPP)	Average GDP growth (%)	National Savings (% of GDP)	Investment (% of GDP)
China	1999-2008	2162	6188	10.4	47.6	38.8
India	1999-2009	1447	2868	7.0	30.4	28.1
Indonesia	1988-1996	1269	2450	7.3	32.0	24.1
Malaysia	1988-1996	4037	8239	9.4	32.7	37.9
Thailand	1988-1996	2207	5018	9.0	33.8	39.5

Source: IMF, WEO April 2010.

Source: Daniela Marconi, Riccardo Cristadoro. *op.cit.*, σελ. 10.

Στο παρακάτω διάγραμμα μπορούμε να διακρίνουμε τις σημαντικότερες διακυμάνσεις στα ποσοστά της συνολικής εθνικής αποταμίευσης. Αρχικά, ως τα μέσα της δεκαετίας

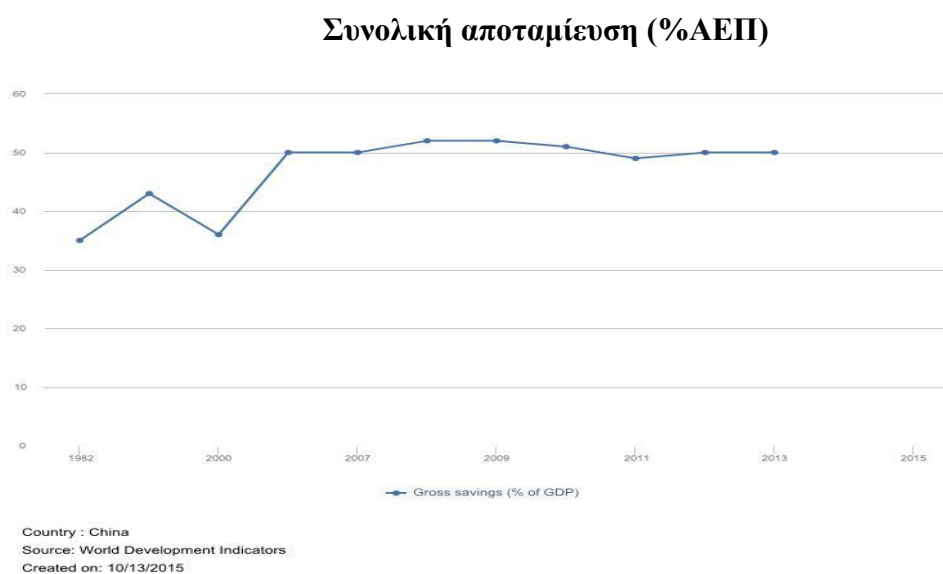
⁹⁵*Ibid.*, σελ. 225.

⁹⁶*Ibid.*, σελ. 228.

⁹⁷Daniela Marconi, Riccardo Cristadoro. *Household Savings in China*. JOURNAL OF CHINESE ECONOMIC AND BUSINESS STUDIES: Banca D' Italia, 2012, σελ. 5. Ανακτήθηκε: 21/08/2015. Διαθέσιμο σε: http://www.researchgate.net/publication/254249294_Household_savings_in_China

⁹⁸*Ibid.*, σελ. 9.

του '90, το ποσοστό αποταμίευσης αυξήθηκε στο 45% του ΑΕΠ. Έκτοτε και ως το 2000, το ποσοστό αυτό μειώθηκε στο 38% του ΑΕΠ περίπου. Τέλος, ως το 2008 αυξήθηκε σημαντικά, ξεπερνώντας, μάλιστα, εκείνη τη χρονιά το 50% του ΑΕΠ. Αν και μετά το 2008 η συνολική εθνική αποταμίευση παρουσίασε μικρή κάμψη, φαίνεται πως από το 2010 σταθεροποιήθηκε πλησίον του 50% του ΑΕΠ μέχρι και σήμερα.



Source: World Bank

Στη διαμόρφωση των παραπάνω ποσοστών συνέβαλαν και συμβάλλουν τα νοικοκυριά, οι επιχειρήσεις και η κυβέρνηση.

- Νοικοκυριά: Τα νοικοκυριά αποτελούν σήμερα το μεγαλύτερο αποταμιευτή της χώρας, παρά το γεγονός ότι η συμβολή τους στη συνολική εθνική αποταμίευση μειώθηκε την περίοδο 1992-2008, καταγράφοντας χαμηλότερο ποσοστό 16% το 2001.⁹⁹ Οι Aziz και Cui, Guo και N' Diaye, Baker και Orsmond αποδίδουν το γεγονός αυτό στη μείωση της συμβολής του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών και στην αύξηση της οριακής τους τάσης προς αποταμίευση, που είχαν ως αποτέλεσμα τη μείωση του μεριδίου της ιδιωτικής κατανάλωσης στο ΑΕΠ.¹⁰⁰

⁹⁹Ma, Guonan, and Wang Yi. *China's High Saving Rate: Myth and Reality*. Basel, Switzerland: Bank for International Settlements, Monetary and Economic Department, 2010, σελ. 16. Ανακτήθηκε: 14/09/2015, Διαθέσιμο σε: <http://www.bis.org/publ/work312.htm>.

¹⁰⁰όπ. ανάφ. σε: *Ibid.*, σελ. 16-17.

Παρ' όλα αυτά, η αποταμίευση των νοικοκυριών παραμένει μέχρι σήμερα πολύ υψηλή και πληθώρα λόγων μπορούν να την ερμηνεύσουν.

Αρχικά, θεωρείται ότι σημαντικό ρόλο έχουν διαδραματίσει η υπόθεση του κύκλου ζωής (Life Cycle Hypothesis-LCH), ο υψηλός ρυθμός μεγέθυνσης, καθώς και οι δημογραφικές αλλαγές που έχουν συντελεστεί στη χώρα.¹⁰¹

Οι Deaton, Deaton και Paxson, Browning και Lusardi υποστηρίζουν ότι, βάσει της υπόθεσης του κύκλου ζωής, η αποταμίευση κατά την παραγωγική ηλικία αποσκοπεί στη χρηματοδότηση της κατανάλωσης μετά τη συνταξιοδότηση.¹⁰²

Οι Modigliani και Cao θεωρούν πως η υπόθεση του κύκλου ζωής αποτελεί ένα αποδεκτό πλαίσιο, μέσω του οποίου μπορούμε να κατανοήσουμε την ιδιωτική κατανάλωση στη Κίνα.¹⁰³ Συνεπώς, σύμφωνα με την παραπάνω υπόθεση και δεδομένων των υψηλών ρυθμών ανάπτυξης της Κίνας, γίνεται αντιληπτό ότι οι νεότερες γενιές, οι οποίες είναι πιο εύπορες από τις γηραιότερες, αποταμιεύουν πολύ περισσότερο, αυξάνοντας τον ρυθμό της αποταμίευσης.¹⁰⁴ Ταυτόχρονα, ο νόμος του ενός παιδιού ανάγκασε τις οικογένειες να μειώσουν τις καταναλωτικές τους ανάγκες, ενώ, σύμφωνα με τον ΟΑΣΑ, η αστικοποίηση και οι μεταρρυθμίσεις για την κοινωνική μέριμνα επηρέασαν την κινέζικη παράδοση, επιταγή της οποίας ήταν τα παιδιά να φροντίζουν τους γονείς, όταν οι τελευταίοι συνταξιοδοτηθούν.¹⁰⁵ Επιπροσθέτως, σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν οι ατέλειες του κοινωνικού συστήματος πρόνοιας, οι οποίες στρέφουν τα νοικοκυριά στην αποταμίευση για προληπτικούς λόγους.¹⁰⁶

Τέλος, τα νοικοκυριά έχουν περιορισμένη πρόσβαση σε πιστώσεις, λόγω των περιορισμών στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, γεγονός που εμποδίζει την ενίσχυση της κατανάλωσης και ευνοεί την αποταμίευση.¹⁰⁷

Έχοντας μελετήσει τις βασικές αιτίες που ωθούν τα νοικοκυριά στην αποταμίευση, κρίνεται σκόπιμο να επισημάνουμε ότι το ποσοστό αποταμίευσης των νοικοκυριών είναι υψηλότερο στις πόλεις σε σχέση με τις αγροτικές περιοχές, ακολουθώντας την αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών. Συγκεκριμένα, για την περίοδο 1991-2010 η μέση αύξηση του

¹⁰¹Daniela Marconi, Riccardo Cristadoro. *op.cit.*, σελ. 14-15.

¹⁰²όπ. ανάφ. σε: *Ibid.*, σελ. 14.

¹⁰³*Ibid.*

¹⁰⁴*Ibid.*, σελ. 15.

¹⁰⁵όπ. ανάφ. σε: *Ibid.*

¹⁰⁶Ma, Guonan, and Wang Yi, *op.cit.*, σελ. 19.

¹⁰⁷Daniela Marconi, Riccardo Cristadoro, *Op. cit.*, σελ. 28.

διαθέσιμου εισοδήματος ήταν 10% και ο ρυθμός αποταμίευσης 13% ανά έτος στις πόλεις με τα αντίστοιχα ποσοστά στις αγροτικές περιοχές να είναι 6,4% και 8,5%. Συνεπώς, ο λόγος αποταμίευση προς κεφάλαιο αυξήθηκε στις πόλεις από 15,3% σε 29,5%, ενώ στις αγροτικές περιοχές από 14,8% σε 26%.¹⁰⁸ Παρόμοιες διαφορές έχουν παρατηρηθεί στην αύξηση του ποσοστού αποταμίευσης των νοικοκυριών μεταξύ των πλουσιότερων επαρχιών της Κίνας, όπως οι επαρχίες που βρίσκονται στην ανατολική ακτή της χώρας, και των φτωχότερων επαρχιών της ενδοχώρας.¹⁰⁹

- Επιχειρήσεις: Όταν άρχισε να εφαρμόζεται στη χώρα το πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων το 1978, δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην εκβιομηχάνιση της οικονομίας. Η αποταμίευση τόσο των επιχειρήσεων όσο και του κράτους την περίοδο αυτή αντανάκλουσε τη στρατηγική επενδύσεων που υιοθέτησε η Κίνα, ιδιαίτερα στον τομέα της βαριάς βιομηχανίας.¹¹⁰ Το μερίδιο αποταμίευσης των επιχειρήσεων στη συνολική εθνική αποταμίευση ήταν και παραμένει ιδιαίτερα υψηλό. Το υψηλό ποσοστό αποδίδεται αφ' ενός στη στρατηγική συσσώρευσης κεφαλαίων που ακολουθούν οι επιχειρήσεις, αφ' ετέρου στις θεσμικές μεταρρυθμίσεις, αν και οι τελευταίες παραμένουν ατελείς.¹¹¹

Ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που συντέλεσαν στην αύξηση της αποταμίευσης του επιχειρηματικού τομέα ήταν το πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων κρατικών επιχειρήσεων που εφαρμόστηκε από το 1998 και είχε ως αποτέλεσμα την ενίσχυση της παραγωγικότητας των κρατικών και μη επιχειρήσεων, μέσω της ανάπτυξης του μεταξύ τους ανταγωνισμού.¹¹²

Παράλληλα, η στροφή προς το εξαγωγικό εμπόριο –ιδιαίτερα μετά την ένταξη της χώρας στον ΠΟΕ και την άρση ορισμένων δασμολογικών περιορισμών– η μετανάστευση εργατικού δυναμικού, οι μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας και οι πολιτικές επιστροφής φόρων που υιοθετήθηκαν αύξησαν την κερδοφορία των επιχειρήσεων και μείωσαν σημαντικά το κόστος παραγωγής τους.¹¹³

¹⁰⁸*Ibid.* σελ. 18.

¹⁰⁹*Ibid.* σελ. 19.

¹¹⁰Yang, Dennis Tao, and Junsen Zhang. *Why Are Saving Rates so High in China?* Cambridge, Mass.: National Bureau of Economic Research, 2011, σελ. 8. © Ανακτήθηκε: 22/08/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.nber.org/papers/w16771>

¹¹¹*Ibid.* σελ. 8-9.

¹¹²*Ibid.* σελ. 10.

¹¹³*Ibid.* 2011, σελ. 10-11.

Τέλος, σημαντικό ρόλο στην αποταμίευση των επιχειρήσεων διαδραμάτισαν οι ατελείς χρηματοπιστωτικοί θεσμοί, δεδομένου ότι οι επιχειρήσεις έχουν περιορισμένη πρόσβαση στο τραπεζικό σύστημα, με αποτέλεσμα να αποταμιεύουν πολλά από τα κέρδη τους, προκειμένου να τα επανεπενδύσουν ή να τα χρησιμοποιήσουν για την χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων τους.¹¹⁴

- Κυβέρνηση: Η συμμετοχή της κυβερνητικής αποταμίευσης στη συνολική εθνική αποταμίευση, αν και είναι αρκετά μικρή σε σχέση με εκείνη των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων, τα τελευταία χρόνια έχει αυξηθεί, κυρίως, λόγω της αύξησης των κρατικών εσόδων από την αύξηση της παραγωγής και την φορολογία επί αυτής, καθώς και από τις καθαρές τρέχουσες μεταβιβάσεις, π.χ. εισφορές κοινωνικής ασφάλισης και φορολογία εισοδήματος.¹¹⁵ Η αύξηση των κυβερνητικών εσόδων από τις παραπάνω πηγές συνδυάστηκε με τη χαμηλή δημόσια κατανάλωση και κατ' αυτόν τον τρόπο αυξήθηκε η κυβερνητική αποταμίευση.¹¹⁶ Παράλληλα, τα ποσά που αποταμιεύονται επανεπενδύονται σε επενδύσεις παγίου κεφαλαίου.¹¹⁷ Επιπλέον, η προσπάθεια δημιουργίας συνταξιοδοτικών περιουσιακών στοιχείων, βάσει της οποίας οι εισφορές των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων –οι οποίες είναι αυξημένες λόγω της γρήγορης γήρανσης του πληθυσμού και της μεταρρύθμισης του συνταξιοδοτικού συστήματος– τοποθετούνται σε ειδικά ταμεία υπό κυβερνητική διαχείριση και αποτελούν, ουσιαστικά, τμήμα των κυβερνητικών εισοδημάτων, συμβάλλοντας στην αύξηση της αποταμίευσης.¹¹⁸ Τέλος, οι τοπικές κυβερνήσεις τείνουν να αποταμιεύουν, για να μπορέσουν να εξασφαλίσουν επαρκή χρηματοδότηση για τις περιφέρειές τους, η οποία δεν παρέχεται από την κεντρική κυβέρνηση, καθώς και για να προχωρήσουν σε νέα επενδυτικά σχέδια που θα τονώσουν την ανάπτυξή τους.¹¹⁹

Συμπεραίνουμε, λοιπόν, ότι η αποταμίευση στην Κίνα κατέχει σημαίνοντα ρόλο. Αποτελεί έναν από τους παράγοντες που συνέβαλαν στην οικονομική μεγέθυνση της χώρας, αφού μεγάλο μέρος των πόρων που αποταμιεύονται χρησιμοποιούνται στη

¹¹⁴*Ibid.*, σελ. 12-13.

¹¹⁵*Ibid.*, σελ. 14-15.

¹¹⁶Daniela Marconi, Riccardo Cristadoro, *Op.cit.*, σελ. 11.

¹¹⁷*Ibid.*, σελ. 12.

¹¹⁸Ma, Guonan, and Wang Yi, *Op. cit.*, σελ.22.

¹¹⁹*Ibid.*, σελ. 23.

συνέχεια για επενδύσεις. Το ζήτημα που τίθεται, όμως, στο σημείο αυτό είναι το γεγονός ότι η υψηλή αποταμίευση αποδυναμώνει την κατανάλωση και, παράλληλα, το ποσοστό της αποταμίευσης ξεπερνά εκείνο της επένδυσης.¹²⁰ Σύμφωνα με τους Ma Guonang και Wang Yi, θα πρέπει να ληφθούν μέτρα, προκειμένου η έμφαση να δοθεί στην τόνωση της εγχώριας ζήτησης και της κατανάλωσης.¹²¹

Έχοντας αναλύσει τα βασικότερα σημεία της αποταμίευσης στην Κίνα, θα περάσουμε στο επόμενο κεφάλαιο, όπου θα εξετάσουμε έναν εξίσου σημαντικό πυλώνα για την οικονομική μεγέθυνση της χώρας, που δεν είναι άλλος από την επενδυτική της πολιτική.

1.4 Επένδυση

Η Κίνα είναι μία χώρα που διαθέτει γη, άφθονο εργατικό δυναμικό και σημαντική ρευστότητα, χαρακτηριστικά τα οποία τής επιτρέπουν να προχωρά σε ευρείας κλίμακας επενδύσεις.

Αρχικά, η γη αποτελεί σημαντική πηγή εσόδων –είτε μέσω αγοραπωλησίας καλλιεργήσιμης ή μη γης είτε μέσω της υλοποίησης κατασκευαστικών έργων σε χέρσες περιοχές– ιδιαίτερα για τις τοπικές κυβερνήσεις, οι οποίες συχνά προχωρούν σε αγορά καλλιεργήσιμης γης κοντά στα αστικά κέντρα με σκοπό να την αναπτύξουν ή προχωρούν σε αποκατάστασή της σε πιο απομακρυσμένες περιοχές και μετατροπή της σε καλλιεργήσιμα εδάφη.¹²² Επιπρόσθετα, το άφθονο εργατικό δυναμικό που έχει στη διάθεσή της η Κίνα εξασφαλίζει χαμηλό παραγωγικό κόστος και σε συνδυασμό με τη γρήγορη αύξηση του κεφαλαίου οδηγεί στην αύξηση της παραγωγικότητας και των επενδύσεων.¹²³ Τέλος, η Κίνα χαρακτηρίζεται από μεγάλη ρευστότητα στο τραπεζικό της σύστημα, γεγονός που διευκολύνει τη χρηματοδότηση των οικονομικών δραστηριοτήτων.¹²⁴

¹²⁰*Ibid.*, σελ. 24.

¹²¹*Ibid.*, σελ. 24.

¹²²Lee, Il Hwang, and Murtaza Syed. *China's Path to Consumer-based Growth Reorienting Investment and Enhancing Efficiency*. Washington, D.C.: International Monetary Fund, 2013, σελ. 17. Ανακτήθηκε: 30/09/2015. Διαθέσιμο σε: <https://www.imf.org/external/pubs/cat/longres.aspx?sk=40447.0>

¹²³*Ibid.*, σελ. 18.

¹²⁴*Ibid.*, σελ. 18.

Παρ' όλα αυτά, σήμερα, εκφράζονται έντονες ανησυχίες για την «υπέρ-επενδυτική» πολιτική της Κίνας. Ο όρος «υπέρ-επένδυση» χρησιμοποιείται για να εκφράσει την κατάσταση εκείνη κατά την οποία ένα επενδυτικό σχέδιο δεν έχει προστιθέμενη αξία στην οικονομία, δηλαδή, δεν δημιουργεί σταθερή ροή προϊόντων και υπηρεσιών, άρα μέρος αυτής δημιουργεί υπερβάλλουσα παραγωγική ικανότητα, αλλά είτε δεν αξιοποιείται επαρκώς είτε δεν αξιοποιείται καθόλου.¹²⁵ Ως τώρα, η παραγωγική της ικανότητα είναι μεγαλύτερη της εγχώριας κατανάλωσης, αλλά λόγω της έντονης εξαγωγικής της δραστηριότητας δεν αντιμετώπιζε ιδιαίτερο πρόβλημα, αφού το πλεονάζον προϊόν το εξήγαγε.¹²⁶ Μετά την κρίση του 2008, όμως, η παγκόσμια οικονομία έχει επιβραδυνθεί και εγείρονται ερωτήματα για το κατά πόσο η πολιτική αυτή μπορεί να είναι βιώσιμη και για το αν η παγκόσμια αγορά μπορεί να απορροφήσει ένα πλεόνασμα εξαγωγών 10%, το οποίο είναι διπλάσιο του ελλείμματος των υπόλοιπων χωρών στον κόσμο σε σχέση με το 2009.¹²⁷ Παράλληλα, η τιμή της γης, πλέον, σταδιακά αυξάνεται και συμπαρασύρει το κόστος αγοράς/πώλησης και εκμετάλλευσής της, ενώ η μικρή αύξηση των μισθών που πραγματοποιήθηκε το 2012, συνδυαστικά με τη μικρή μείωση των κερδών των επιχειρήσεων, αυξάνει το κόστος παραγωγής.¹²⁸ Επιπρόσθετα, η κυβέρνηση αναγκάστηκε να περιορίσει τη νομισματική της επέκταση, διότι η χρηματιστηριακή φούσκα του 2008 και η αύξηση των τιμών των ακινήτων την περίοδο 2009-2010 οδήγησαν στην απώλεια επενδυτικού ενδιαφέροντος.¹²⁹ Συμπεραίνουμε, λοιπόν, πως τα χαρακτηριστικά τα οποία καθιστούσαν την επενδυτική δραστηριότητα εφικτή και θελκτική για τις κινέζικες αρχές, αρχίζουν να είναι ανεπαρκή και βλέπουμε να διαμορφώνεται ένα πλαίσιο στο οποίο η επενδυτική πολιτική της Κίνας δεν είναι, πλέον, βιώσιμη και χρήζει επανεξέτασης. Τι πρέπει να γίνει στο εξής λοιπόν;

Οι Lee Il Hounq και Murtaza Syed υποστηρίζουν ότι η Κίνα θα πρέπει να επαναπροσανατολίσει την επενδυτική της δραστηριότητα από τον τομέα της βαριάς βιομηχανίας και των κατασκευών στον τομέα των υποδομών και των υπηρεσιών.¹³⁰ Θα πρέπει, στο εξής, οι τομείς στους οποίους θα πραγματοποιούνται επενδύσεις να καθορίζονται βάσει της κατανάλωσης και να τίθεται ως στόχος όχι τόσο η εξαγωγή των

¹²⁵*Ibid.*, σελ. 6.

¹²⁶*Ibid.*, σελ. 20.

¹²⁷Daniela Marconi, Riccardo Cristadoro, *Op. cit.*, σελ. 10.

¹²⁸Lee, Il Hounq, and Murtaza Syed, *Op. cit.*, σελ. 17-18.

¹²⁹*Ibid.*, σελ. 19.

¹³⁰*Ibid.*, σελ. 20.

προϊόντων όσο η ενίσχυση της εγχώριας ζήτησης, προκειμένου η επενδυτική δραστηριότητα να είναι πιο αποτελεσματική.¹³¹

Έχοντας ολοκληρώσει τη μελέτη μας αναφορικά με την αποταμίευση και την επένδυση, δύο παράγοντες ιδιαίτερα σημαντικούς για την οικονομική μεγέθυνση της Κίνας, θα περάσουμε στο επόμενο κεφάλαιο, στο οποίο θα μελετήσουμε το διεθνές εμπόριο και τον τρόπο με τον οποίο επηρέασε την χώρα.

Κεφάλαιο 2

2.1 Διεθνές Εμπόριο

Ως το 1978, οι εμπορικές σχέσεις της Κίνας με τον υπόλοιπο κόσμο περιορίζονταν στις εξαγωγές του πλεονάσματος των πρώτων υλών και ορισμένων κατασκευαστικών προϊόντων, καθώς και στις εισαγωγές αγαθών στα οποία παρουσίαζε έλλειψη στο εσωτερικό της.¹³² Παράλληλα, η εφαρμογή της πολιτικής της υποκατάστασης των εισαγωγών¹³³ ενίσχυσε την εξαγωγική δραστηριότητα της χώρας και την εγχώρια βιομηχανία μέχρι τη δεκαετία του '80, όταν η κυβέρνηση προχώρησε στην κατάργησή της, στοχεύοντας στη σταδιακή μείωση των περιορισμών και στην απελευθέρωση του εμπορίου.¹³⁴ Το αποτέλεσμα ήταν η καλύτερη ανακατανομή πόρων, η προσέλκυση ξένων επενδυτών και η εισαγωγή νέων μοντέλων τεχνογνωσίας και τεχνολογίας που επέτρεψαν στη χώρα τη δημιουργία βιομηχανιών υψηλής τεχνολογίας.¹³⁵ Το πιο κρίσιμο, όμως, βήμα έγινε το 1999, όταν η κυβέρνηση προχώρησε σε μία σειρά νομοθετικών αλλαγών με σκοπό την προετοιμασία για την ένταξη της Κίνας στον ΠΟΕ

¹³¹*Ibid.*, σελ 20-21.

¹³²Sun, Peng, and Almas Heshmati. *International Trade and Its Effects on Economic Growth in China*. Bonn: IZA, σελ. 5. Ανακτήθηκε: 01/10/2015, Διαθέσιμο σε: <http://ftp.iza.org/dp5151.pdf>

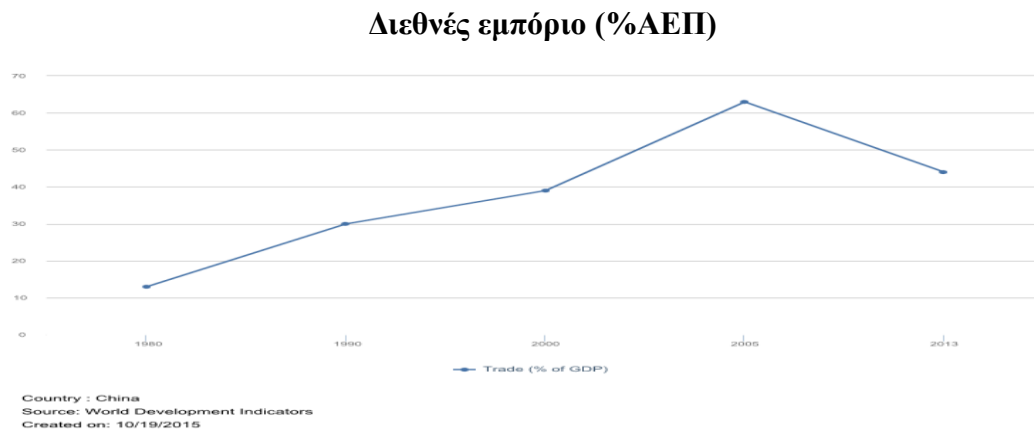
¹³³Η θεωρία της υποκατάστασης των εισαγωγών περιγράφει την πολιτική μείωσης των εισαγωγών που εφαρμόζει μία χώρα, με σκοπό την εκβιομηχάνισή της μέσω της ανάπτυξης της εγχώριας βιομηχανίας των εν λόγω προϊόντων. Πρόκειται για μία πολιτική που εφαρμόζεται συχνά στις αναπτυσσόμενες χώρες. Thirwall, A. P., *op.cit.*, σελ. 446.

¹³⁴*Ibid.*, σελ. 5-6.

¹³⁵*Ibid.*, σελ. 6.

(2001).¹³⁶ Η συμμετοχή της στον ΠΟΕ αποτέλεσε κομβικό σημείο για την ανάπτυξη και την απελευθέρωση του εμπορίου της χώρας, αφού η κατάργηση μεγάλου μέρους δασμολογικών εμποδίων ενίσχυσε τις εμπορικές της σχέσεις με τον υπόλοιπο κόσμο. Εκμεταλλευόμενη, αρχικά, τη δυνατότητα παραγωγής αγαθών εντάσεως εργασίας και εστιάζοντας, στη συνέχεια, στην παραγωγή προϊόντων εντάσεως κεφαλαίου και τεχνολογίας κατάφερε να μετατραπεί σε μεγάλη εμπορική δύναμη.¹³⁷

Στο παρακάτω διάγραμμα μπορούμε να διακρίνουμε τη συμβολή του διεθνούς εμπορίου στο ΑΕΠ της Κίνας και διαπιστώνουμε ότι ως το 2001 αυξανόταν σταδιακά. Μετά την ένταξή της στον ΠΟΕ, όμως, έφθασε στο υψηλότερό του σημείο (63% του ΑΕΠ), γεγονός που, ουσιαστικά, καταδεικνύει την έντονη εξάρτηση της Κίνας από το διεθνές εμπόριο.¹³⁸ Η κρίση του 2008 συγκλόνησε την παγκόσμια οικονομία, με αποτέλεσμα η Κίνα, αν και επηρεάστηκε σε μικρό βαθμό άμεσα, να παρουσιάσει κάμψη στο διεθνές εμπόριο, καθώς σημαντικοί εμπορικοί της εταίροι βίωσαν έντονα τις συνέπειες της κρίσης.



Source: World Bank

Στο σημείο αυτό, κρίνουμε απαραίτητο να αναφέρουμε συνοπτικά ότι οι μεγαλύτεροι και σημαντικότεροι εμπορικοί της εταίροι είναι οι ΗΠΑ, η ΕΕ και το Χονγκ-Κονγκ, αγορές από τις οποίες απορροφάται το μεγαλύτερο ποσοστό των εξαγωγών της, ενώ το

¹³⁶*Ibid.*, σελ. 7.

¹³⁷*Ibid.*, σελ. 8-9.

¹³⁸Yao, Yang. *The Double Transition and China's Export-led Growth*. Peking: CCER, NSD, 2010, σελ. 3. Ανακτήθηκε: 27/09/2015. Διαθέσιμο σε: http://pafad.org/files/34/01_YANG%20YAO_Growth.pdf

αντίστοιχο των εισαγωγών προέρχεται από την Νότια Κορέα, την ΕΕ και τις χώρες της ASEAN.¹³⁹ Παράλληλα, διατηρεί σημαντικές εμπορικές σχέσεις με την Ιαπωνία και την Ταϊβάν.¹⁴⁰ Το γεγονός ότι ακόμα και σήμερα η παγκόσμια οικονομία δεν έχει επιστρέψει στο ρυθμό ανάπτυξης που είχε πριν την κρίση συνεχίζει να επηρεάζει τις διεθνείς εμπορικές συναλλαγές της Κίνας.

Έχοντας παρουσιάσει συνοπτικά τα βήματα για την απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου, καθώς και την επίδραση που είχε στην οικονομική μεγέθυνση της Κίνας, θα εστιάσουμε τη μελέτη μας στη συμβολή της προώθησης των εξαγωγών και των ΑΞΕ.

2.2 Άμεσες Ξένες Επενδύσεις

Η μελέτη μας στη συμβολή των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (ΑΞΕ) και ο ρόλος που διαδραμάτισαν στην οικονομική μεγέθυνση της Κίνας έχει ιδιαίτερη σημασία. Προηγουμένως, ωστόσο, σκόπιμο κρίνεται να κάνουμε μία πολύ σύντομη επισκόπηση στον ορισμό και στα είδη των ΑΞΕ.

*ΑΞΕ ορίζεται η μακροπρόθεσμη επένδυση δια μέσου της οποίας επιτυγχάνεται η απόκτηση ελέγχου μιας επιχείρησης σε μία χώρα από μία εταιρεία του εξωτερικού*¹⁴¹.

Η επένδυση αυτή γίνεται από μία πολυεθνική εταιρεία που συνιστά τη μητρική και είναι κάτοχος παραγωγικών μονάδων σε διάφορες χώρες ανά τον κόσμο. Η εταιρεία που ιδρύεται στη χώρα υποδοχής ονομάζεται θυγατρική και αποτελεί είτε νέα παραγωγική μονάδα της μητρικής είτε προέρχεται από την εξαγορά ήδη υπάρχουσας εταιρείας είτε από κοινοπραξία της πολυεθνικής με άλλες εταιρείες.¹⁴² Οι ΑΞΕ μπορούν να λάβουν τη μορφή κάθετης ή οριζόντιας ολοκλήρωσης. Ως ΑΞΕ κάθετης ολοκλήρωσης ορίζονται οι επενδύσεις που πραγματοποιούν ένα τμήμα της παραγωγής του προϊόντος στη χώρα υποδοχής και προχωρούν στην επανεξαγωγή του. Ως ΑΞΕ οριζόντιας ολοκλήρωσης ορίζονται οι επενδύσεις που στοχεύουν στην παραγωγή και πώληση του προϊόντος στη χώρα υποδοχής.¹⁴³ Τέλος, όπως θα δούμε και στην περίπτωση της Κίνας, οι ΑΞΕ μπορούν να είναι είτε εισερχόμενες (inward FDI), όταν

¹³⁹Morrison, Wayne M. *China's Economic Rise History, Trends, Challenges, and Implications for the United States*. Washington, D.C.: Library of Congress, Congressional Research Service, 2015, σελ. 23. Ανακτήθηκε: 20/09/2015. Διαθέσιμο σε: <https://www.fas.org/sfp/crs/row/RL33534.pdf>

¹⁴⁰*Ibid.*

¹⁴¹Χρήστος Ε., Παπάζογλου, (2010). “Εισαγωγή στη διεθνή οικονομική.” Αθήνα 2010, σελ. 133.

¹⁴²*Ibid.*

¹⁴³*Ibid.*, σελ. 135-136.

η επένδυση πραγματοποιείται από μία εταιρεία του εξωτερικού σε μία χώρα, είτε εξερχόμενες (outward FDI), όταν εταιρείες της χώρας προχωρούν στην ίδρυση θυγατρικών στο εξωτερικό.

Στην Κίνα, ως το 1979, το θεσμικό πλαίσιο δεν επέτρεπε την προσέλκυση και εγκατάσταση ΑΞΕ στο εσωτερικό της χώρας, ωστόσο, έκτοτε, οι νομοθετικές παρεμβάσεις που πραγματοποιήθηκαν από την κυβέρνηση το 1984 και το 1992 οδήγησαν στη ραγδαία αύξηση των εισερχόμενων ΑΞΕ στη χώρα.¹⁴⁴ Συγκεκριμένα, το 1984 δημιουργήθηκαν τέσσερις ειδικές οικονομικές ζώνες, στις οποίες προστέθηκαν λίγο αργότερα δέκα πόλεις, με σκοπό την προσέλκυση ΑΞΕ. Το γεγονός ότι τα αποτελέσματα δεν ήταν τα αναμενόμενα –παρουσιάστηκε υψηλή συγκέντρωση επενδύσεων στις περιοχές που βρίσκονται στην ανατολική ακτή της Κίνας, χωρίς, όμως, να υπάρξει διάχυση των ωφελειών και στην υπόλοιπη χώρα– ανάγκασε την κυβέρνηση να εγκαταλείψει τα προτιμησιακά καθεστώτα και να αναγάγει την προσέλκυση ΑΞΕ σε εθνική στρατηγική.¹⁴⁵

Οι ΑΞΕ στην Κίνα εμπίπτουν στην κατηγορία τόσο της κάθετης όσο και της οριζόντιας ολοκλήρωσης. Οι ΑΞΕ κάθετης ολοκλήρωσης έχουν εξαγωγικό χαρακτήρα, στοχεύουν στην εκμετάλλευση του χαμηλού κόστους παραγωγής και προέρχονται, κυρίως, από χώρες της Ασίας, όπως το Χονγκ Κονγκ, η Ταϊβάν και η Ν. Κορέα.¹⁴⁶ Οι ΑΞΕ οριζόντιας ολοκλήρωσης, σύμφωνα με τον Lemonie, εστιάζουν στην εκμετάλλευση της εγχώριας αγοράς της Κίνας και προέρχονται, ως επί το πλείστον, από χώρες της Βορείου Αμερικής και την Ευρώπη.¹⁴⁷

Οι τομείς που προσέλκυσαν ΑΞΕ ήταν, αρχικά, η μεταποίηση, στη συνέχεια ο τομέας υψηλής τεχνολογίας, και, τελικά, ο τομέας των υπηρεσιών. Επιπλέον, είναι χαρακτηριστικό ότι το 2014 η Κίνα ήταν ο πρώτος προορισμός ΑΞΕ παγκοσμίως.¹⁴⁸ Τέλος, οι ξένες επενδυτικές εταιρείες (FIEs) επέδρασαν θετικά στην εμπορική και, κυρίως, εξαγωγική δραστηριότητα της Κίνας. Το 2010, καταγράφηκαν 445.244

¹⁴⁴Whalley, John, and Xian Xin. *China's FDI and Non-FDI Economies and the Sustainability of Future High Chinese Growth*. Cambridge, Mass.: National Bureau of Economic Research, 2006, σελ. 2. © Ανακτήθηκε: 20/09/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.nber.org/papers/w12249>

¹⁴⁵Poncet, Sandra. *Inward and Outward FDI in China*. Panthéon-Sorbonne-Economie, Université Paris 1 CNRS and CEPII, 2007, σελ. 2-3. Ανακτήθηκε: 20/09/2015. Διαθέσιμο σε: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.473.5100&rep=rep1&type=pdf>

¹⁴⁶Whalley, John, and Xian Xin, *Op. cit.*, σελ. 3

¹⁴⁷όπ.ανάφ.σε: *Ibid.*

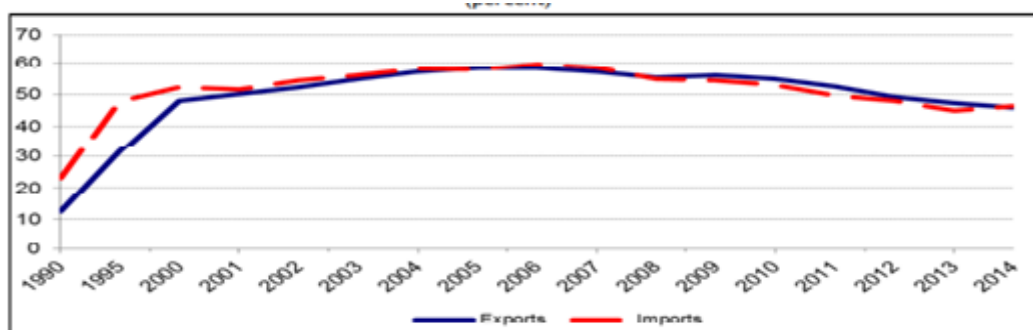
¹⁴⁸Morrison, Wayne M., *Op. cit.*, σελ. 14-15.

επενδυτικές εταιρείες, ενώ το 45,9% των συνολικών εξαγωγών και το 46,4% των συνολικών εισαγωγών της χώρας για το 2014 οφειλόταν σε αυτές.¹⁴⁹

Στο παρακάτω διάγραμμα μπορούμε να δούμε τη συμβολή τους στο συνολικό ποσοστό των εξαγωγών και των εισαγωγών της Κίνας διαχρονικά.

¹⁴⁹*Ibid.*, σελ. 12-13.

Συμβολή ΑΞΕ σε εξαγωγές-εισαγωγές (1990-2014)



Source: Invest in China (<http://www.fdi.gov.cn>).

Source: Morrison, Wayne M. *China's Economic Rise History, Trends, Challenges, and Implications for the United States.*, *op. cit.*, σελ. 24.

Οι εξερχόμενες ΑΞΕ υπάγονται, ακόμα και σήμερα, σε ένα αρκετά σφιχτό θεσμικό και ρυθμιστικό πλαίσιο. Όταν η Κίνα άρχισε να εφαρμόζει το μεταρρυθμιστικό της πρόγραμμα, μόνο κρατικές επιχειρήσεις είχαν το δικαίωμα να προβούν σε διεθνείς επενδύσεις και πάντα υπό την επίβλεψη της κεντρικής κυβέρνησης. Καθώς οι μεταρρυθμίσεις προχωρούσαν και οι περιορισμοί στο εμπόριο αίρονταν παρουσιάστηκε αύξηση των εξερχόμενων ΑΞΕ.¹⁵⁰ Ωστόσο, οι απώλειες στην αγορά ακινήτων και στη χρηματιστηριακή αγορά στα τέλη της δεκαετίας του '90 ανάγκασαν την κυβέρνηση να υιοθετήσει ένα πιο αυστηρό πλαίσιο επίβλεψης αυτών των επενδύσεων.¹⁵¹ Μετά το 2000, όμως, άρχισε να εφαρμόζεται η στρατηγική «Go Global» η οποία στόχευε στην ενθάρρυνση των εξερχόμενων ΑΞΕ υπό την εποπτεία και τον συντονισμό του Υπουργείου Εμπορίου (Ministry of Commerce-MOFCOM).¹⁵²

Τρεις είναι οι βασικότεροι λόγοι για τους οποίους δημιουργήθηκε ειδικό κανονιστικό και ρυθμιστικό πλαίσιο. Ο πρώτος αφορά την ενίσχυση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας των κινέζικων επιχειρήσεων, προκειμένου να διευκολυνθεί η πρόσβαση στις διεθνείς αγορές και να δοθεί η δυνατότητα στις εν λόγω επιχειρήσεις να συμμετέχουν ενεργά σε διεθνή fora, αυξάνοντας την επιρροή τους σε αυτά.¹⁵³ Ο δεύτερος λόγος σχετίζεται με την ενθάρρυνση των εξερχόμενων ΑΞΕ που μπορούν να

¹⁵⁰Poncet, Sandra, *Op. cit.*, σελ. 5-6.

¹⁵¹*Ibid.* σελ. 6.

¹⁵²*Ibid.* σελ. 6.

¹⁵³Sauvant, Karl P., and Victor Zitian Chen. *China's Regulatory Framework for Outward Foreign Direct Investment*. Columbia University, 2014, σελ. 2. Ανακτήθηκε: 20/09/2015. Διαθέσιμο σε: http://ccsi.columbia.edu/files/2014/04/KPS_VC-Chinas-OFDI-framework-website-version-Feb23_2014.pdf

συμβάλλουν στην εθνική ανάπτυξη και, κυρίως, στην οικονομική αναδιάρθρωση και ανακατανομή των πόρων.¹⁵⁴ Ο τρίτος λόγος, και εξίσου σημαντικός, είναι το γεγονός ότι η Κίνα έχει στην κατοχή της μεγάλα συναλλαγματικά αποθέματα, τα οποία επένδυε, ως πρόσφατα, κυρίως σε αμερικανικά ασφάλιστρα. Από το 2007, όμως, επιδόθηκε στην αναζήτηση πιο προσοδοφόρων επενδύσεων.¹⁵⁵

Οι κυριότεροι προορισμοί για τις κινέζικες ΑΞΕ είναι το Χονγκ Κονγκ, η Αυστραλία, οι ΗΠΑ, τα νησιά Καϋμάν και οι Βρετανικές Παρθένες Νήσοι. Ωστόσο, θεωρείται ότι οι επενδύσεις στο Χονγκ Κονγκ συνιστούν «ground tripping», δηλαδή τα ποσά που επενδύονται στο Χονγκ Κονγκ επανεπενδύονται εκ νέου στην Κίνα.¹⁵⁶

Οι εξερχόμενες ΑΞΕ τα τελευταία χρόνια έχουν αυξηθεί σημαντικά, με αποτέλεσμα η Κίνα να αποτελεί το 2014 την τρίτη μεγαλύτερη δύναμη στις εξερχόμενες ΑΞΕ παγκοσμίως.¹⁵⁷ Ωστόσο, υπάρχουν ακόμα προβλήματα τα οποία πηγάζουν ως επί το πλείστον από το θεσμικό και κανονιστικό πλαίσιο που διέπει τις εξερχόμενες ΑΞΕ στην Κίνα. Τα βασικότερα εξ αυτών είναι το γεγονός ότι απαιτείται ειδική άδεια από το Υπουργείο Εμπορίου και το Συμβούλιο Εθνικής Ανάπτυξης και Έρευνας για να μπορέσει μία μη χρηματοοικονομική επιχείρηση να πραγματοποιήσει μία επένδυση στο εξωτερικό.¹⁵⁸ Αντίστοιχα, μία χρηματοοικονομική επιχείρηση πρέπει να λάβει επιπλέον άδεια από την Λαϊκή Τράπεζα της Κίνας και τα αρμόδια επιμελητήρια.¹⁵⁹ Είναι χαρακτηριστικό δε ότι πολύ συχνά διαδικασίες των δύο αυτών φορέων αλληλοκαλύπτονται και, συνεπώς, παρατηρούνται καθυστερήσεις αλλά και αύξηση του επενδυτικού κόστους. Η απλοποίηση, λοιπόν, των διαδικασιών και η μείωση της γραφειοκρατίας κρίνονται απαραίτητες, προκειμένου να ενισχυθεί η δραστηριότητα των κινέζικων επιχειρήσεων στο εξωτερικό.¹⁶⁰

Εκτός από τις ΑΞΕ, η Κίνα στηρίχθηκε σε μεγάλο βαθμό και στις εξαγωγές, για να πετύχει την οικονομική μετάβαση και μεγέθυνσή της. Στην επόμενη ενότητα θα μελετήσουμε τον ρόλο που διαδραμάτισαν οι εξαγωγές στην κινέζικη οικονομία.

¹⁵⁴*Ibid.* σελ. 3.

¹⁵⁵Morrison, Wayne M., *Op. cit.*, 2015, σελ. 17.

¹⁵⁶*Ibid.*, σελ. 18.

¹⁵⁷*Ibid.*

¹⁵⁸Sauvant, Karl P., and Victor Zitian Chen, *Op. cit.*, σελ. 9.

¹⁵⁹*Ibid.*, σελ. 14.

¹⁶⁰*Ibid.*, σελ. 13.

2.3 Εξαγωγές

Η εξαγωγική πολιτική και η αντίστοιχη δραστηριότητα τέθηκαν από τα πρώτα χρόνια των μεταρρυθμίσεων στο επίκεντρο της εθνικής στρατηγικής της Κίνας. Από τα μέσα της δεκαετίας του '80, οι κινέζικες αρχές στηρίχθηκαν σε δύο θεωρίες, προκειμένου να πετύχουν οικονομική μεγέθυνση βάσει των εξαγωγών. Αρχικά, ο Χία υποστηρίζει πως η Κίνα στηρίχθηκε στην *gradient theory*,¹⁶¹ η οποία αποτελεί μια εκδοχή του υποδείγματος της «ιπτάμενης χήνας» (flying geese) και συμπεριλήφθηκε στο έβδομο πενταετές πρόγραμμα (1986-1990).¹⁶² Σύμφωνα με αυτήν τη θεωρία, η Κίνα χωρίστηκε σε τρεις περιφέρειες, οι οποίες θα αναπτύσσονταν σταδιακά και κατά προτεραιότητα.¹⁶³ Πρώτη ήταν η περιφέρεια στις ανατολικές ακτές της χώρας, η οποία συγκέντρωσε τις περισσότερες επενδύσεις από την κεντρική κυβέρνηση ως το 1991, ακολουθούμενη από την κεντρική περιφέρεια και, τέλος, τη δυτική περιφέρεια.¹⁶⁴ Ο Wang υποστηρίζει ότι η Κίνα στηρίχθηκε στη θεωρία διεθνούς κυκλοφορίας (great international circulation), αναδεικνύοντας το μεταποιητικό εμπόριο σε εθνική στρατηγική ανάπτυξης,¹⁶⁵ το οποίο ως τα τέλη της δεκαετίας του '90 αποτελούσε το 60% του συνολικού εμπορίου της χώρας.¹⁶⁶

Η μεγάλη ώθηση, όμως, δόθηκε με την ένταξη της Κίνας στον ΠΟΕ. Στο παρακάτω διάγραμμα μπορούμε να διακρίνουμε την θεαματική αύξηση των εξαγωγών μετά το 2001, με αποκορύφωμα το 2006, όταν οι εξαγωγές έφτασαν να αποτελούν το 35% του ΑΕΠ της χώρας. Παρά το γεγονός ότι η παγκόσμια κρίση του 2008 δεν άφησε ανεπηρέαστη την εξαγωγική δραστηριότητα της χώρας, βλέπουμε ότι η τελευταία ανέκαμψε και παρέμεινε σε αρκετά υψηλά επίπεδα. Τα ερωτήματα που εγείρονται σχετίζονται με τους λόγους που οδήγησαν στη ραγδαία αύξηση των κινέζικων εξαγωγών και με το κατά πόσο τέτοιου είδους «εκρηκτική» εξαγωγική πολιτική μπορεί να είναι μακροχρόνια βιώσιμη.

¹⁶¹όπ. ανάφ. σε: Yao, Yang, *Op. cit.*, σελ. 2.

¹⁶²*Ibid.*

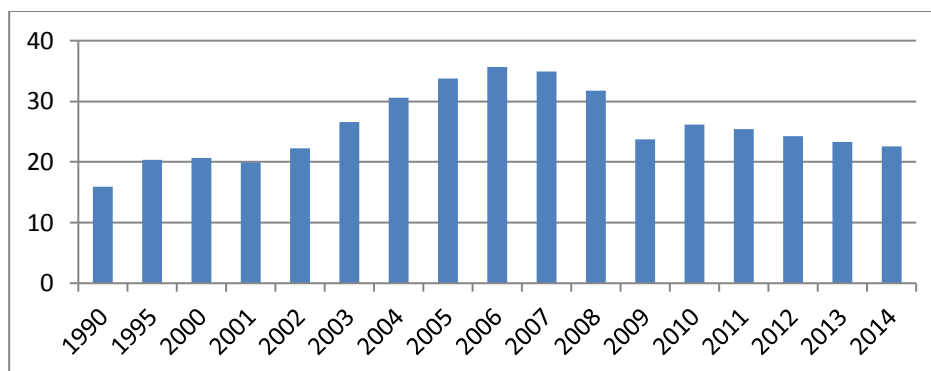
¹⁶³*Ibid.*

¹⁶⁴*Ibid.*

¹⁶⁵όπ. ανάφ. σε: *Ibid.*, σελ. 2-4.

¹⁶⁶Yao, Yang, *Op. cit.*, σελ. 4.

Εξαγωγές (%ΑΕΠ)



Source: World Bank

Σύμφωνα με το ΡΙΠΕ, οι ΗΠΑ, των οποίων το εμπορικό έλλειμμα αντιστοιχεί σχεδόν στο μισό εμπορικό πλεόνασμα της Κίνας, θεωρούν ότι το πρόβλημα δημιουργείται λόγω του υποτιμημένου νομίσματος της Κίνας.¹⁶⁷ Συνεπώς, οι ΗΠΑ θεωρούν πως ενδεχόμενη ανατίμηση του RMB, θα μείωνε τις μεταξύ τους ανισορροπίες.¹⁶⁸ Ωστόσο, σύμφωνα με έρευνα των Li, Wang και Xu ενδεχόμενη μετριοπαθής ανατίμηση του RMB δε θα μειώσει σημαντικά τις ανισορροπίες των δύο χωρών αλλά, επί της ουσίας, θα ενισχύσει το εμπορικό πλεόνασμα της Κίνας, διότι οι εξαγωγές της μίας χώρας δεν λειτουργούν ως υποκατάστατο των εξαγωγών της άλλης.¹⁶⁹

Παράλληλα, διατυπώνεται η άποψη ότι οι επιδοτήσεις που δόθηκαν προς τις κρατικές, κυρίως, επιχειρήσεις –είτε με τη μορφή απ' ευθείας χρηματοδότησης είτε με την μορφή φοροαπαλλαγών, είτε με εκείνη των προτιμησιακών συμφωνιών– ευθύνονται για την ενίσχυση των εξαγωγών της Κίνας.¹⁷⁰

Αν και τόσο η συναλλαγματική ισοτιμία όσο και οι επιδοτήσεις έχουν τη σημασία τους, η ουσιαστική αιτία που οδήγησε στην αύξηση των εξαγωγών θα πρέπει να αναζητηθεί αλλού. Αφενός, πρόκειται για μία χώρα με φθινό αλλά αρκετά καλά εκπαιδευμένο εργατικό δυναμικό¹⁷¹, αφετέρου η εκβιομηχάνιση και η μετανάστευση από τις αγροτικές περιοχές της χώρας στα αστικά κέντρα συνέβαλαν στην εκμετάλλευση του

¹⁶⁷Οπ. ανάφ. σε: *Ibid.*, σελ. 6.

¹⁶⁸*Ibid.*

¹⁶⁹*Ibid.*

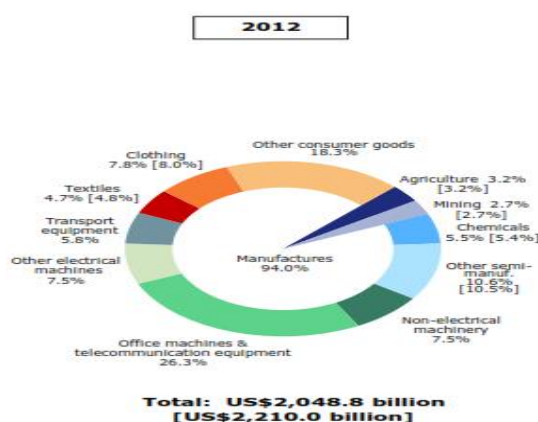
¹⁷⁰Chow, Daniel. 47 *CHINA'S RESPONSE TO THE GLOBAL FINANCIAL CRISIS: IMPLICATIONS FOR U.S.-CHINA ECONOMIC RELATIONS*. Vol. 1:47. GLOBAL BUSINESS LAW REVIEW, σελ. 59. Ανακτήθηκε:28/09/2015. Διαθέσιμο σε: <https://myweb.rollins.edu/tlairson/ipe/chirespondgfc.pdf>.

¹⁷¹Yao, Yang. *Op. cit.*, σελ. 9.

φθηνού εργατικού δυναμικού της ενδοχώρας από τις μεγάλες βιομηχανίες –κυρίως εκείνων που είχαν εξαγωγικό προσανατολισμό– της ανατολικής ακτής της Κίνας.¹⁷² Όλα τα παραπάνω συνηγορούν στη μείωση του κόστους παραγωγής των προϊόντων και, συνεπώς, στην αύξηση της ανταγωνιστικότητάς τους. Στο σημείο αυτό, αξίζει να αναφερθεί και το γεγονός ότι οι εξαγωγές συνέβαλαν σε μικρό, σχετικά, ποσοστό στην οικονομική μεγέθυνση της χώρας τη δεκαετία του '90 και ως το 2001, όταν η Κίνα εντάχθηκε στον ΠΟΕ, και τέθηκαν στο επίκεντρο της οικονομικής στρατηγικής η εξωτερική ζήτηση και η επενδυτική ζήτηση.¹⁷³

Αναφορικά με τα προϊόντα τα οποία εξάγει η Κίνα –αν και μέχρι πρότινος το μεταποιητικό εμπόριο αποτελούσε το ½ των εξαγωγών της¹⁷⁴– μπορούμε να διακρίνουμε στο παρακάτω σχεδιάγραμμα τη στροφή που έχει συντελεστεί προς την εξαγωγή προϊόντων τεχνολογίας. Σε αυτό συνέβαλε η απόκτηση τεχνογνωσίας και τεχνολογίας, όπως ήδη έχουμε αναφέρει παραπάνω.

Σύνθεση των εξαγωγών



Source: *Trade Policy Review: China*. WTO, 2014, σελ. 29. Ανακτήθηκε: 28/09/2015. Διαθέσιμο σε: https://www.wto.org/english/tratop_e/tp_r_e/s300_e.pdf.

¹⁷²*Ibid.*, σελ. 7-8.

¹⁷³Zhu, Andong, and David M. Kotz. *The Dependence of China's Economic Growth on Exports and Investment*. Tsinghua University Beijing, China, University of Massachusetts Amherst Amherst, MA, USA, 2010, σελ. 14. Ανακτήθηκε: 27/09/2015. Διαθέσιμο σε: http://www.researchgate.net/publication/227575216_The_Dependence_of_China's_Economic_Growth_on_Exports_and_Investment

¹⁷⁴Guo, Kai, and Papa M Diaye. *Is China's Export-oriented Growth Sustainable*. Washington, D.C.: International Monetary Fund, 2009, σελ. 6. Ανακτήθηκε: 28/09/2015. Διαθέσιμο σε: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2009/wp09172.pdf>

Κλείνοντας το κεφάλαιο, κρίνουμε σκόπιμο να εξετάσουμε τη μακροχρόνια βιωσιμότητα της πολιτικής των εξαγωγών της Κίνας, διότι, το ζήτημα αυτό έχει προκαλέσει σοβαρές ανησυχίες στους διεθνείς οικονομικούς κύκλους, ιδιαίτερα μετά την χρηματοπιστωτική κρίση. Η παγκόσμια οικονομία δεν έχει καταφέρει να επανέλθει στα προ του 2008 επίπεδα, συνεπώς, η εξωτερική ζήτηση είναι σαφώς μικρότερη και ενδέχεται να μην επαρκεί για να απορροφήσει τις εξαγωγές της Κίνας. Κρίνεται, λοιπόν, απαραίτητο η κυβέρνηση να προωθήσει μεταρρυθμίσεις που θα έχουν ως στόχο να οδηγήσουν σε ένα πιο σταθερό πλαίσιο, χωρίς να υπονομεύσουν την ευημερία της χώρας. Σύμφωνα με τους Zhu Andong και David M. Kotz, ένα από τα πιο σημαντικά βήματα είναι η τόνωση της εγχώριας κατανάλωσης, ώστε η τελευταία να συμβάλει σε μεγαλύτερο βαθμό στη συνολική ζήτηση.¹⁷⁵ Το παραπάνω μπορεί να επιτευχθεί με την ανακατανομή του εισοδήματος και τη μείωση των εισοδηματικών ανισοτήτων.¹⁷⁶ Ταυτόχρονα, η δημιουργία ενός δημόσιου συστήματος υγείας, εκπαίδευσης και ασφάλισης θα οδηγήσει στη μείωση της αποταμίευσης των νοικοκυριών. Η μείωση της αποταμίευσης με τη σειρά της θα ενισχύσει ακόμα περισσότερο την εγχώρια κατανάλωση.¹⁷⁷ Τέλος, η Κίνα θα πρέπει να επαναπροσανατολίσει την εξαγωγική της πολιτική, εστιάζοντας σε τομείς με μεγαλύτερη ζήτηση διεθνώς, όπως η ναυπηγική.¹⁷⁸

Έχοντας μελετήσει την σημασία του διεθνούς εμπορίου στην οικονομική μεγέθυνση της Κίνας, θα περάσουμε στο επόμενο μέρος της μελέτης, στο οποίο θα παρουσιάσουμε τις σημαντικότερες εμπορικές συμφωνίες που έχουν συναφθεί μεταξύ της Κίνας και άλλων χωρών της Ανατολικής Ασίας.

2.4 Συμφωνίες Ελεύθερου Εμπορίου

Έχει ήδη γίνει κατανοητό ότι το διεθνές εμπόριο, είτε με τη μορφή των εξαγωγών είτε με εκείνη των ΑΞΕ, αποτέλεσε καταλυτικό παράγοντα για την οικονομική μεγέθυνση της Κίνας. Η σπουδαιότητά του καταδεικνύεται, άλλωστε, από τις Συμφωνίες Ελεύθερου Εμπορίου (Free Trade Agreements), τις διμερείς και τις προτιμησιακές συμφωνίες που συνάπτει με τις γειτονικές χώρες.

¹⁷⁵Zhu, Andong, and David M. Kotz. *Op. cit.*, σελ. 23-24.

¹⁷⁶*Ibid.*, σελ. 24.

¹⁷⁷Zhu, Andong, and David M. Kotz. *Op. cit.*, σελ. 23-24.

¹⁷⁸Guo, Kai, and Papa M Diaye. *Op. cit.*, σελ. 15.

Σήμερα, η Κίνα, στην προσπάθειά της να επιταχύνει το άνοιγμά της στον κόσμο, έχει συνάψει συμφωνίες ελεύθερου εμπορίου με πάνω από 20 χώρες, καθώς και άλλες διμερείς εμπορικές/οικονομικές συμφωνίες.¹⁷⁹ Ένας από τους βασικότερους λόγους για τους οποίους η Κίνα ακολουθεί αυτήν τη στρατηγική είναι η εδραίωση της επιρροής της στην περιοχή ως αντίβαρο εκείνης των ΗΠΑ, η οποία φάνηκε να αυξάνεται όταν οι τελευταίες υποστήριζαν τη Συμφωνία Συνεργασίας του Ειρηνικού (Trans Pacific Partnership-TPP).¹⁸⁰ Στο παρόν τμήμα της μελέτης μας θα αναφερθούμε στις σημαντικότερες συμφωνίες που έχουν συναφθεί μεταξύ Κίνας και χωρών ή περιφερειών της Ανατολικής Ασίας. Συγκεκριμένα, θα εξετάσουμε τη Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου με τις χώρες της ASEAN (ACFTA), τη Συμφωνία Στενής Οικονομικής Συνεργασίας (Closer Economic Partnership Arrangements-CEPA) με το Χονγκ Κονγκ και το Μακάο, το Πλαίσιο Συμφωνίας Οικονομικής Συνεργασίας (Economic Partnership Framework Agreement-EPFA) με την Ταϊβάν, την πιλοτική Ζώνη Ελεύθερου Εμπορίου (Pilot Free Trade Zone-PFTZ) στη Σαγκάη και, τέλος, τη Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου με τη Νότια Κορέα.

Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου ASEAN-Κίνα (ACFTA)

Η ACFTA τέθηκε ως ιδέα το 2000 από τον κινέζο πρωθυπουργό Zhu Rongji. Το 2002 ορίστηκε το πλαίσιο της συνεργασίας και η συμφωνία τέθηκε σε εφαρμογή το 2010.¹⁸¹ Η ACFTA αποτελείται από τρεις επιμέρους συμφωνίες: τη Συμφωνία για το εμπόριο προϊόντων (2004), τη Συμφωνία για το εμπόριο υπηρεσιών (2007) και τη Συμφωνία για τις επενδύσεις (2009).¹⁸² Βασικό κίνητρο ήταν η βελτίωση των σχέσεων μεταξύ των χωρών που απαρτίζουν την ASEAN και της Κίνας, οι οποίες ήταν τεταμένες για πολλά χρόνια. Η οικονομική άνθηση των χωρών της ΝΑ Ασίας και η θεαματική οικονομική μεγέθυνση της Κίνας συνέβαλαν εξίσου στην σύναψη της εν λόγω συμφωνίας. Αφενός,

¹⁷⁹Source: *Trade Policy Review: China*. WTO, May 2014, σελ. 40. Ανακτήθηκε: 28/09/2015. Διαθέσιμο σε: https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/s300_e.pdf

¹⁸⁰Song, Guoyou, and Wen Jin Yuan Yuan. *China's Free Trade Agreement Strategies*. WASHINGTON QUARTERLY, 2012, σελ. 111. Ανακτήθηκε: 9/10/2015. Διαθέσιμο σε: <http://csis.org/files/publication/twq12FallSongYuan.pdf>

¹⁸¹Ismanto, Ignatius, and Indra Krishnamurti. *The Political Economy of ASEAN-China Free Trade Agreement: An Indonesian Perspective*. Indonesia: University of Pelita Harapan, 2014, σελ. 3. Ανακτήθηκε: 8/10/2015. Διαθέσιμο σε: http://www.wti.org/fileadmin/user_upload/wti.org/7_SECO-WTI_Project/Publications/Final_Report_ACFTA_2014_.pdf

¹⁸²*Ibid.*, σελ. 3.

οι χώρες της ASEAN ωφελούνται και προωθούν την περιφεριοποίηση, απομακρύνοντας την απειλή μιας «πανίσχυρης» Κίνας στην περιοχή και αφετέρου, η Κίνα εδραιώνει την παρουσία της και αυξάνει την επιρροή της στην περιοχή.¹⁸³

Ήδη από την υπογραφή της συμφωνίας και πριν καν αυτή τεθεί σε πλήρη εφαρμογή, το εμπόριο μεταξύ των δύο συμβαλλομένων μερών είχε αυξηθεί σημαντικά, με αποτέλεσμα η Κίνα να αποτελεί από το 2010 τον κυριότερο εμπορικό εταίρο της ASEAN.¹⁸⁴ Οι Hsiao και Yang επισημαίνουν ότι η Κίνα επωφελήθηκε από τις πρώτες ύλες των χωρών της ASEAN, ενώ ο Yang προσθέτει ότι η Κίνα προχώρησε σε ευρείας κλίμακας επενδύσεις στις χώρες της ASEAN, κυρίως στον τομέα των υποδομών και των μεταφορών.¹⁸⁵ Σήμερα, η ACFTA καλύπτει μία αγορά 1,9 δις ανθρώπων και, συνεπώς, είναι η μεγαλύτερη εμπορική περιοχή παγκοσμίως, ενώ σε όρους ΑΕΠ είναι η τρίτη μεγαλύτερη. Βάσει αυτής, οι δασμοί στις εισαγωγές σχεδόν καταργήθηκαν για το 90% των προϊόντων και για όλες τις χώρες που συμμετέχουν στην συμφωνία, πλην των λιγότερο αναπτυγμένων οικονομικά χωρών της ASEAN που έχουν εξαιρεθεί για πέντε χρόνια.¹⁸⁶ Επίσης, σύμφωνα με τους Salidjanova και Koch-Weser οι δασμοί για τα προϊόντα που εξάγονται στις χώρες της ASEAN έχουν μειωθεί στο 0,6% και στο 0,1% για τα προϊόντα που εξάγονται στην Κίνα.¹⁸⁷ Το 2013, Κίνα και ASEAN συμφώνησαν στην ενίσχυση της συνεργασίας τους, δίνοντας έμφαση στην εξάλειψη μη δασμολογικών εμποδίων, στο άνοιγμα του επενδυτικού πλαισίου και στις συζητήσεις για το εμπόριο των υπηρεσιών.¹⁸⁸

Τέλος, ιδιαίτερη σημασία παρουσιάζει το γεγονός ότι χώρες της ASEAN, όπως το Βιετνάμ, σταδιακά προσελκύουν πολλές κινέζικες επενδύσεις, ειδικά στον τομέα της

¹⁸³*Ibid.*, σελ. 3-4.

¹⁸⁴Park, Mi. *The ASEAN-China Free Trade Agreement (ACFTA) and Its Implications for the Global Political Economy and the Politics of the Organized Labour*. Dalhousie University, 2011, σελ. 4. Ανακτήθηκε: 8/10/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.andreasbieler.net/wp-content/workshop/Park%20-%20ASEAN-China%20FTA-30%20January%202012.pdf>

¹⁸⁵όπ. ανάφ. σε: *Ibid.*, σελ. 3-4.

¹⁸⁶"Understanding China's Free Trade Agreements - China Briefing News." China Briefing News Understanding Chinas Free Trade Agreements Comments. February 10, 2014. Ανακτήθηκε: 29/09/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.china-briefing.com/news/2014/02/10/understanding-chinas-free-trade-agreements.html>

¹⁸⁷όπ. ανάφ. σε: Miller, Meredith. *China's Relations with Southeast Asia Testimony for the U.S.-China Economic and Security Review Commission*. National Bureau of Asian Research, 2015, σελ. 3. Ανακτήθηκε: 9/10/2015. Διαθέσιμο σε: http://www.uscc.gov/sites/default/files/Miller_Written%20Testimony_5.13.2015%20Hearing.pdf

¹⁸⁸Miller, Meredith. *China's Relations with Southeast Asia Testimony for the U.S.-China Economic and Security Review Commission*. National Bureau of Asian Research, 2015, σελ. 3. Ανακτήθηκε: 9/10/2015. Διαθέσιμο σε: http://www.uscc.gov/sites/default/files/Miller_Written%20Testimony_5.13.2015%20Hearing.pdf

μεταποίησης, λόγω του χαμηλότερου κόστους εργασίας σε σχέση με το αντίστοιχο της Κίνας που αυξάνεται.¹⁸⁹

Συμφωνία Στενής Οικονομικής Συνεργασίας Κίνα-Χονγκ Κονγκ, Κίνα-Μακάο (Closer Economic Partnership Arrangements-CEPA)

Ένας από τους βασικούς λόγους για τη σύναψη των εν λόγω συμφωνιών συνεργασίας ήταν η ευνοϊκή γεωγραφική θέση τόσο του Χονγκ Κονγκ όσο και του Μακάο, δεδομένου ότι βρίσκονται στο δέλτα του ποταμού Pearl, μια περιοχή που αποτελεί το 38% των εξαγωγών της Κίνας και το 31% του ΑΕΠ της.¹⁹⁰ Οι δύο αυτές συμφωνίες υπογράφηκαν το 2003 και, ουσιαστικά, έχουν συγγενές περιεχόμενο. Βασικός σκοπός τους ήταν η κατάργηση των δασμολογικών περιορισμών κατά τις εισαγωγές προϊόντων, ο περιορισμός ή η εξάλειψη εμποδίων στον τομέα των υπηρεσιών και η ενίσχυση της επενδυτικής και εμπορικής συνεργασίας της Κίνας με τις περιοχές Χονγκ Κονγκ και Μακάο.

Η CEPA Κίνα-Χονγκ Κονγκ είχε εμπλουτισθεί με 10 συμπληρωματικές συμφωνίες ως το 2013. Περιλαμβάνει 403 μέτρα απελευθέρωσης των υπηρεσιών και αφορά 48 τομείς. Προβλέπει, επίσης, τη συνεργασία στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, τον τουρισμό και την αναγνώριση επαγγελματικών δικαιωμάτων.¹⁹¹

Αντίστοιχα, η CEPA Κίνα-Μακάο είχε εμπλουτισθεί με 9 συμπληρωματικές συμφωνίες ως το 2012 και σκοπός της είναι η ενίσχυση της συνεργασίας και η αναβάθμιση της βιομηχανικής και επιχειρηματικής δραστηριότητας.¹⁹² Σημαντική ήταν η συμβολή της στην ανάπτυξη του τομέα της μεταποίησης, καθώς το Μακάο είναι ελεύθερο λιμάνι και μπορεί να εισάγει προϊόντα τα οποία ύστερα από επεξεργασία τα εξάγει στην Κίνα. Εφόσον τα προϊόντα αυτά θα έχουν πιστοποίηση προέλευσης από το Μακάο, οι εξαγωγές τους θα είναι άνευ δασμολογικής επιβάρυνσης. Η διαδικασία αυτή εφαρμόστηκε ευρέως για χημικά προϊόντα, ποτά και τρόφιμα.¹⁹³ Στον τομέα των

¹⁸⁹*Ibid.*

¹⁹⁰Fong, Margaret. *CEPA: Your Shortcut Into China*. Harvard Asia Pacific Review, σελ.58. Ανακτήθηκε: 30/09/2015. Διαθέσιμο σε: http://www.hcs.harvard.edu/~hapr/winter07_gov/fong.pdf

¹⁹¹*Trade Policy Review: Hong Kong, China*. WTO, October 2014, σελ. 6-7. Ανακτήθηκε: 28/09/2015. Διαθέσιμο σε: https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/g306_e.pdf.

¹⁹²*Trade Policy Review: Macao, China*. WTO, March 2013, σελ.25. Ανακτήθηκε: 28/09/2015. Διαθέσιμο σε: https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/s281_e.pdf.

¹⁹³*Ibid.*, σελ. 25.

υπηρεσιών έχουν συναφθεί προτιμησιακές συμφωνίες για 48 τομείς, σύμφωνα με τις οποίες ορισμένες επιχειρήσεις του Μακάο μπορούν να λάβουν την πιστοποίηση «προμηθευτής υπηρεσιών του Μακάο» (“Macao service supplier”) και να δραστηριοποιηθούν υπό ειδικό καθεστώς στην Κίνα.¹⁹⁴ Επίσης, η CEPA διευκόλυνε την εμπορική και επενδυτική συνεργασία Κίνας και Μακάο, δημιουργώντας ένα πλαίσιο διαφάνειας και ανταλλαγής πληροφοριών.¹⁹⁵ Δημιουργήθηκε, συνεπώς, μία Μεικτή Συντονιστική Επιτροπή (Joint Steering Committee) η οποία συνέρχεται τακτικά μία φορά ανά έτος ή εκτάκτως, κατόπιν αιτήματος ενός εκ των μελών της, και είναι αρμόδια για την επίβλεψη της εφαρμογής της CEPA, την επίλυση διαφορών, την ερμηνεία των διατάξεων της Συμφωνίας και την πρόταση σχεδίων τροποποίησής της.¹⁹⁶ Τέλος, οι τράπεζες του Μακάο μπορούν να προχωρούν σε υπεράκτιες επενδύσεις ή επενδύσεις ομολόγων σε RMB, με αποτέλεσμα την αύξηση του αποθέματος RMB σε αυτές.¹⁹⁷

Πλαίσιο Συμφωνίας Οικονομικής Συνεργασίας Κίνα-Ταϊβάν (Economic Cooperation Framework Agreement-EPFA)

Το 2010, Κίνα και Ταϊβάν συμφώνησαν στο διαπραγματευτικό πλαίσιο για την οικονομική τους συνεργασία με την υπογραφή του ECFA. Κύριος στόχος είναι η απελευθέρωση του εμπορίου προϊόντων και υπηρεσιών, και των επενδύσεων. Στη βάση του ECFA, η Κίνα και η Ταϊβάν προέβησαν στην απελευθέρωση 80 και 64 τομέων υπηρεσιών αντίστοιχα, μέχρι το 2013, και, ταυτόχρονα, η Κίνα προχώρησε μονομερώς το 2011 σε μείωση των δασμών για 539 προϊόντα που εισάγονται από την Ταϊβάν.¹⁹⁸ Η συμφωνία αυτή επέτρεψε, επίσης, το άνοιγμα της Ταϊβάν σε κινέζικες επενδύσεις, οι οποίες το 2012 έφτασαν τα 328 εκ. \$, κυρίως, στον χρηματοπιστωτικό τομέα, καθώς και στους τομείς της μεταποίησης, των υπηρεσιών και των προϊόντων υψηλής τεχνολογίας.¹⁹⁹ Η Συμφωνία αυτή έγινε η αφορμή για τη μείωση των εντάσεων μεταξύ των δύο χωρών, ενώ, παράλληλα, η Ταϊβάν επωφελήθηκε, εφόσον αυξήθηκε η ανταγωνιστικότητά της, ειδικά στους τομείς της πληροφορίας και των

¹⁹⁴*Ibid.*, σελ. 26.

¹⁹⁵*Ibid.*, σελ. 27.

¹⁹⁶*Ibid.*, σελ. 27.

¹⁹⁷*Ibid.*, σελ. 25-29.

¹⁹⁸Meltzer, Joshua. *Taiwan's Economic Opportunities and Challenges and The Importance of the Trans-Pacific Partnership*. Center for East Asia Studies, 2014, σελ. 9. Ανακτήθηκε: 4/10/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.brookings.edu/~media/research/files/papers/2013/09/30-taiwan-trans-pacific-partnership-meltzer/taiwan-trans-pacific-partnership-meltzer-012014.pdf>

¹⁹⁹*Ibid.*

τηλεπικοινωνιών.²⁰⁰ Οι δύο εταίροι έχουν συμφωνήσει για τη συνέχιση των διαπραγματεύσεων, θέτοντας στο επίκεντρο τις επενδύσεις στον τομέα των αγαθών, αλλά και τη δημιουργία πλαισίου επίλυσης διαφορών. Η Κίνα φαίνεται να μην έχει επωφεληθεί στον ίδιο βαθμό με την Ταϊβάν. Ωστόσο, διατυπώνεται η άποψη ότι η υπερβολική οικονομική εξάρτηση της Ταϊβάν από την Κίνα θα οδηγήσει στην επανένωση, όπως, άλλωστε, υποστήριξε ο κινέζος υπουργός εξωτερικών Wang Yi.²⁰¹

✚ Πιλοτική Ζώνη Ελεύθερου Εμπορίου (Pilot Free Trade Zone-PFTZ) Κίνα-Σαγκάη

Στην Κίνα λειτουργούσαν ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του '80 ειδικές οικονομικές ζώνες –οι πρώτες βρίσκονταν στην επαρχία Guangdong και στην επαρχία Fujian– που στόχευαν στην προσέλκυση επενδύσεων και τεχνολογίας, καθώς και στην προώθηση των εξαγωγών.²⁰² Η πιο πρόσφατη είναι η Ζώνη Ελεύθερου Εμπορίου της Σαγκάης (SPFTZ) η οποία καλύπτει μία περιοχή 29 τ. χμ. και δημιουργήθηκε τον Σεπτέμβριο του 2013, όταν η κυβέρνηση αποφάσισε την ένωση των υπάρχουσών ελεύθερων ζωνών εμπορίου, Waigaoqiao, Waigaoqiao Logistics Park, Yangshan Port Area και Pudong Airport, της περιφέρειας Pudong.²⁰³ Σκοπός της SPFTZ είναι η πειραματική εφαρμογή μεταρρυθμίσεων απελευθέρωσης εμπορίου και επενδύσεων οι οποίες, μελλοντικά, θα μπορούσαν να εφαρμοσθούν σε όλη τη χώρα.²⁰⁴

Η ενοποίηση αυτών των ζωνών στην SPFTZ δεν έχει, πλέον, τον εξαγωγικό προσανατολισμό που είχαν οι πρώτες ειδικές οικονομικές ζώνες. Οι σημερινοί στόχοι είναι η προσέλκυση ξένων επενδυτών στον τομέα των υπηρεσιών, η διευκόλυνση της ενσωμάτωσης της Κίνας στις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές, η προώθηση της διεθνοποίησης του RMB και η εφαρμογή μεταρρυθμίσεων στο εμπορικό και επενδυτικό πλαίσιο.²⁰⁵ Αναφορικά με τον τομέα των υπηρεσιών, δίνεται έμφαση στην

²⁰⁰Jacob Chang, Ta-tung. "The Importance of US-Taiwan Economic Relations." TheHill. 23 Ιουλίου 2013. Ανακτήθηκε: 30/09/2015. Διαθέσιμο σε: <http://thehill.com/opinion/op-ed/312985-the-importance-of-us-taiwan-economic-relations>.

²⁰¹Meltzer, Joshua. *op. cit.*, σελ. 9.

²⁰²PALMIOLI, GIOVANNI, and ADAM HEAL. *Structural Economic Reform in China: The Role of the Shanghai Free Trade Zone*. United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, 2014, σελ. 4. Ανακτήθηκε: 29/09/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.unescap.org/sites/default/files/Trade%20Insights%20-%20Issue%20No.%203.pdf>

²⁰³*The Shanghai Free Trade Zone*. LehmanBrown International Accountants. Ανακτήθηκε: 16/09/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.lehmanbrown.com/wp-content/uploads/2014/12/Shanghai-Free-trade-zone.pdf>.

²⁰⁴*Trade Policy Review: China*. WTO, *Op. cit.*, σελ. 51.

²⁰⁵PALMIOLI, GIOVANNI, and ADAM HEAL. *Op. cit.*, σελ. 4-5.

απελευθέρωση συγκεκριμένων κατηγοριών, όπως ο χρηματοπιστωτικός τομέας και ο τομέας των εμπορικών υπηρεσιών. Δημιουργήθηκε, επίσης, ένας κατάλογος με τομείς στους οποίους οι ξένοι επενδυτές είτε απαγορεύεται να επενδύσουν είτε υπόκεινται σε περιορισμούς και περιελάμβανε 190 περιοριστικά μέτρα, τα οποία από τον Ιούνιο 2014 μειώθηκαν στα 139.²⁰⁶ Παράλληλα, απλοποιήθηκαν οι διαδικασίες έκδοσης άδειας λειτουργίας για τις ξένες εταιρείες που επιθυμούν να δραστηριοποιηθούν στη ζώνη της Σαγκάης, οι οποίες, στο εξής, θα εκδίδονται σε 4 μέρες. Τέλος, από το Μάρτη 2014, οι εταιρείες δεν θα υποβάλλονται σε ετήσια αξιολόγηση αλλά θα έπρεπε να καταχωρούν κάποια στοιχεία σε μία ηλεκτρονική πλατφόρμα μέσω της οποίας θα δημοσιεύονταν.²⁰⁷

Οι σημαντικότερες, όμως, μεταρρυθμίσεις αφορούν τον χρηματοπιστωτικό τομέα. Εταιρείες και ιδιώτες που δραστηριοποιούνται στη ζώνη της Σαγκάης θα μπορούν να διαθέτουν τραπεζικούς λογαριασμούς σε RMB ή οποιοδήποτε άλλο νόμισμα, χωρίς να υπόκεινται σε περιορισμούς κίνησης κεφαλαίων.²⁰⁸ Επίσης, απλοποιείται το κανονιστικό πλαίσιο ξένων και χρηματοπιστωτικών συναλλαγών, ώστε ακόμα και ξένοι ιδιώτες να μπορούν να αγοράζουν κινέζικα ασφάλιστρα.²⁰⁹ Παράλληλα, οι διασυνοριακοί διακανονισμοί σε RMB διευρύνονται και τόσο οι εγχώριες όσο και οι ξένες εταιρείες θα έχουν τη δυνατότητα να δανείζονται από το εξωτερικό και να παρέχουν ασφάλιστρα και δάνεια σε εταίρους τους στο εξωτερικό, ενώ προβλέπεται η σταδιακή απελευθέρωση των επιτοκίων.²¹⁰

Η SPFTZ, παρά τις φιλόδοξες μεταρρυθμίσεις που προβλέπει, δεν έχει επιφέρει τα αναμενόμενα αποτελέσματα, τουλάχιστον, σύμφωνα με την πρώτη ετήσια αξιολόγηση. Ωστόσο, φαίνεται ότι υπάρχει ισχυρή πολιτική βούληση για διεύρυνση των μεταρρυθμίσεων.²¹¹

²⁰⁶*Ibid.*, σελ. 5-7, 10.

²⁰⁷PALMIOLI, GIOVANNI, and ADAM HEAL. *Op. cit.*, σελ. 5-7.

²⁰⁸*Ibid.*, σελ. 9.

²⁰⁹*Ibid.*

²¹⁰*Ibid.*

²¹¹*Ibid.*, σελ. 10.

✚ Συμφωνία ελεύθερου εμπορίου Κίνα-Ν. Κορέα (Free Trade Agreement-FTA)

Η Κίνα και η Ν. Κορέα, δύο από τις πιο ισχυρές οικονομίες, ξεκίνησαν τις διαπραγματεύσεις το 2012 για τη Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου και τις ολοκλήρωσαν τον Νοέμβριο του 2014.²¹² Ήδη πριν την ολοκλήρωση της συμφωνίας, η οποία υπογράφηκε τον Ιούνιο 2015, οι δύο χώρες είχαν αναπτύξει σημαντικές εμπορικές σχέσεις, αφού το 25% των εξαγωγών της Ν. Κορέας είχε ως προορισμό την Κίνα και το μεταξύ τους εμπόριο έφτασε τα 235,4 δις \$ το 2014.²¹³ Η Συμφωνία προβλέπει μείωση των δασμών για το 90% των εισαγωγών, δηλαδή για το 44% των εισαγόμενων στην Κίνα προϊόντων και για το 52% των αντίστοιχων στη Ν. Κορέα.²¹⁴ Η Συμφωνία μπορεί να αποδειχθεί επωφελής, κυρίως, στους τομείς της γεωργίας και της αυτοκινητοβιομηχανίας οι οποίοι είναι κλειστοί προς τους ξένους επενδυτές.²¹⁵ Επιπλέον, η Ν. Κορέα μπορεί να επωφεληθεί από το γεγονός ότι Συμφωνίες Ελεύθερου Εμπορίου δεν έχουν υπογραφεί ακόμα μεταξύ Κίνας και ΗΠΑ/ΕΕ, συνεπώς, αποκτά πρώτη πρόσβαση σε τόσο ευρεία αγορά και θα μπορούσε να αποτελέσει το σύνδεσμο της Κίνας με τις Δυτικές χώρες.²¹⁶ Εξίσου σημαντικό είναι και το γεγονός ότι η Ν. Κορέα μπορεί να αποκτήσει το θεσμικό πλαίσιο, ώστε να έχει τη δυνατότητα να προστατέψει τις βιομηχανίες της που δραστηριοποιούνται στην Κίνα, ενώ, ταυτόχρονα, αναδεικνύεται σε δύναμη που θα μπορούσε να επηρεάσει την ενδεχόμενη ευρύτερη συνεργασία στην περιοχή.²¹⁷ Τέλος, ένα από τα σημαντικότερα οφέλη, για την Κίνα αυτήν την φορά, θα είναι το γεγονός ότι, με την διεύρυνση των εμπορικών σχέσεων των δύο χωρών, η Ν. Κορέα θα προωθήσει την ανάδειξή της σε μελλοντικό χρηματοοικονομικό κέντρο RMB, όπως χαρακτηριστικά υποστήριξε ο υφυπουργός οικονομικών της χώρας, Joo Hyung-hwan.²¹⁸ Ήδη πολλές κορεάτικες εταιρείες έχουν λάβει πρωτοβουλίες για τη δημιουργία αγορών ανταλλαγής WON-RMB, ενώ προβλέπεται η εκπόνηση και κυβερνητικού προγράμματος για τη δημιουργία μίας

²¹²Kim, Sunghyun. *Long-run Effects of the Korea-China Free-Trade Agreement*. Department of Economics, Sungkyunkwan University: Journal of East Asian Economic Integration Vol. 19, No. 2 (June 2015) 117-142, 2015, σελ. 118. Ανακτήθηκε: 3/10/2015. Διαθέσιμο σε: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2627440

²¹³The China – South Korea FTA: Background and Details – Διαθέσιμο σε: <http://www.china-briefing.com/news/2015/06/04/china-and-south-korea-sign-free-trade-agreement.html#sthash.gbFh4ZXu.dpuf>

²¹⁴Kim, Sunghyun., *op. cit.*, σελ. 188.

²¹⁵The China – South Korea FTA: Background and Details, *Op. cit.*

²¹⁶Kim, Sunghyun, *Op. cit.*, σελ. 118-119.

²¹⁷*Ibid.*

²¹⁸όπ. ανάφ. σε: Snyder, Scott, and Ee-won Byun. *China-Korea Relations: South Korea's Diplomatic Triangle*. Council on Foreign Relations/Pacific Forum CSIS, George Washington University, 2015, σελ. 5. Ανακτήθηκε: 3/10/2015. Διαθέσιμο σε: http://csis.org/files/publication/1501qchina_korea.pdf

ευρείας αγοράς ανταλλαγής νομισμάτων.²¹⁹ Το μειονέκτημα της Συμφωνίας είναι ότι η πλήρης εφαρμογή της προβλέπεται σε βάθος εικοσαετίας, ενώ οι διαπραγματεύσεις θα ξεκινήσουν εκ νέου σε δύο χρόνια, εστιάζοντας στην απελευθέρωση του τομέα των υπηρεσιών.²²⁰

²¹⁹*Ibid.*

²²⁰The China – South Korea FTA: Background and Details , *Op. cit.*

Μέρος Β

Κεφάλαιο 1

1.1 Συναλλαγματική Ισοτιμία

«Η συναλλαγματική ισοτιμία ορίζεται συνήθως ως η τιμή μίας μονάδας ξένου νομίσματος σε όρους εγχώριου νομίσματος. Είναι η ποσότητα του εγχώριου νομίσματος που απαιτείται για την αγορά μίας μονάδας ξένου νομίσματος.»²²¹

Ο προσδιορισμός των συναλλαγματικών ισοτιμιών γίνεται στην αγορά συναλλάγματος, η οποία λειτουργεί βάσει του νόμου της προσφοράς και της ζήτησης. Στην αγορά συναλλάγματος, επί της ουσίας, πραγματοποιείται η αγορά και η πώληση νομισμάτων διαφορετικών χωρών. Οι επενδύσεις σε περιουσιακά στοιχεία του εξωτερικού δημιουργούν τη ζήτηση για ένα νόμισμα, ενώ η εξαγωγική δραστηριότητα ή η επιθυμία ξένων επενδυτών να επενδύσουν σε εγχώρια περιουσιακά στοιχεία δημιουργούν την προσφορά ενός νομίσματος.²²² Ανατίμηση του εγχώριου νομίσματος έχουμε στην περίπτωση υπερβάλλουσας προσφοράς ξένου νομίσματος που οδηγεί στην αύξηση της τιμής του με όρους εγχώριου νομίσματος, καθώς και στην περίπτωση συσσώρευσης συναλλαγματικών διαθεσίμων.²²³ Αντίστοιχα, υποτίμηση εγχώριου νομίσματος έχουμε όταν υπάρχει υπερβάλλουσα ζήτηση ξένου νομίσματος, καθώς και μείωση των συναλλαγματικών διαθεσίμων. Η υπερβάλλουσα προσφορά ενός νομίσματος δηλώνει την ύπαρξη ελλείμματος στο ισοζύγιο πληρωμών, ενώ η υπερβάλλουσα ζήτηση την ύπαρξη πλεονάσματος.²²⁴

²²¹Dermot McAleese. Οικονομική για επιχειρησιακές σπουδές. Ανταγωνισμός, Μακροσταθερότητα και Παγκοσμιοποίηση. 372 έκδοση. Αθήνα: Τυπωθήτω, 2005, σελ. 699.

²²²Χρήστος Ε. Παπάζογλου, *Ορ. Cit.*, Αθήνα 2010, σελ. 165-166.

²²³*Ibid.*, σελ. 183-184.

²²⁴*Ibid.*

1.2 Καθεστώς συναλλαγματικών ισοτιμιών

Τα βασικά καθεστώς συναλλαγματικής ισοτιμίας είναι το καθεστώς κυμαινόμενης συναλλαγματικής ισοτιμίας και το καθεστώς σταθερής συναλλαγματικής ισοτιμίας.

Στο καθεστώς κυμαινόμενης συναλλαγματικής ισοτιμίας, η ισοτιμία προσδιορίζεται ελεύθερα στην αγορά συναλλάγματος χωρίς η νομισματική αρχή της εκάστοτε χώρας να μπορεί να παρέμβει στον καθορισμό της συναλλαγματικής ισοτιμίας.²²⁵

Στο καθεστώς σταθερής συναλλαγματικής ισοτιμίας, η νομισματική αρχή μίας χώρας ορίζει ένα συγκεκριμένο επίπεδο συναλλαγματικής ισοτιμίας του νομίσματος σε σχέση είτε με ένα ισχυρό νόμισμα είτε με ένα καλάθι νομισμάτων.²²⁶ Τα νομίσματα που περιλαμβάνονται στο καλάθι νομισμάτων, συνήθως, ανήκουν σε χώρες που αποτελούν τους βασικούς εμπορικούς εταίρους της εν λόγω χώρας, ενώ η νομισματική αρχή διατηρεί τη δυνατότητα παρέμβασης στη συναλλαγματική ισοτιμία, με στόχο την επαναφορά της στην τιμή που έχει ορισθεί.²²⁷

Στο σημείο αυτό, κρίνεται σκόπιμο να αναφέρουμε ότι, εκτός από τα παραπάνω καθεστώς στα οποία το νόμισμα είτε κυμαίνεται ελεύθερα είτε διατηρεί απόλυτα σταθερή ισοτιμία, υπάρχει η δυνατότητα καθορισμού μίας ευρείας ζώνης διακύμανσης, δηλαδή μίας προκαθορισμένης ζώνης τιμών μέσα στην οποία μπορεί να κινηθεί η συναλλαγματική ισοτιμία.²²⁸ Η Κίνα, όπως θα δούμε παρακάτω, χρησιμοποιεί το σύστημα της ευρείας ζώνης διακύμανσης. Τέλος, υπάρχει και το σύστημα νοθευμένης ή διευθυνόμενης διακύμανσης. Σε αυτήν την περίπτωση, οι νομισματικές αρχές παρεμβαίνουν και ορίζουν το επιθυμητό επίπεδο συναλλαγματικής ισοτιμίας, το οποίο δεν ανακοινώνεται εκ των προτέρων.²²⁹

²²⁵*Ibid.*, σελ. 181

²²⁶*Ibid.*

²²⁷*Ibid.*

²²⁸*Ibid.*, σελ. 184.

²²⁹*Ibid.*, σελ. 185.

1.3 ΙΑΔ-Balassa Samuelson Effect

Η συναλλαγματική ισοτιμία επηρεάζει τις τιμές των προϊόντων, αλλά και τους μισθούς στους τομείς εμπορεύσιμων ή μη αγαθών.

Αναφορικά με τις τιμές των προϊόντων, γνωρίζουμε ότι, σύμφωνα με τη θεωρία της ίσης αγοραστικής δύναμης (ΙΑΔ), το γενικό επίπεδο τιμών μίας χώρας ισούται με το γενικό επίπεδο τιμών μίας άλλης πολλαπλασιασμένο με τη συναλλαγματική ισοτιμία.²³⁰

Ωστόσο, επειδή η θεωρία της ΙΑΔ δεν λαμβάνει υπ' όψιν της περιορισμούς όπως το κόστος μεταφοράς, έχει διατυπωθεί η θεωρία της σχετικής ΙΑΔ η οποία συνδέει τη μεταβολή της συναλλαγματικής ισοτιμίας με τον εγχώριο πληθωρισμό, δηλαδή με το ρυθμό μεταβολής του γενικού επιπέδου τιμών της χώρας.²³¹

Παρ' όλα αυτά, ακόμα και η θεωρία της σχετικής ΙΑΔ έχει περιορισμούς, όπως η βραχυπρόθεσμη ακαμψία τιμών, η δύσκολη προσαρμογή των τιμών των μη εμπορεύσιμων αγαθών, καθώς και το γεγονός ότι, ενίοτε, η μεταβολή τιμών επιμέρους προϊόντων δύναται να μεταβάλλει τη συναλλαγματική ισοτιμία.²³²

Αναφορικά με την αύξηση των μισθών στους τομείς των εμπορεύσιμων ή μη αγαθών, γνωρίζουμε ότι, σύμφωνα με το αποτέλεσμα Balassa-Samuelson, όταν αυξάνεται η παραγωγικότητα των εμπορεύσιμων αγαθών με γρηγορότερο ρυθμό σε σχέση με την παραγωγικότητα των μη εμπορεύσιμων, αυξάνονται και οι μισθοί των εμπορεύσιμων αγαθών οι οποίοι, με τη σειρά τους, συμπαρασύρουν τους μισθούς των μη εμπορεύσιμων.²³³ Προκειμένου να μην παρατηρηθεί αύξηση των τιμών των αγαθών, και, συνεπώς, μείωση της αγοραστικής δύναμης, το νόμισμα της χώρας πρέπει να ανατιμάται.²³⁴ Αρα, η αυξημένη παραγωγικότητα οδηγεί σε ανατίμηση του νομίσματος.²³⁵ Χαρακτηριστικό παράδειγμα, όπως θα δούμε και παρακάτω, αποτελεί η Κίνα, το νόμισμα της οποίας, σύμφωνα με το αποτέλεσμα Balassa-Samuelson είναι υποτιμημένο κατά 40%.²³⁶ Λόγω του ρυθμού ανάπτυξης της χώρας, ο οποίος είναι πολύ υψηλότερος από

²³⁰*Ibid.*, σελ. 267.

²³¹*Ibid.*, σελ. 268-269.

²³²*Ibid.*, σελ. 269-270.

²³³Eiji Ogawa. "The Chinese Yuan after the Chinese Exchange Rate System Reform.", The Research Institute of Economy, Trade and Industry, 2006, σελ. 9. Ανακτήθηκε: 20/09/2015. Διαθέσιμο σε: <https://ideas.repec.org/p/eti/dpaper/06019.html>

²³⁴*Ibid.*

²³⁵*Ibid.*, σελ. 10.

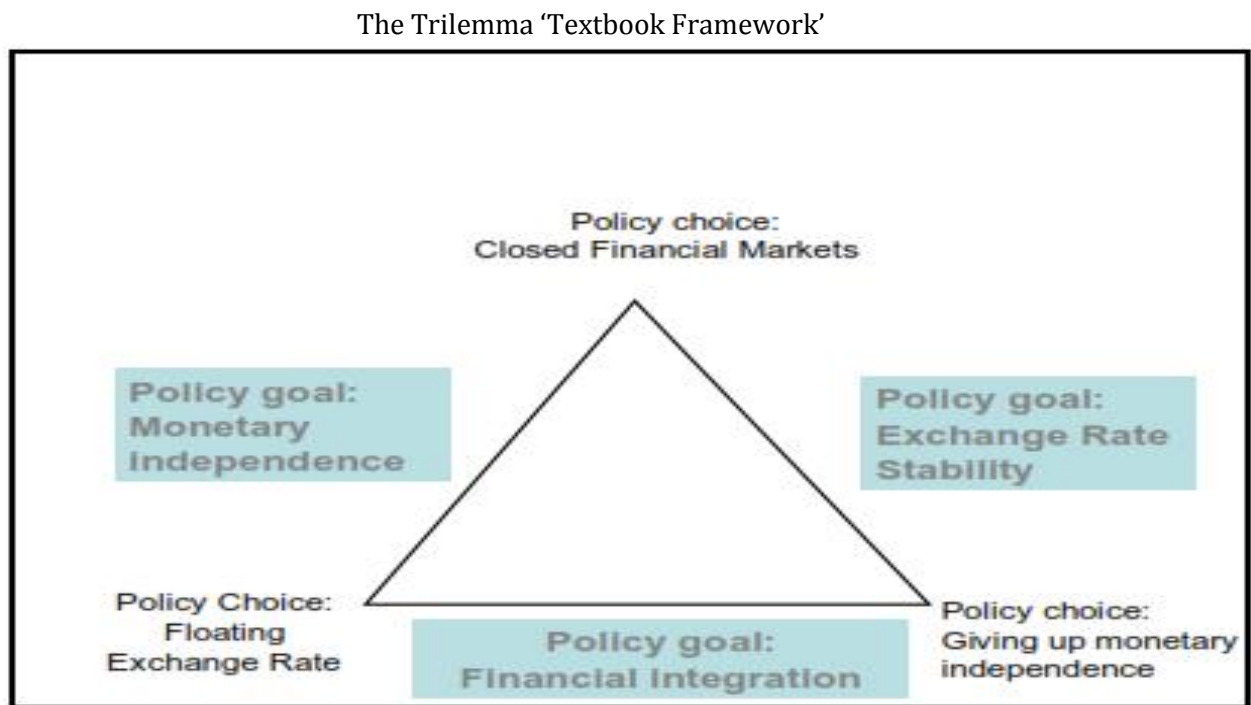
²³⁶Frankel, Jeffrey. "The Balassa-Samuelson Relationship and the Renminbi.", Kennedy School of Government, Harvard University 2006, σελ. 2. Ανακτήθηκε: 20/09/2015.

Διαθέσιμο σε: <http://www.hks.harvard.edu/fs/jfrankel/BalassaSamuelson&ChinaRMB.pdf>

εκείνον των εμπορικών της εταιρών και ειδικά των ΗΠΑ, το renminbi (RMB) θα έπρεπε να ανατιμάται περίπου κατά 4,8% ανά έτος.²³⁷

1.4 Η Ασυμβίβαστη Τριαδικότητα

Οι Mundell και Fleming εισήγαγαν την έννοια της «ασυμβίβαστης τριαδικότητας»²³⁸, σύμφωνα με την οποία καμία χώρα δεν μπορεί να εφαρμόσει ταυτόχρονα σταθερή συναλλαγματική ισοτιμία, ανεξάρτητη νομισματική πολιτική και ελεύθερη κινητικότητα κεφαλαίων, αλλά πρέπει να επιλέξει δύο εξ αυτών.²³⁹



Source: Aizenman, Joshua. *The Impossible Trinity (aka The Policy Trilemma) the Encyclopedia of Financial Globalization*. Santa Cruz, CA: University of California, Santa Cruz, Dept. of Economics, 2010, σελ. 17. Ανακτήθηκε: 01/09/2015. Διαθέσιμο σε: http://web.pdx.edu/~ito/Tril_Aizenman_Dic.pdf

Χώρες, όπως ορισμένες αναπτυσσόμενες τη δεκαετία του '80, οι οποίες επιλέγουν την ανεξαρτησία της νομισματικής πολιτικής και τη σταθερότητα της συναλλαγματικής ισοτιμίας, διατηρούν περιορισμούς στις χρηματοοικονομικές τους αγορές.²⁴⁰ Χώρες, όπως

²³⁷*Ibid.*

²³⁸όπ. ανάφ. σε: Aizenman, Joshua. *The Impossible Trinity (aka The Policy Trilemma) the Encyclopedia of Financial Globalization*. Santa Cruz, CA: University of California, Santa Cruz, Dept. of Economics, 2010, σελ. 3. Ανακτήθηκε: 01/09/2015. Διαθέσιμο σε: http://web.pdx.edu/~ito/Tril_Aizenman_Dic.pdf

²³⁹*Ibid.*

²⁴⁰*Ibid.*

οι ΗΠΑ, οι οποίες επιλέγουν την ανεξαρτησία της νομισματικής πολιτικής και την ελευθερία στην κίνηση κεφαλαίων, αφήνουν τη συναλλαγματική ισοτιμία να κυμαίνεται ελεύθερα στις αγορές.²⁴¹ Τέλος, χώρες, όπως η Αργεντινή τη δεκαετία του '90 και τα κράτη μέλη της Ευρωζώνης, οι οποίες επιλέγουν τη σταθερότητα της συναλλαγματικής ισοτιμίας και την ελεύθερη κίνηση κεφαλαίων, «θυσιάζουν» την ανεξαρτησία της νομισματικής πολιτικής.²⁴²

Η Κίνα έχει επιλέξει τη σταθερότητα της συναλλαγματικής ισοτιμίας και την ανεξάρτητη νομισματική πολιτική. Αν και έχουν επιτραπεί εισροές κεφαλαίων, κυρίως μέσω ΑΞΕ, υπάρχουν ακόμα αυστηροί περιορισμοί στην κίνηση κεφαλαίων οι οποίοι λειτουργούν προστατευτικά στο τραπεζικό σύστημα της χώρας.²⁴³ Τα τελευταία χρόνια, η Κίνα, λόγω της σταδιακής απελευθέρωσης της κινητικότητας κεφαλαίων και προκειμένου να αποφύγει προβλήματα που σχετίζονται με την ασυμβίβαστη τριαδικότητα, έχει υιοθετήσει μία σχετικά πιο ευέλικτη συναλλαγματική πολιτική.²⁴⁴ Παράλληλα, τα «δίδυμα πλεονάσματά» της πιέζουν προς ανατίμηση του νομίσματος, συνεπώς, προκειμένου να αποφευχθεί τέτοιου είδους εξέλιξη, οι νομισματικές αρχές προχωρούν στην αγορά ξένου συναλλάγματος και στη συσσώρευση συναλλαγματικού αποθέματος.²⁴⁵

Στο επόμενο τμήμα της μελέτης μας, θα εξετάσουμε τη συναλλαγματική πολιτική της Κίνας και την πολιτική της αδρανοποίησης που εφαρμόζει, στοχεύοντας στη σταθερότητα της νομισματικής της βάσης και της συναλλαγματικής της ισοτιμίας.

1.5 Η συναλλαγματική πολιτική της Κίνας και η πολιτική της αδρανοποίησης

Μέχρι το 1993, η Κίνα εφαρμόζε το σύστημα διπλής συναλλαγματικής ισοτιμίας, δηλαδή από τη μία πλευρά υπήρχε η επίσημη σταθερή ισοτιμία και από την άλλη πλευρά η αγοραία συναλλαγματική ισοτιμία, η οποία χρησιμοποιούταν, κυρίως, για εμπορικές συναλλαγές στις αγορές «swap».²⁴⁶ Η επίσημη ισοτιμία προς το δολάριο ΗΠΑ (USD)

²⁴¹*Ibid.*

²⁴²*Ibid.*

²⁴³Hutchison Michael, Glick Reuven. "Navigating the Trilemma: Capital Flows and Monetary Policy in China." Δεκέμβριος 2008, σελ. 2. Ανακτήθηκε: 02/09/2015.

Διαθέσιμο σε: <http://www.frbsf.org/economic-research/files/wp08-32bk.pdf>.

²⁴⁴*Ibid.*

²⁴⁵*Ibid.*

²⁴⁶Yi, Jingtiao. *CHANGES IN CHINA'S EXCHANGE RATE POLICY AND FUTURE POLICY OPTIONS.*, Briefing Series, China Policy Institute, University of Nottingham, 2005, σελ. 8. Ανακτήθηκε: 1/09/2015. Διαθέσιμο σε: <https://www.nottingham.ac.uk/cpi/documents/briefings/briefing-2-china-exchange-rate-policy.pdf>.

ήταν 5,77 RMB και η αντίστοιχη αγοραία ήταν 8,70 RMB.²⁴⁷ Το 1994, η επίσημη ισοτιμία υποτιμήθηκε και οι κινέζικες αρχές αποφάσισαν την ενοποίηση του παραπάνω συστήματος, μετατρέποντας το συναλλαγματικό καθεστώς σε ελεγχόμενα κυμαινόμενο.²⁴⁸ Η ισοτιμία ως προς το USD διαμορφώθηκε σταδιακά στο 8,28 το 1997 και αποτελεί την ισοτιμία στην οποία προσδέθηκε το κινέζικο νόμισμα στο USD την επόμενη χρονιά.²⁴⁹ Η εν λόγω πρόσδεση σήμαινε την υιοθέτηση ενός de facto συστήματος σταθερής συναλλαγματικής ισοτιμίας.²⁵⁰ Οι κινέζικες αρχές στόχευαν, μέσω της πρόσδεσης με το USD, στην εξασφάλιση της απαραίτητης σταθερότητας για την ενίσχυση της εμπορικής και επενδυτικής δραστηριότητας.²⁵¹ Η Λαϊκή Τράπεζα της Κίνας (ΛΤΚ), προκειμένου να διατηρηθεί σταθερή η ισοτιμία των δύο νομισμάτων, προχωρούσε στην αγορά ή την πώληση περιουσιακών στοιχείων εκφρασμένων σε USD, ελέγχοντας, έτσι, την υπερβολική ζήτηση ή προσφορά RMB αντίστοιχα.²⁵² Η σύνδεση με το USD έσπασε το 2005, όταν τον Ιούλιο εκείνης της χρονιάς η ΛΤΚ αποφάσισε τη σύνδεση με ένα καλάθι νομισμάτων – οι Morrison και Labonte επισημαίνουν ότι η σύνθεση του καλαθιού νομισμάτων δεν ανακοινώθηκε επίσημα, αν και υπήρξε μία ανακοίνωση, σύμφωνα με την οποία περιλαμβάνονταν σε αυτό το USD, το yen, το euro και άλλα²⁵³ – και τη μετάβαση σε καθεστώς ελεγχόμενα κυμαινόμενης ισοτιμίας η οποία θα καθοριζόταν βάσει των κανόνων της προσφοράς και της ζήτησης.²⁵⁴ Παράλληλα, εκδιδόταν ένα ημερήσιο δελτίο αναφορικά με τη ζώνη στην οποία θα κυμαινόταν η ισοτιμία, η οποία καθορίστηκε στο $\pm 0,3\%$ το 2005 και διευρύνθηκε στο $\pm 0,5\%$ το 2007.²⁵⁵ Την περίοδο εκείνη, το RMB ανατιμήθηκε κατά 20,8% ως προς το USD και η ισοτιμία τους διαμορφώθηκε, το 2008, στο 6,83.²⁵⁶ Η παγκόσμια οικονομική κρίση του 2008 προκάλεσε αναταράξεις στην εξαγωγική δραστηριότητα της κινέζικης οικονομίας, λόγω της μείωσης της παγκόσμιας ζήτησης, με αποτέλεσμα οι νομισματικές αρχές της χώρας να προχωρήσουν σε εκ νέου σύνδεση του RMB με το USD.²⁵⁷ Το 2010, η πρόσδεση με το USD έσπασε, ύστερα από

²⁴⁷Morrison, Wayne M., and Marc Labonte. *China's Currency Policy: An Analysis of the Economic Issues*. Congressional Research Service, 2013, σελ. 2. Ανακτήθηκε: 1/09/2015. Διαθέσιμο σε: <https://www.fas.org/sgp/crs/row/RS21625.pdf>.

²⁴⁸Yi, Jingtao, *op. cit.*

²⁴⁹Morrison, Wayne M., and Marc Labonte, *op. cit.*, σελ.2-3.

²⁵⁰Yi, Jingtao, *op. cit.*

²⁵¹Morrison, Wayne M., and Marc Labonte, *op. cit.*, σελ.3.

²⁵²*Ibid.*

²⁵³*Ibid.*, σελ. 3.

²⁵⁴Xiaoqiang Cheng, Chang Shu, Dong He. "One Currency, Two Markets: The Renminbi's Growing Influence in Asia-Pacific.", Bank for International Settlements, 2014, σελ. 3. Ανακτήθηκε:10/09/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.bis.org/publ/work446.pdf>.

²⁵⁵*Ibid.*

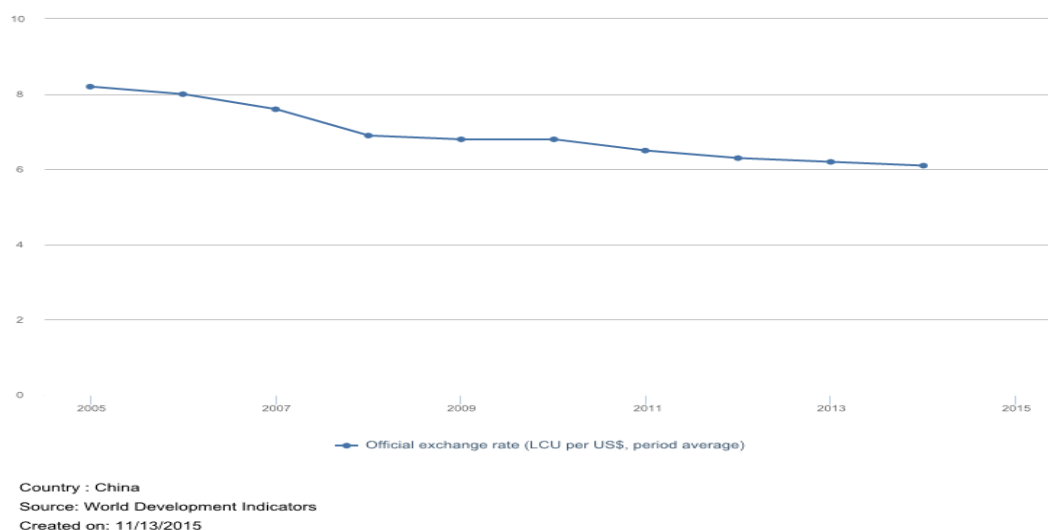
²⁵⁶Morrison, Wayne M., and Marc Labonte, *op. cit.*, σελ.3.

²⁵⁷*Ibid.*

ανακοίνωση της απόφασης της ΛΤΚ να «προχωρήσει στην μεταρρύθμιση του συναλλαγματικού καθεστώτος και να ενισχύσει την ευελιξία του RMB»²⁵⁸. Στο σημείο αυτό, κρίνεται σκόπιμο να αναφέρουμε ότι είχε προηγηθεί η διεύρυνση της ζώνης διακύμανσης από το $\pm 0,5\%$ στο $\pm 1\%$.²⁵⁹ Μέχρι το 2013, το RMB ανατιμήθηκε κατά 10,7%, με την ισοτιμία RMB-USD να φτάνει στο 6,17.²⁶⁰ Τέλος, οι κινέζικες αρχές προχώρησαν σε περαιτέρω διεύρυνση της ζώνης διακύμανσης στο $\pm 2\%$ τον Μάρτιο του 2014.²⁶¹

Στο παρακάτω διάγραμμα μπορούμε να διακρίνουμε τις διακυμάνσεις της συναλλαγματικής ισοτιμίας RMB-USD για την περίοδο 2005-2014.

Συναλλαγματική ισοτιμία RMB-USD (2005-2014)



Source: World Bank

Όπως έχουμε, ήδη, διαπιστώσει, η συναλλαγματική ισοτιμία συνιστά ένα ισχυρό εργαλείο νομισματικής πολιτικής για την Κίνα. Ένας τρόπος για να διατηρήσουν οι νομισματικές αρχές τη συναλλαγματική ισοτιμία σταθερή είναι η παρέμβαση στην αγορά συναλλάγματος και η αγορά ξένου συναλλάγματος. Η διαδικασία αυτή έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση του συναλλαγματικού αποθέματος της Κίνας και τη διεύρυνση της νομισματικής της βάσης, γεγονός που, ουσιαστικά, συνεπάγεται την εφαρμογή ενός

²⁵⁸όπ. ανάφ. σε: *Ibid.*, σελ. 4.

²⁵⁹Χiaoqiang Cheng, Chang Shu, Dong He., *op. cit.*

²⁶⁰Morrison, Wayne M., and Marc Labonte, *op. cit.*, σελ. 4.

²⁶¹ASIFMA' S 4th Offshore RMB Markets Conference. "RMB ROADMAP." Μάιος 2014, σελ. 4. Ανακτήθηκε: 5/09/2015. Διαθέσιμο σε: http://www.asifma.org/uploadedfiles/resources/rmb_roadmap.pdf.

είδους επεκτατικής νομισματικής πολιτικής.²⁶² Είναι χαρακτηριστικό ότι το 2006 η Κίνα κατείχε το μεγαλύτερο συναλλαγματικό απόθεμα παγκοσμίως²⁶³, ενώ το τελευταίο αντιστοιχούσε το 2012 στο 70,84% των συνολικών περιουσιακών στοιχείων της ΛΤΚ.²⁶⁴ Η εφαρμογή αυτής της πολιτικής μπορεί να επιφέρει θετικά αποτελέσματα σε μία οικονομία, όπως η εξυπηρέτηση του εξωτερικού χρέους της χώρας και η διατήρηση σταθερής συναλλαγματικής ισοτιμίας.²⁶⁵ Ωστόσο, η συσσώρευση ξένων περιουσιακών στοιχείων και η διεύρυνση της νομισματικής βάσης της χώρας ενδέχεται να προκαλέσουν το φαινόμενο που ο Montiel αποκαλεί «πρόβλημα κεφαλαιακών εισροών», δηλαδή να δημιουργήσουν πληθωριστικές πιέσεις και τελικά να οδηγήσουν σε ανατίμηση του νομίσματος.²⁶⁶ Προκειμένου να διατηρηθεί, λοιπόν, η σταθερότητα της νομισματικής βάσης και η επιθυμητή ισοτιμία, οι αρμόδιες αρχές εφαρμόζουν την πολιτική της αδρανοποίησης. Στο σημείο αυτό, κρίνουμε σκόπιμο να εξηγήσουμε συνοπτικά σε τι συνίσταται η πολιτική της αδρανοποίησης, προτού εξετάσουμε την εφαρμογή της στην περίπτωση της Κίνας.

Σύμφωνα με τους Takagi και Esaka, η εν λόγω πολιτική εφαρμόστηκε σε οικονομίες της Ανατολικής Ασίας την περίοδο 1987-1997, όταν κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν τη μεγάλη εισροή κεφαλαίων.²⁶⁷ Η πολιτική της αδρανοποίησης αναφέρεται στην αγορά ξένου συναλλάγματος με ταυτόχρονη πώληση εγχώριων περιουσιακών στοιχείων, δηλαδή η Κεντρική Τράπεζα προχωρά στην αγορά ξένου συναλλάγματος από την προθεσμιακή αγορά και στην ταυτόχρονη πώληση κρατικών ή τραπεζικών ομολόγων και ασφαλιστρών με συμφωνία μελλοντικής επαναγοράς.²⁶⁸

Στην περίπτωση της Κίνας, η πολιτική της αδρανοποίησης άρχισε, ουσιαστικά, να χρησιμοποιείται μετά το 2002.²⁶⁹ Το γεγονός ότι η Κίνα είναι κάτοχος μεγάλου συναλλαγματικού αποθέματος έχει δημιουργήσει πιέσεις ανατίμησης του RMB.²⁷⁰

²⁶²Zhang, Chenying. "Sterilization in China: Effectiveness and Cost." Σεπτέμβριος 2010, σελ.1. Ανακτήθηκε στις 8/9/2015.

Διαθέσιμο σε: <http://fic.wharton.upenn.edu/fic/papers/10/10-29.PDF>.

²⁶³*Ibid.*, σελ. 2.

²⁶⁴Jen-Te Hwang, Chieh-Hsuan Wang, Chien-Ping Chu. "The Effectiveness and Sustainability of the Sterilization Policy in China.", Hindawi Publishing Corporation Economics Research International 2014, σελ. 1. Ανακτήθηκε: 15/09/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.hindawi.com/journals/ecri/2014/509643/>.

²⁶⁵Zhang, Chenying., *op. cit.* σελ. 2.

²⁶⁶οπ. ανάφ. σε: *Ibid.*, σελ. 2-3.

²⁶⁷*Ibid.*, σελ. 3.

²⁶⁸Joshua, Aizenman. "Sterilization, Monetary Policy, and Global Financial Integration.", Federal Reserve Bank of San Francisco, 2008, σελ. 5. Ανακτήθηκε: 14/09/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.frbsf.org/economic-research/files/wp08-15bk.pdf>.

²⁶⁹*Ibid.*, σελ. 6.

²⁷⁰Jen-Te Hwang, Chieh-Hsuan Wang, Chien-Ping Chu., *op. cit.*, σελ. 3.

Παράλληλα η εισροή κεφαλαίων στην χώρα λόγω ΑΞΕ αναγκάζει τις αρχές να προβούν σε περαιτέρω αγορά ξένου συναλλάγματος, προκειμένου να σταθεροποιήσουν τη συναλλαγματική ισοτιμία, με αποτέλεσμα τη δημιουργία πληθωριστικών πιέσεων και υπερβολικής ρευστότητας.²⁷¹ Προς αντιμετώπιση των παραπάνω, η ΛΤΚ χρησιμοποιεί την πολιτική της αδρανοποίησης, προβαίνοντας σε αύξηση της αναλογίας υποχρεωτικών ελάχιστων αποθεματικών και σε πράξεις ανοικτής αγοράς, όπως η πώληση κυβερνητικών ομολόγων και οι συμφωνίες επαναγοράς, στοχεύοντας στον περιορισμό της υπερβολικής ρευστότητας και στη διατήρηση της σταθερής προσφοράς χρήματος.²⁷² Ωστόσο, αν και μέσω της πολιτικής της αδρανοποίησης περιορίζεται προσωρινά η προσφορά χρήματος, τα μέτρα που λαμβάνονται στα πλαίσια αυτής ενδέχεται μεσο-μακροπρόθεσμα να προκαλέσουν υπερθέρμανση της οικονομίας, πληθωρισμό και φούσκες.²⁷³

Έχοντας μελετήσει τη συναλλαγματική πολιτική της Κίνας και την πολιτική της αδρανοποίησης, στο επόμενο τμήμα της μελέτης μας θα εξετάσουμε συνοπτικά τα χαρακτηριστικά του κινέζικου νομίσματος, του Renminbi (RMB).

1.6 Renminbi (RMB)

Όπως επισημαίνουν οι Morrison και Labonte, η επίσημη ονομασία του κινέζικου νομίσματος είναι RMB, ενώ το yuan είναι μονάδα έκφρασης του νομίσματος.²⁷⁴ Στην Κίνα λειτουργούν δύο διακριτές αγορές: η αγορά CNY και η αγορά CNH. Η συναλλαγματική ισοτιμία μπορεί να είναι διαφορετική στην κάθε αγορά, με τη CNH να αντιδρά πιο έντονα σε οποιονδήποτε παράγοντα μπορεί να τις επηρεάσει, ενώ παρά το αρμπιτράζ στο οποίο υπόκεινται, οι τιμές στις δύο αγορές σπάνια ταυτίζονται.²⁷⁵

Η αγορά CNY είναι ρυθμιζόμενη και μεγάλη αγορά, δημιουργήθηκε το 1994 και αναπτύχθηκε πολύ γρήγορα. Χαρακτηριστικό είναι ότι η καθημερινή της απόδοση το 2004 ήταν 0,6 δις \$ και το 2013 έφτασε τα 20 δις \$.²⁷⁶ Πρόκειται για μία κλειστή αγορά στο σύνολο της οποίας πρόσβαση έχουν η ΛΤΚ, οι εθνικές τράπεζες και τα χρηματοοικονομικά ιδρύματα της Κίνας, καθώς και μερικές θυγατρικές ξένων τραπεζών,

²⁷¹*Ibid.*, σελ. 4.

²⁷²*Ibid.*, σελ. 4-5.

²⁷³*Ibid.*, σελ. 5.

²⁷⁴Morrison, Wayne M., and Marc Labonte, *op. cit.*, σελ. 1.

²⁷⁵Xiaoqiang Cheng, Chang Shu, Dong He., *op. cit.*, σελ. 6.

²⁷⁶*Ibid.*, σελ. 4.

ενώ οι ξένοι επενδυτές έχουν περιορισμένη πρόσβαση.²⁷⁷ Η συναλλαγματική ισοτιμία ορίζεται καθημερινά από την αρμόδια αρχή (China Foreign Exchange Trade System) στη Σαγκάη και, παράλληλα, η ΛΤΚ διατηρεί το δικαίωμα παρέμβασης στην αγορά και επαναφοράς της ισοτιμίας στα επίπεδα που έχουν ορισθεί.²⁷⁸ Ωστόσο, παρά την ανάπτυξη της, πρόκειται για μία μικρή αγορά συγκριτικά με το μέγεθος της κινέζικης οικονομίας και του εμπορικού της όγκου.²⁷⁹

Η αγορά CNH τέθηκε σε ισχύ το 2010 και είναι μία γρήγορα αναπτυσσόμενη αγορά, αφού μέχρι το 2013 η ημερήσια απόδοσή της έφτασε τα 7,3 δις \$.²⁸⁰ Πρόκειται για ελεύθερη αγορά στην οποία οι νομισματικές αρχές δεν μπορούν να παρέμβουν, ενώ πρόσβαση έχουν ξένοι και εγχώριοι επενδυτές, χωρίς περιορισμούς, και πολλοί εξ αυτών στρέφονται σταδιακά στην CNH λόγω της σημαντικής της ρευστότητας.²⁸¹

Σκοπός των παραπάνω ήταν να κάνουμε μία συνοπτική παρουσίαση της ιδιαιτερότητας που διακρίνει το κινέζικο νόμισμα, προκειμένου να μπορέσουμε να κατανοήσουμε καλύτερα το επόμενο κεφάλαιο το οποίο αφορά τη διεθνοποίηση του RMB. Στο πρώτο μέρος θα εξετάσουμε τη σχετική με τη διεθνοποίηση ενός νομίσματος θεωρία και στο δεύτερο μέρος θα μελετήσουμε τα βήματα της Κίνας προς τη διεθνοποίηση του νομίσματός της.

²⁷⁷*Ibid.*

²⁷⁸*Ibid.*

²⁷⁹*Ibid.*

²⁸⁰*Ibid.*, σελ. 4-5.

²⁸¹*Ibid.*

Κεφάλαιο 2

2.1 Διεθνοποίηση νομίσματος

«...an international currency accounting for a preponderant share of the official reserves of central banks; a currency used "hand-to-hand" in foreign countries; a currency in which a disproportionate share of international trade is denominated; and a dominant currency in international financial markets. » (Blinder, 1996)²⁸²

Το χρήμα έχει τρεις βασικές λειτουργίες. Πρώτα απ' όλα, είναι ένα μέσο συναλλαγών. Το μεγαλύτερο μέρος των συναλλαγών πραγματοποιείται μέσω του χρήματος, γεγονός που τις καθιστά πιο αποτελεσματικές και λιγότερο δαπανηρές.²⁸³ Επιπλέον, το χρήμα είναι μονάδα μέτρησης. Οι τιμές και οι λογαριασμοί εκφράζονται σε αυτήν τη μονάδα.²⁸⁴ Τέλος, είναι το μέσο διαφύλαξης αξιών. Χρησιμοποιείται, ουσιαστικά, για την πραγματοποίηση μελλοντικών συναλλαγών, αν και μπορεί εύκολα να επηρεαστεί από τον πληθωρισμό, γεγονός που υπονομεύει την αποτελεσματικότητά του ως μέσο διαφύλαξης αξιών.²⁸⁵ Ένα νόμισμα, λοιπόν, λειτουργεί ως διεθνές όταν χρησιμοποιείται για συναλλαγές εκτός της χώρας έκδοσής τους, εκτελώντας τις λειτουργίες του χρήματος.²⁸⁶

Προκειμένου ένα νόμισμα να γίνει διεθνές νόμισμα πρέπει να πληρούνται κάποιες προϋποθέσεις από την πλευρά της χώρας που το εκδίδει.²⁸⁷ Ορισμένες εξ αυτών είναι η σταθερή οικονομική μεγέθυνση και η σπουδαιότητα της χώρας στο διεθνές εμπόριο, η φιλελευθεροποίηση της χρηματοοικονομικής της αγοράς, η μακροοικονομική της σταθερότητα, καθώς και η σχετική σταθερότητα της συναλλαγματικής της ισοτιμίας.²⁸⁸

²⁸²όπ. ανάφ. σε: Auboin, Marc. *USE OF CURRENCIES IN INTERNATIONAL TRADE: ANY CHANGES IN THE PICTURE?* World Trade Organization, Economic Research and Statistics Division, 2012, σελ. 3. Ανακτήθηκε: 17/09/2015. Διαθέσιμο σε: https://www.wto.org/english/res_e/reser_e/ersd201210_e.pdf

²⁸³Begg, David, Stanley Fischer, and Rudiger Dornbusch. *Εισαγωγή στην οικονομική*. 4η έκδοση. Τόμος Β. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική, Επιστημονική Βιβλιοθήκη, 1998, σελ. 122.

²⁸⁴*Ibid.*, σελ. 123.

²⁸⁵*Ibid.*

²⁸⁶He, Qing, Iikka Korhonen, Junjie Guo, and Fangge Liu. *The Geographic Distribution of International Currencies and RMB Internationalization*. Helsinki: Bank of Finland, BOFIT Institute for Economies in Transition, 2015, σελ. 6. Ανακτήθηκε: 29/09/2015. Διαθέσιμο σε: http://www.suomenpankki.fi/bofit_en/tutkimus/tutkimusjulkaisut/dp/Documents/2015/dp2015.pdf

²⁸⁷*RMB Internationalization Report 2015 Monetary Strategy in One Belt and One Road Initiative*. Beijing: International Monetary Institute, Renmin University of China, 2015, σελ. 1. Ανακτήθηκε: 25/09/2015. Διαθέσιμο σε: http://files.clickdimensions.com/golddiscoveryfundcom-avren/files/rmbinternationalizationreport2015forrelease.pdf?_cldee=d2lsbGVtOQGNkZnVuZC5jb20%3D&urlid=3

²⁸⁸*Ibid.*

Ένα διεθνές νόμισμα μπορεί να μειώσει το κόστος των συναλλαγών. Συγκεκριμένα, οι Dowd και Greenaway υποστηρίζουν ότι η μετατροπή από το ένα νόμισμα σε ένα άλλο έχει αυξημένο κόστος το οποίο μπορεί να μειωθεί όταν ο όγκος συναλλαγών μεταξύ δύο νομισμάτων είναι υψηλός.²⁸⁹ Παράλληλα, ο Tavlas επισημαίνει πως το κόστος μετατροπής και οι ασυμμετρίες στην πληροφόρηση είναι πρωταρχικής σημασίας, για να χρησιμοποιήσει κανείς ένα διεθνές νόμισμα.²⁹⁰ Επιπλέον, οι Krugman και Ray συνδέουν το μέγεθος μιας οικονομίας και το διεθνές εμπόριο με την κυκλοφορία ενός νομίσματος, υποστηρίζοντας, αντίστοιχα, ότι το οικονομικό μέγεθος των εμπορικών εταίρων είναι υψίστης σημασίας για τον καθορισμό του νομίσματος των συναλλαγών και ότι το διεθνές εμπόριο δύναται να αυξήσει την κυκλοφορία ενός εγχώριου νομίσματος στις χώρες προορισμού.²⁹¹

Στο σημείο αυτό, κρίνεται σκόπιμο να αναφέρουμε τα οφέλη, αλλά και τους κινδύνους που ενέχει ένα διεθνές νόμισμα. Ξεκινώντας από τα οφέλη, το σημαντικότερο είναι η μείωση του κόστους συναλλαγών, διότι τόσο ο τραπεζικός όσο και ο μη χρηματοοικονομικός τομέας μίας χώρας της οποίας το νόμισμα είναι διεθνές μπορούν να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους στο εξωτερικό, αποκομίζοντας περισσότερα κέρδη και χωρίς να ελλοχεύει ο συναλλαγματικός κίνδυνος.²⁹² Επίσης, ιδιαίτερα σημαντικά είναι τα οφέλη που προκύπτουν από το κυριαρχικό δικαίωμα κοπής του νομίσματος (seignorage) από τη χώρα που το εκδίδει. Αφενός, η συσσώρευση του νομίσματος, σε οποιαδήποτε μορφή, από άλλες χώρες συνιστά ένα είδος άτοκου δανεισμού για την εκδότρια χώρα, αφετέρου η αύξηση της ζήτησης για περιουσιακά στοιχεία εκφρασμένα στο εν λόγω νόμισμα μειώνει το κόστος δανεισμού και αυξάνει τη ρευστότητα.²⁹³ Επιπρόσθετα, η διεθνοποίηση ενός νομίσματος παρέχει στην εκδότρια χώρα τη δυνατότητα να χρηματοδοτεί τα ελλείμματά της με το δικό της νόμισμα, με αποτέλεσμα οι εξωτερικοί περιορισμοί να χαλαρώνουν και οι αρχές να μπορούν να επικεντρωθούν στους στόχους που θέτουν για τις δημόσιες δαπάνες.²⁹⁴ Ουσιαστικά, κατ' αυτόν τον τρόπο, η χώρα αποκτά μακροοικονομική ευελιξία, δεδομένου ότι απαλλάσσεται από το βάρος της προσαρμογής που φέρουν οι ανισορροπίες στο ισοζύγιο πληρωμών.²⁹⁵ Σύμφωνα με

²⁸⁹ όπ. ανάφ. σε: He, Qing, Iikka Korhonen, Junjie Guo, and Fangge Liu, *Op. cit.*, σελ. 6.

²⁹⁰ *Ibid.*, σελ. 6.

²⁹¹ *Ibid.*, σελ. 7.

²⁹² Cohen, Benjamin J. *THE BENEFITS AND COSTS OF AN INTERNATIONAL CURRENCY: GETTING THE CALCULUS RIGHT*. Santa Barbara: Department of Political Science University of California, 2011. Ανακτήθηκε: 15/09/2015, σελ. 4-5. Διαθέσιμο σε: <http://www.polsci.ucsb.edu/faculty/cohen/working/pdfs/OER.pdf>

²⁹³ *Ibid.*, σελ. 5.

²⁹⁴ *Ibid.*, σελ. 6.

²⁹⁵ *Ibid.*, σελ. 6.

τον Cohen, η μακροοικονομική ευελιξία προσδίδει μεγαλύτερη αυτονομία στη χώρα και, συνεπώς, μεγαλύτερη επιρροή.²⁹⁶ Αξίζει να σημειωθεί ότι η χώρα ευνοείται και σε πολιτικό επίπεδο, διότι αποκτά μεγαλύτερη επιρροή μέσω της εξάρτησης, καθώς όσοι έχουν στην κατοχή τους το νόμισμά της εξαρτώνται άμεσα ή έμμεσα από αυτή και οι αρχές της χώρας μπορούν να επιτρέψουν ή να εμποδίσουν την πρόσβαση άλλων στους χρηματοοικονομικούς της πόρους.²⁹⁷ Τέλος, η χώρα που εκδίδει ένα διεθνές νόμισμα αποκτά φήμη και θεωρείται ότι βρίσκεται σε υψηλότερη βαθμίδα από τις υπόλοιπες χώρες, γεγονός που της προσδίδει ισχύ (soft power).²⁹⁸ Είναι, άλλωστε, χαρακτηριστική η έκφραση του Mundell, «Μεγάλες δυνάμεις κατέχουν μεγάλα νομίσματα».²⁹⁹

Εκτός από τα οφέλη, υπάρχουν και κίνδυνοι που μπορεί να ανακύψουν από τη διεθνοποίηση ενός νομίσματος. Ένας από τους βασικότερους κινδύνους είναι ότι το διεθνές νόμισμα, κατά πάσα πιθανότητα, θα ανατιμηθεί λόγω της αυξημένης ζήτησης για αυτό από το εξωτερικό. Η ανατίμηση θα ευνοήσει τους καταναλωτές της χώρας, διότι θα αυξήσει την αγοραστική τους δύναμη, αλλά θα αποδυναμώσει τους παραγωγούς, διότι οι εξαγωγές θα γίνουν πιο ακριβές και, συνεπώς, λιγότερο ανταγωνιστικές.³⁰⁰ Επιπλέον, ενδέχεται η εγχώρια πολιτική της χώρας να δεσμευτεί από εξωτερικούς περιορισμούς, ιδιαίτερα αν υπάρξει κάποιου είδους αστάθεια, εντός ή εκτός του νομίσματος, η οποία μπορεί να οδηγήσει σε μείωση της ζήτησής του ή αν ανακύψουν αμφιβολίες σχετικά με την μελλοντική πορεία και αξία του νομίσματος.³⁰¹ Τέλος, η χώρα με το διεθνές νόμισμα έχει και μεγαλύτερες ευθύνες, διότι θα πρέπει να παρέμβει για να διαχειριστεί πιθανές αδυναμίες του νομισματικού συστήματος ή για να περιορίσει ενδεχόμενη νομισματική κρίση ή ακόμα και για να δανείσει σε άλλη χώρα που αντιμετωπίζει κάποια διαταραχή.³⁰²

Τα οφέλη και τα κόστη του διεθνούς νομίσματος αναφέρονται συνοπτικά στον παρακάτω πίνακα.

²⁹⁶Όπ. ανάφ. σε: *Ibid.*, σελ. 6.

²⁹⁷Cohen, Benjamin J. *op. cit.*, σελ. 6-7.

²⁹⁸*Ibid.*, σελ. 7.

²⁹⁹Όπ. ανάφ. σε: *Ibid.*, σελ.7.

³⁰⁰*Ibid.*, σελ. 8.

³⁰¹*Ibid.*

³⁰²*Ibid.*, σελ. 8.

Οφέλη και κίνδυνοι της διεθνοποίησης του νομίσματος

Benefits	Risks
Reduced transactions costs	Currency appreciation
International seigniorage	External constraint
Macroeconomic flexibility	Policy responsibility
Political leverage (hard power)	
Reputation (soft power)	

Source: Cohen, Benjamin J. *op. cit.*, σελ. 4.

Στο παρόν τμήμα της μελέτης παρουσιάσαμε τη θεωρία για τη διεθνοποίηση ενός νομίσματος. Στο επόμενο τμήμα θα επιχειρήσουμε να αναδείξουμε τη σπουδαιότητα της ενδεχόμενης διεθνοποίησης του RMB.

2.2 Διεθνοποίηση του RMB

Σύμφωνα με όσα ειπώθηκαν παραπάνω, όταν αναφερόμαστε στη διεθνοποίηση του RMB, εννοούμε τη «διαδικασία που ακολουθείται ώστε το RMB να ανταποκρίνεται στις λειτουργίες του νομίσματος σε παγκόσμια κλίμακα, δηλαδή να γίνει το νόμισμα στο οποίο θα πραγματοποιούνται οι χρηματοοικονομικές συναλλαγές, η τιμολόγηση και ο διακανονισμός των εμπορικών συναλλαγών, και τέλος, να αποτελεί ένα διεθνές αποθεματικό νόμισμα.»³⁰³

Το 1978, άρχισαν να εφαρμόζονται οι μεταρρυθμίσεις στην οικονομία της Κίνας, χωρίς, ωστόσο, να γίνεται λόγος για τη διεθνοποίηση του RMB. Το χρηματοοικονομικό σύστημα της Κίνας, τότε, ήταν αρκετά κλειστό και στη χώρα εφαρμοζόταν μία συναλλαγματική πολιτική που υπόκειτο σε αυστηρούς ελέγχους και περιορισμούς, ενώ το RMB δεν χρησιμοποιούταν ευρέως σε διεθνές επίπεδο.³⁰⁴ Το 2003, όμως, η ΛΤΚ επέτρεψε το άνοιγμα επιχειρηματικών καταθετικών λογαριασμών σε RMB στο Χονγκ Κονγκ, γεγονός που αποτέλεσε την πρώτη ενέργεια προς τη διεθνοποίηση του νομίσματος.³⁰⁵ Ωστόσο, δεν έγινε άλλη ενέργεια προς την κατεύθυνση της διεθνοποίησης του νομίσματος μέχρι το

³⁰³RMB Internationalization Report 2015 Monetary Strategy in One Belt and One Road Initiative. *Op. cit.*, σελ. 1.

³⁰⁴Kroeber, Arthur. *China's Global Currency: Lever for Financial Reform*. Beijing, China: Brookings-Tsinghua Center for Public Policy, Monograph Series Number 3, 2013, σελ. 7. Ανακτήθηκε: 15/09/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.brookings.edu/~media/research/files/papers/2013/04/china-global-currency-financial-reform-kroeber/china-global-currency-financial-reform-kroeber.pdf>.

³⁰⁵*Ibid.*, σελ. 7-8.

2008, όταν οι κινέζικες αρχές προχώρησαν στην υπογραφή συμφωνιών ανταλλαγής (swap) ως απάντηση στην κρίση.³⁰⁶ Στόχος αυτών των συμφωνιών ήταν οι πληρωμές από τους εισαγωγείς ξένων χωρών να πραγματοποιούνται σε RMB και η αποφυγή ενδεχόμενου μελλοντικού προβλήματος ρευστότητας, ωστόσο, τα αποτελέσματα ήταν εκ νέου μετριοπαθή, αφού η πλειοψηφία των συμφωνιών δεν αφορούσε τους μεγάλους εμπορικούς εταίρους της Κίνας.³⁰⁷ Το πιο αποφασιστικό, ίσως, βήμα προς τη διεθνοποίηση του RMB έγινε το 2010, όταν καταργήθηκαν πολλοί από τους περιορισμούς στους επιχειρηματικούς καταθετικούς λογαριασμούς σε RMB, με αποτέλεσμα να δοθεί η δυνατότητα στις εταιρείες να ασκούν την επιχειρηματική τους δραστηριότητα σε RMB.³⁰⁸ Την ίδια περίοδο, εκδόθηκαν και τα πρώτα εταιρικά RMB ομόλογα σε παράκτιες αγορές τόσο από κινέζικες όσο και από ξένες εταιρείες, με πρώτη την εταιρεία Mc Donalds.³⁰⁹ Τέλος, το σχέδιο “One Belt and One Road”, το οποίο ανακοινώθηκε το 2014, θεωρείται ότι θα ανοίξει τον δρόμο προς τη διεθνοποίηση του RMB, δεδομένου ότι θα μπορούσε να αποτελέσει ένα εγχείρημα οικονομικής περιφερειοποίησης από την πλευρά της Κίνας.³¹⁰

Παρακάτω θα μελετήσουμε συνοπτικά τις ενέργειες στις οποίες προέβησαν οι κινέζικες αρχές, στοχεύοντας στη διεθνοποίηση του RMB.

2.3 Βήματα προς τη διεθνοποίηση του RMB³¹¹

Δεδομένων των υψηλών ρυθμών ανάπτυξης και της διεύρυνσης του διεθνούς εμπορίου της Κίνας, καθώς και των φόβων που ανέκυψαν μετά την κρίση του 2008 σχετικά με το ενδεχόμενο μελλοντικής έλλειψης ρευστότητας, οι αρμόδιες αρχές της Κίνας αναζήτησαν τρόπους ενίσχυσης της βαρύτητας του RMB στο διεθνές νομισματικό σύστημα, το οποίο βρίσκεται σε διαδικασία αναμόρφωσης και μείωσης των παγκόσμιων ανισορροπιών που προκύπτουν από τα υπερβολικά ελλείμματα ορισμένων χωρών και τα πλεονάσματα ορισμένων άλλων. Προκειμένου να επιτευχθεί η διεθνοποίηση του RMB, οι αρμόδιες κινέζικες αρχές προχώρησαν σε πέντε βήματα.

³⁰⁶*Ibid.*, σελ. 7.

³⁰⁷*Ibid.*, σελ. 8-9.

³⁰⁸*Ibid.*, σελ. 11.

³⁰⁹*Ibid.*, σελ. 11.

³¹⁰*RMB Internationalization Report 2015 Monetary Strategy in One Belt and One Road Initiative. Op. cit.*, σελ. 2.

³¹¹Το παρόν κεφάλαιο βασίστηκε ως επί το πλείστον σε: ASIFMA'S 4th Offshore RMB Markets Conference. "RMB ROADMAP.", *Op. cit.*, σελ. 6-32.

Το πρώτο εξ αυτών αφορά στην ανάπτυξη καταθετικών λογαριασμών σε RMB στο Χονγκ Κονγκ. Το πρόγραμμα τέθηκε σε λειτουργία το 2004 με τη δημιουργία επιχειρηματικών καταθετικών λογαριασμών σε RMB στις τράπεζες του Χονγκ Κονγκ, δυνατότητα η οποία δόθηκε και σε εταιρικούς πελάτες λίγα χρόνια αργότερα, το 2010. Το πρόγραμμα κρίθηκε επιτυχημένο, αφού το ύψος των λογαριασμών αυτών έφτασε το 2013 τα 730 δις RMB.

Το δεύτερο βήμα έγινε με τη χρήση RMB στη διευθέτηση διασυνοριακών εμπορικών διακανονισμών, οι οποίοι αρχικά πραγματοποιούνταν σε USD. Το πρόγραμμα ξεκίνησε πιλοτικά το 2009 και αφορούσε τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας. Από το 2011 και μετά επεκτάθηκε σε όλες τις χώρες. Η άρση των περιορισμών ενίσχυσε την κυκλοφορία RMB παγκοσμίως, γεγονός το οποίο οδήγησε σε αύξηση της ζήτησης για RMB και της ρευστότητας. Επιπλέον, η εξάλειψη του κόστους μετατροπής σε άλλο νόμισμα ενθάρρυνε την κινέζικη εταιρική επιχειρηματικότητα και δημιούργησε ευνοϊκό πλαίσιο για τις ξένες επιχειρήσεις. Ως το 2020, το εμπόριο της Κίνας αναμένεται να διπλασιασθεί και, σύμφωνα με τους μελετητές, είναι ένα σημαντικό βήμα για τη μετατροπή του RMB σε αποθεματικό νόμισμα.

Στο παρακάτω διάγραμμα μπορούμε να δούμε τις χώρες που χρησιμοποιούν RMB στη διευθέτηση εμπορικών διακανονισμών. Όπως μπορούμε να διακρίνουμε, αυξήθηκαν σημαντικά μέσα σε δύο χρόνια οι εμπορικοί διακανονισμοί της Κίνας με τις χώρες της ASEAN, αλλά και με τις χώρες της Μ. Ανατολής.

Εμπορικοί διακανονισμοί σε RMB



Source: SWIFT

Source: ASIFMA' S 4th Offshore RMB Markets Conference. "RMB ROADMAP.", *Op. cit.*, σελ. 9.

Το επόμενο στάδιο για τη διεθνοποίηση του RMB ήταν η μετατροπή του σε επενδυτικό νόμισμα μέσω της αγοράς CNH. Η έκδοση των ομολόγων Dim Sum Bonds, καθώς και

άλλων χρηματοοικονομικών προϊόντων σε RMB έχει ενισχύσει και συνεχίζει να ενισχύει την επενδυτική δραστηριότητα. Οι συναλλαγές αυτών των προϊόντων πραγματοποιούνται σε τέσσερα κέντρα –Χονγκ Κονγκ, Σιγκαπούρη, Ταϊβάν και Λονδίνο– και ο συνολικός τους όγκος στο τέλος του 2013 έφτασε το 1,88 τρις RMB. Τα Dim Sum Bonds είναι ομόλογα εκφρασμένα σε RMB και η αγοραπωλησία τους πραγματοποιείται, κατά κύριο λόγο, στην υπεράκτια αγορά του Χονγκ Κονγκ από το 2010, αν και πλέον έχουν δημιουργηθεί αντίστοιχες αγορές στην Σιγκαπούρη και την Ταϊβάν. Η έκδοσή τους γίνεται είτε από εταιρείες ή οργανισμούς με έδρα την Κίνα ή το Χονγκ Κονγκ είτε από ξένες εταιρείες, π.χ. Mc Donalds. Επενδυτές που επιθυμούν να έχουν στην κατοχή τους κινέζικα περιουσιακά στοιχεία και δεν μπορούν, λόγω κεφαλαιακών ελέγχων, να επενδύσουν στο εγχώριο χρέος της Κίνας, προχωρούν στην αγορά των Dim Sum Bonds. Τέλος, τα επιτόκια είναι χαμηλότερα στην υπεράκτια αγορά συγκριτικά με την εγχώρια, συνεπώς, πρόκειται για έναν τρόπο οικονομικής χρηματοδότησης των εταιρειών.

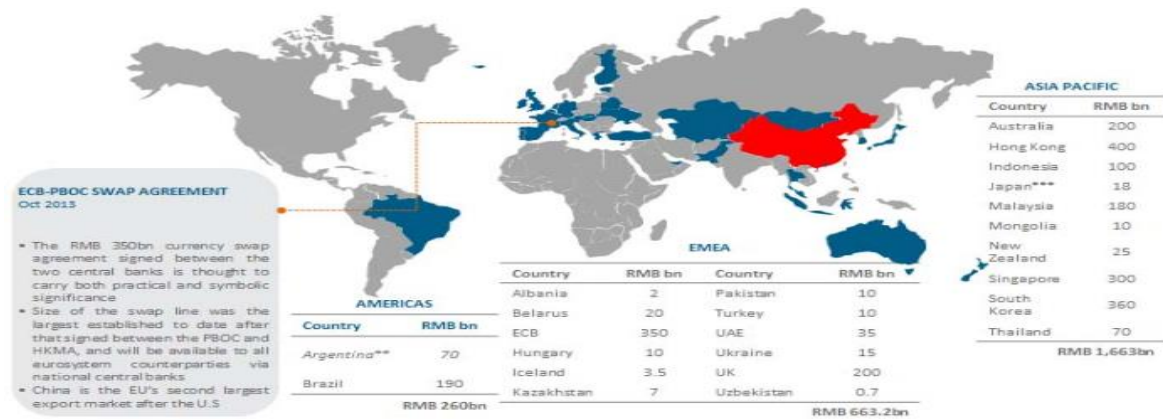
Το τέταρτο στάδιο αφορά στη μετατροπή του RMB σε αποθεματικό νόμισμα. Σήμερα, πολλές κεντρικές τράπεζες διαθέτουν απόθεμα RMB. Ωστόσο, οι περιορισμοί στην κίνηση κεφαλαίων από πλευράς Κίνας δεν επιτρέπουν την αύξηση αυτού του αποθέματος. Για να ξεπεραστούν οι δυσκολίες που προκύπτουν, οι κινέζικες αρχές έχουν συνάψει προτιμησιακές συμφωνίες με κάποιες χώρες και προωθούν επενδύσεις, κυρίως του επίσημου τομέα, σε RMB.

Τέλος, σημαντικό ρόλο έχουν διαδραματίσει οι συμφωνίες currency swap που πραγματοποιούνται από το 2008 μεταξύ της ΛΤΚ και των Κεντρικών Τραπεζών άλλων χωρών. Πρόκειται για διμερείς συμφωνίες διάρκειας τριών ετών με δυνατότητα ανανέωσης. Στόχος των συμφωνιών είναι η εγγύηση πλήρους μετατρεψιμότητας των νομισμάτων, η οποία θα μπορούσε να αποτελέσει λύση σε ενδεχόμενο μελλοντικό πρόβλημα ρευστότητας. Η ΛΤΚ έχει υπογράψει συμφωνίες με 28 χώρες και περιφέρειες ύψους 4,07 δις \$, ενώ οι Κεντρικές Τράπεζες ορισμένων εκ των χωρών αυτών χρησιμοποιούν το RMB ως επενδυτικό νόμισμα.³¹²

Στο παρακάτω διάγραμμα μπορούμε να δούμε τις χώρες με τις οποίες έχουν υπογραφεί ανάλογες συμφωνίες. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της συμφωνίας μεταξύ της ΛΤΚ και της ΕΚΤ. Πρόκειται για τη μεγαλύτερη διμερή συμφωνία ύψους 350 δις RMB.

³¹²RMB Internationalization Report 2015 Monetary Strategy in One Belt and One Road Initiative. Op. cit., σελ. 7.

Συμφωνίες Currency swap



Source: ASIFMA' S 4th Offshore RMB Markets Conference. "RMB ROADMAP.", *Op. cit.*, σελ. 29.

Σήμερα, το RMB είναι σαφώς προσανατολισμένο προς την αγορά. Χρησιμοποιείται για πληρωμές, επενδύσεις και ως αποθεματικό νόμισμα. Η διασυνοριακή δραστηριότητα έχει αυξηθεί στην περιοχή της Ασίας και του Ειρηνικού και το νόμισμα χρησιμοποιείται από πολυεθνικές, μεγάλες και μεσαίες επιχειρήσεις.³¹³ Το μερίδιο των ομολόγων και των άμεσων επενδύσεων σε RMB έχει αυξηθεί σημαντικά, ενώ η υπεράκτια αγορά RMB επεκτείνεται και εδραιώνεται σε κέντρα όπως το Ην. Βασίλειο, η Ευρώπη, η Κορέα και η Σιγκαπούρη.³¹⁴ Παράλληλα, οι κινέζικες αρχές προωθούν μέτρα που στοχεύουν στη μεταρρύθμιση των χρηματοπιστωτικών αγορών –όπως η διεθνοποίηση των επιτοκίων και η απελευθέρωση των κεφαλαιακών λογαριασμών στην πιλοτική Ελεύθερη Ζώνη Εμπορίου της Σανγκάη η οποία έχει ήδη ξεκινήσει– και αναμένεται να συμβάλλουν στην πορεία προς τη μετατροπή του RMB σε διεθνές νόμισμα.³¹⁵ Τέλος, το σχέδιο “One Belt One Road” αναμένεται να ενισχύσει τη συνεκτικότητα των πολιτικών και των νομισμάτων των χωρών και να συνεισφέρει στη διεθνοποίηση του RMB, δεδομένου ότι μπορεί να

³¹³RMB INTERNATIONALISATION SURVEY 2015 RESULTS. Hong Kong and Shanghai Banking Corporation Limited and HSBC, 2015. Ανακτήθηκε: 3/10/2015, σελ. 2-4. Διαθέσιμο σε: <https://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CB8QFjAAahUKEwj4w82kuejIAhVLihoKHaW9CFY&url=http%3A%2F%2Fwww.rmb.hsbc.com%2F~%2Fmedia%2Ffiles%2Fblue-customer-report-2015.pdf&usq=AFOjCNEyiy358yaAYshmDKTimLRFrxChLw&sig2=xYQIm6NNGb4VwE3q9uHPJA&cad=rja>

³¹⁴RMB Internationalization Report 2015 Monetary Strategy in One Belt and One Road Initiative. *Op. cit.*, σελ. 65.

³¹⁵*Ibid.*

παρέχει ρευστότητα και να μειώσει το κόστος των συναλλαγών για τις επιχειρήσεις των περιοχών που βρίσκονται υπό αυτό το σχέδιο.³¹⁶

Κλείνοντας, αξίζει να αναφερθεί το γεγονός πως, σύμφωνα με κινέζους αξιωματούχους, εκπρόσωποι του ΔΝΤ δήλωσαν πως το RMB πρόκειται άμεσα να συμπεριληφθεί στο καλάθι των αποθεματικών νομισμάτων του Ταμείου.³¹⁷

Στο παρόν κεφάλαιο μελετήσαμε το θεωρητικό υπόβαθρο της διεθνοποίησης ενός νομίσματος, τη σημασία που έχει στην οικονομική πολιτική της Κίνας και τα βήματα που έχουν γίνει προς την κατεύθυνση της διεθνοποίησης του RMB. Στο επόμενο κεφάλαιο θα μελετήσουμε τις τρέχουσες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η χώρα και τους στόχους που θέτει για την συνέχιση της οικονομικής της μεγέθυνσης.

³¹⁶*Ibid.*

³¹⁷Οπ. ανάφ. σε: "China's Leaders Shift From Short-Term Stimulus to Five-Year Plan." Bloomberg.com. 26/10/2015. Ανακτήθηκε: 9/11/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.bloomberg.com/news/articles/2015-10-25/china-s-leaders-add-stimulus-dose-as-5-year-prescription-mulled>

Μέρος Γ

Προκλήσεις & Οράματα

1.1 ΗΠΑ vs Κίνα, USD vs RMB

«*We're in the midst of an international currency war. (...)*» (Mantega, 2010)³¹⁸

Η παραπάνω άποψη εκφράστηκε από τον υπουργό οικονομικών της Βραζιλίας, Mantega, και έγινε η αφορμή να αναβιώσει η έννοια των νομισματικών πολέμων, μία έννοια που κυριάρχησε τη δεκαετία του '30.³¹⁹ Την περίοδο 1931-1936, πολλές χώρες προχώρησαν σε υποτίμηση των νομισμάτων τους, όταν έσπασαν τη σύνδεση αυτών με τον χρυσό, αυξάνοντας, επί της ουσίας, την τιμή των υπόλοιπων νομισμάτων που παρέμεναν προσδεμένα με τον χρυσό.³²⁰ Στις μέρες μας, όμως, σε έναν κόσμο όπου κάθε χώρα μπορεί να επιλέξει τη συναλλαγματική της πολιτική και τα νομίσματα δεν είναι συνδεδεμένα με κάποια σταθερή μονάδα, η έννοια του νομισματικού πολέμου παίρνει άλλη μορφή. Η μία άποψη αντανakλάται στην φράση του Βραζιλιάνου υπουργού οικονομικών, την οποία αναφέραμε παραπάνω, και καταδεικνύει την αντίδραση των αναδυόμενων οικονομιών απέναντι στη νομισματική πολιτική που εφάρμοσαν οι ΗΠΑ μετά την κρίση του 2008.³²¹ Η νομισματική χαλάρωση των ΗΠΑ προκάλεσε μεγάλη εισροή κεφαλαίων στις αναδυόμενες οικονομίες οι οποίες ήρθαν αντιμέτωπες με την αύξηση του πληθωρισμού και την ανατίμηση των νομισμάτων τους, έχασαν μέρος της ανταγωνιστικότητάς τους και είδαν τις τιμές των περιουσιακών τους στοιχείων να αυξάνονται.³²² Στον αντίποδα, οι ΗΠΑ κατηγορούν ορισμένες χώρες, κυρίως ασιατικές, για τη «χειραγώγηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας» και για εσκεμμένη διατήρηση των νομισμάτων τους υποτιμημένων, μέσω κυβερνητικών παρεμβάσεων στις αγορές συναλλάγματος.³²³

³¹⁸"Brazil Warns of World Currency War." The Telegraph. Ανακτήθηκε: 29/10/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.telegraph.co.uk/finance/economics/8029560/Brazil-warns-of-world-currency-war.html>

³¹⁹Eichengreen, Barry. *Currency War or International Policy Coordination?* University of California, Berkeley, 2013, σελ.1. Ανακτήθηκε: 29/10/2015. Διαθέσιμο σε: http://eml.berkeley.edu/~eichengr/curr_war_JPM_2013.pdf.

³²⁰Eichengreen, Barry. *Currency Wars: Perception and Reality*. Global Financial Institute, 2013. Ανακτήθηκε: 30/10/2015, σελ. 4. Διαθέσιμο σε: https://deutscheawm.com/assetdownload/9ec88514f1984110856c94c5fd4a4991/Whitepaper_Eichengreen_2013_c omp9.pdf.

³²¹Eichengreen, Barry. *Currency War or International Policy Coordination?* *op.cit.*, σελ. 1.

³²²*Ibid.*

³²³Fabrizio, Saccomanni. "Monetary Spillovers? Boom and Bust? Currency Wars? The International Monetary System Strikes Back.", Bank for International Settlements, 2015, σελ.4. Ανακτήθηκε: 22/08/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.bis.org/publ/othp22.pdf>

Στο σημείο αυτό, οφείλουμε να επισημάνουμε ότι η νομισματική πολιτική μπορεί να επιδράσει στη συναλλαγματική ισοτιμία και κατ' επέκταση στην επενδυτική δραστηριότητα, συνεπώς, όταν έχουμε χαμηλά ή μηδενικά επιτόκια και μία χώρα μεγάλου βεληνεκούς εφαρμόζει χαλαρή νομισματική πολιτική, οι συναλλαγματικές ισοτιμίες και οι οικονομίες των αναδυόμενων χωρών, σχεδόν αναπόφευκτα θα επηρεαστούν.³²⁴ Επίσης, όταν μία χώρα παρεμβαίνει στη συναλλαγματική ισοτιμία και διατηρεί το νόμισμά της υποτιμημένο, επιτυγχάνει την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των εξαγωγών της, ενδέχεται, όμως, να επηρεάσει αρνητικά άλλες χώρες, διότι η δική τους ανταγωνιστικότητα μειώνεται και, συνεπώς, ενδέχεται να δημιουργηθούν εμπορικά ελλείμματα και συσσώρευση χρέους.³²⁵ Τέτοιου είδους πολιτικές μπορούν να εκληφθούν ως «νομισματικός πόλεμος».³²⁶ Χαρακτηριστικό παράδειγμα νομισματικού πολέμου θεωρείται, σήμερα, η περίπτωση των ΗΠΑ-Κίνα.

Οι ΗΠΑ και η Κίνα είναι δύο από τις πιο σημαντικές χώρες παγκοσμίως. Συγκεκριμένα, από τη μία πλευρά, έχουμε τις ΗΠΑ, τη δυνατή χώρα με το ισχυρό USD, τον μεγάλο όγκο εμπορίου, αλλά και τα «δίδυμα ελλείμματα» να την ταλανίζουν. Από την άλλη πλευρά, έχουμε την Κίνα, μία αναδυόμενη, αλλά αρκετά κλειστή ακόμα οικονομία με υψηλό ρυθμό ανάπτυξης και «δίδυμα πλεονάσματα», που επιδιώκει την ισχυροποίηση και διεθνοποίηση του RMB της, ώστε να εδραιώσει τη θέση της στο διεθνές στερέωμα.

Όπως μπορούμε να διακρίνουμε στα παρακάτω διαγράμματα, τα πλεονάσματα της Κίνας, σχεδόν αντιστοιχούν στα ή υπερβαίνουν τα ελλείμματα των ΗΠΑ, γεγονός που αντανακλά, ουσιαστικά, τις παγκόσμιες ανισοροπίες.

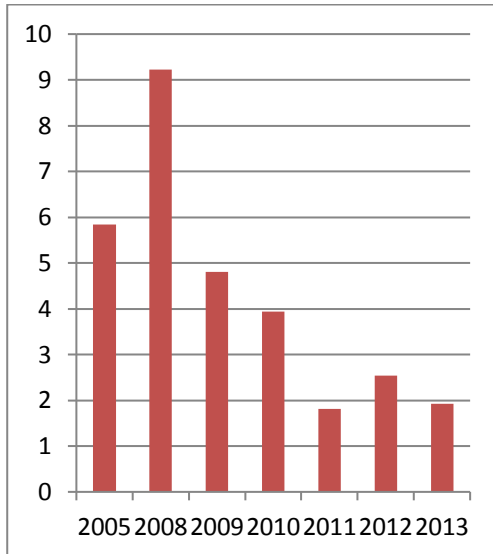
³²⁴*Ibid.*

³²⁵Nelson, Rebecca M. *Current Debates over Exchange Rates: Overview and Issues for Congress*. Congressional Research Service, 2015, σελ. 6. Ανακτήθηκε: 30/10/2015. Διαθέσιμο σε: <https://www.fas.org/sgp/crs/misc/R43242.pdf>

³²⁶Fabrizio, Saccomanni. "Monetary Spillovers? Boom and Bust? Currency Wars? The International Monetary System Strikes Back.", *op.cit.*, σελ. 4.

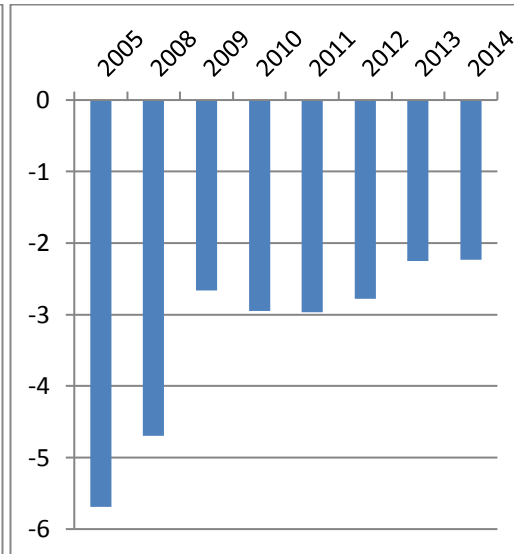
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών Κίνα-ΗΠΑ

China Current account balance
(% of GDP)



Source: World Bank

USA Current account balance
(% of GDP)



Source: World Bank

Παρά την συνεργασία Κίνας-ΗΠΑ, οι εντάσεις δεν λείπουν και σχετίζονται, κυρίως, με τη συναλλαγματική πολιτική και την ισοτιμία των νομισμάτων τους. Η αυξημένη ανταγωνιστικότητα της κινέζικης οικονομίας έχει προκαλέσει τη δυσaréσκεια των ΗΠΑ. Ήδη από το 2005, τα πλεονάσματα της Κίνας είχαν προκαλέσει αντιδράσεις και θεωρήθηκαν απόρροια του υποτιμημένου νομίσματός της. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι στη δήλωση των υπουργών οικονομικών και των κεντρικών τραπεζιτών μετά τη σύνοδο των G7 το 2006, αναφέρεται ρητά η ανάγκη ανατίμησης του RMB και η μεταρρύθμιση του χρηματοπιστωτικού τομέα, ώστε η μεγέθυνση να βασίζεται στην εγχώρια ζήτηση και όχι στις εξαγωγές.³²⁷ Ωστόσο, η ένταση μεταξύ των δύο χωρών οξύνθηκε μετά την κρίση του 2008. Η Κίνα, αν και ήταν αρκετά θωρακισμένη, δέχτηκε ισχυρό πλήγμα στις εξαγωγές της. Συνεπώς, όπως είδαμε και σε προηγούμενο κεφάλαιο, συνέδεσε εκ νέου το RMB με το USD, ουσιαστικά υποτιμώντας το, με στόχο την επαναφορά της ανταγωνιστικότητάς της και την ενίσχυση της εξαγωγικής της δραστηριότητας, ενώ, παράλληλα, ο φόβος των κινέζικων αρχών για ενδεχόμενη

³²⁷όπ.ανάφ. σε: Walter, Andrew. *Global Imbalances and Currency Politics: China, Europe, and the United States*. London: Routledge, 2010, σελ. 4-5. Ανακτήθηκε: 30/10/2015. Διαθέσιμο σε: <http://personal.lse.ac.uk/wyattwal/images/GlobalImbalances.pdf>.

μελλοντική έλλειψη ρευστότητας οδήγησε στη σύναψη διμερών συμφωνιών currency swap. Από την άλλη πλευρά, οι ΗΠΑ δέχτηκαν ισχυρό πλήγμα στο σύνολο της οικονομίας τους και προχώρησαν στην εφαρμογή πολιτικών ποσοτικής χαλάρωσης, γεγονός που οδήγησε στην αύξηση της προσφοράς δολαρίων.

Οι παραπάνω πολιτικές οδήγησαν τις δύο χώρες σε συνεχείς αλληλοκατηγορίες. Οι ΗΠΑ, προβάλλοντας ως επιχείρημα τα υψηλά συναλλαγματικά αποθέματα της Κίνας και τα υψηλά της πλεονάσματα, κατηγορούν την Κίνα για χειραγώγηση της ισοτιμίας, προκειμένου να διατηρήσει σε χαμηλά επίπεδα το κόστος των εξαγωγών της.³²⁸ Παράλληλα, θεωρείται ότι η αγορά κρατικών ομολόγων από την Κίνα ενισχύει την υπερβολική «σπατάλη» των ΗΠΑ, δεδομένου ότι αποτελεί ένα είδος εύκολης χρηματοδότησης το οποίο μπορεί να οδηγήσει σε διεύρυνση του ελλείμματος, δημοσιονομική εκτροπή και φούσκες, με αποτέλεσμα τη διεύρυνση των ανισοροπιών μεταξύ των δύο χωρών.³²⁹ Αναφορικά με την τελευταία άποψη, οι Bernanke, Clarida, Greenspan και Hubbard υποστηρίζουν πως μόνη λύση είναι η απελευθέρωση των χρηματοπιστωτικών αγορών των πλεονασματικών χωρών, συνεπώς και της Κίνας, ώστε να περιορισθεί η εισροή κεφαλαίων στις ΗΠΑ.³³⁰ Χαρακτηριστικό των πιέσεων που ασκούνται προς την Κίνα, αναφορικά με την ανατίμηση του νομίσματος, είναι ότι οι ΗΠΑ «χρησιμοποιούν» την Transpacific Partnership (TPP), προκειμένου να τεθούν αυστηροί κανόνες για περιπτώσεις χειραγώγησης της ισοτιμίας.³³¹ Τέλος, αιτία για τη διεύρυνση των ανισοροπιών θεωρείται ο υψηλός ρυθμός αποταμίευσης της Κίνας και η χαμηλή της κατανάλωση. Ωστόσο, το αντεπιχείρημα που διατυπώνεται είναι ότι, ακόμα και αν η αποταμίευση μειωθεί, το έλλειμμα των ΗΠΑ δεν θα περιορισθεί, διότι η κατανάλωση δεν είναι βέβαιο ότι θα στραφεί σε αμερικάνικα προϊόντα.³³²

Από τη δική της πλευρά, η Κίνα αντιμετώπισε με καχυποψία την ποσοτική χαλάρωση των ΗΠΑ και αμφισβητεί τη θέση του USD ως διεθνές νόμισμα. Υποστηρίζει πως η ποσοτική χαλάρωση οδήγησε στην υποτίμηση του USD, τονίζοντας πως η πολιτική αυτή συνιστά

³²⁸Morrison, Wayne M., and Marc Labonte. *China's Currency Policy: An Analysis of the Economic Issues*, *op.cit.*, σελ. 7-8.

³²⁹Ito, Hiro. *U.S. Current Account Debate with Japan Then, with China Now*. Portland State University, 2009.

Ανακτήθηκε: 27/10/2015, σελ. 2. Διαθέσιμο σε: <http://web.pdx.edu/~ito/Hiro%20Ito%20US%20Current%20Acct%20Deficit%20with%20China%20and%20Japan%20Feb%202009.pdf>.

³³⁰οπ. ανάφ. σε: *Ibid.*

³³¹Steve H., Hanke. "Currency Wars, Again.", *GlobeAsia*, 2015, σελ. 15. Ανακτήθηκε: 22/10/2015. Διαθέσιμο σε: <http://hankecapital.com/images/steves-articles/2015-03-currency-wars-again.pdf>.

³³²Moosa, Imad, and Kelly Burns. *Do the Chinese Exchange Rate and Trade Policies Violate International Rules?* Vol. 4. *Transnational Corporations Review*, Denfar Transnational Development (Canada), 2012, σελ. 54. Ανακτήθηκε: 1/11/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.tnc-online.net/pic/20150207120258716.pdf>.

χειραγώγηση της ισοτιμίας από τις ΗΠΑ.³³³ Το 2010, ο πρωθυπουργός της Κίνας, Wen Jiabao, δήλωσε ότι η ποσοτική χαλάρωση αποτελεί ένα είδος «εμπορικού προστατευτισμού».³³⁴

Αναφορικά με τα παραπάνω, ο Frankel υποστηρίζει πως, αν και την περασμένη δεκαετία, οι κυβερνητικές παρεμβάσεις διατηρούσαν το κινέζικο νόμισμα υποτιμημένο, είναι δύσκολο να καθορίσουμε επακριβώς ποιες ενέργειες συνιστούν χειραγώγηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας.³³⁵ Προσθέτει, επίσης, ότι το RMB ανατιμήθηκε σημαντικά την περίοδο 2006-2013, επισημαίνοντας ότι, αν κυμαινόταν ελεύθερα στην αγορά συναλλάγματος, πιθανότατα θα υποτιμούταν.³³⁶ Επιπρόσθετα, θεωρεί ότι η εκροή κεφαλαίων που παρατηρείται στην Κίνα από το 2014 δεν θα αντιστραφεί άμεσα και εκφράζει την άποψη ότι το επιχείρημα των ΗΠΑ περί υψηλού κινέζικου πλεονάσματος δεν επαρκεί, πως οι εμπορικές ανισορροπίες μεταξύ των δύο χωρών είναι ήσσονος σημασίας και πως η πίεση προς ανατίμηση που δέχεται το USD οφείλεται, κυρίως, στην ανάκαμψη της οικονομίας των ΗΠΑ.³³⁷ Στο σημείο αυτό, αξίζει να αναφερθεί ότι το RMB υποτιμήθηκε τον Αύγουστο του 2015 κατά 4,4%³³⁸ και οι αρχές προχώρησαν στην πώληση μέρους του αποθεματικού τους για να σταθεροποιήσουν το νόμισμα.³³⁹

Κλείνοντας, η Strange υποστήριζε τη δεκαετία του '80 ότι η απειλή για την απώλεια της ηγεμονίας των ΗΠΑ περιβάλλεται από ένα μύθο³⁴⁰. Σήμερα, όμως, το διεθνές σύστημα φαίνεται να αλλάζει, ιδιαίτερα στον οικονομικό τομέα, και, πλέον, οι ΗΠΑ δεν μπορούν να επιβάλλουν πάντα τις απόψεις τους, όπως χαρακτηριστικά φανερώνει η σχέση τους με την Κίνα.³⁴¹ Αν και το USD συνεχίζει να κατέχει τη μερίδα του λέοντος, ο ρόλος του ως αποθεματικό νόμισμα έχει περιορισθεί, αφού, σύμφωνα με υπολογισμούς του ΔΝΤ, το ποσοστό του στα παγκόσμια συναλλαγματικά αποθέματα έχει μειωθεί από 72% το 2001

³³³Iglesias, Miguel Otero. "Currency Wars between the US and China: Where Does the EU Stand?", Bruges: College of Europe, 2011. Ανακτήθηκε:22/09/2015, σελ. 3. Διαθέσιμο σε: http://www.essca.fr/EU-Asia/wp-content/uploads/sites/4/2014/04/OTERO-Currency_Wars_US-China-EU_Otero-Iglesias_-libre.pdf

³³⁴οπ. ανάφ. σε: Andrew Batson, Ian Johnson, Andrew Browne, "China Talks Tough to U.S." WSJ. 15 Μαρτίου 2010. Ανακτήθηκε: 3/11/2015. <http://www.wsj.com/articles/SB10001424052748703457104575121213043099350>

³³⁵Frankel, Jeffrey. *Chinese Currency Manipulation Not a Problem*. East Asia Forum, 2015, σελ.1. Ανακτήθηκε: 3/11/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.hks.harvard.edu/fs/jfrankel/ChinCurrencyManipEAF.pdf>.

³³⁶*Ibid.*, σελ. 1-2.

³³⁷*Ibid.*

³³⁸Nelson, Rebecca M. *Current Debates over Exchange Rates: Overview and Issues for Congress.*, *op.cit.*, σελ. 9.

³³⁹Gough, Neil. "China, Trying to Bolster Currency, Taps Foreign Reserves." *The New York Times*. 7 Σεπτεμβρίου 2015. Ανακτήθηκε: 3/11/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.nytimes.com/2015/09/08/business/china-renminbi-yuan-foreign-reserves.html>.

³⁴⁰οπ. ανάφ. σε: Iglesias, Miguel Otero., *op.cit.*, σελ. 2.

³⁴¹*Ibid.*, σελ. 3.

σε 62% το 2015.³⁴² Το RMB, όμως, όπως αναφέραμε και σε προηγούμενο κεφάλαιο, κερδίζει σταδιακά έδαφος, ειδικά μέσω των προσπαθειών διεθνοποίησής του.

1.2 Χρηματιστηριακό κραχ

Από τα μέσα του 2014 ως τα μέσα του 2015, οι δείκτες Shanghai Stock Exchange (SSE) και Shenzhen Stock Exchange (SZSE) γνώρισαν θεαματική άνοδο της τάξεως του 108% και 177% αντίστοιχα, δημιουργώντας «προφανώς μια χρηματιστηριακή φούσκα», όπως χαρακτηριστικά ανέφερε ο Blanchard στις 15 Ιουλίου 2015.³⁴³

Μία από τις βασικότερες αιτίες αυτής της εξέλιξης ήταν το γεγονός ότι το υψηλό χρέος των εταιρειών και η έκθεση των τραπεζών της Κίνας σε αυτές, αλλά και στις τοπικές κυβερνήσεις, οδήγησαν στην ανάγκη για μόχλευση και αναδιάρθρωση του χρέους μέσω ανταλλαγής των δανείων με ομόλογα. Συνεπώς, οι εταιρείες και οι τράπεζες έπρεπε να βρουν διεξόδους, προκειμένου να αυξήσουν τις μετοχές τους.³⁴⁴ Προς αντιμετώπιση του προβλήματος ρευστότητας που είχε αρχίσει να δημιουργείται λόγω των παραπάνω, η κυβέρνηση προχώρησε σε νομισματική χαλάρωση με μέτρα όπως η μείωση των επιτοκίων, που ενθάρρυναν την αγορά μετοχών από τις επιχειρήσεις και τη μόχλευση της διαθέσιμης ρευστότητας.³⁴⁵ Επιπλέον, σύμφωνα με το ινστιτούτο Brookings, η Κίνα αποτελούσε εύκολο στόχο για κερδοσκοπικές επιθέσεις, κυρίως, διότι οι μέτοχοι ενδιαφέρονταν για τις βραχυπρόθεσμες κινήσεις των μετοχών, ενώ πολλοί μεμονωμένοι επενδυτές αγοράζαν μετοχές, στοιχηματίζοντας στην περαιτέρω άνοδο των τιμών των μετοχών.³⁴⁶ Το πρόβλημα, όμως, ανέκυψε, όταν ξαφνικά οι κινέζικες αρχές αποφάσισαν να απαγορεύσουν τη χρηματοδότηση (margin funding) των εταιρειών εκτός κανονιστικού πλαισίου από χρηματομεσιτικές εταιρείες, προκαλώντας αναταραχή στην αγορά.³⁴⁷ Το

³⁴²όπ. ανάφ. σε: Mark Gilbert "China's Plan for Winning the Currency Wars." BloombergView.com. 11Μαρτίου 2015. <http://www.bloombergtview.com/articles/2015-03-11/china-s-plan-for-winning-the-currency-wars>. Ανακτήθηκε: 3/11/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.bloombergtview.com/articles/2015-03-11/china-s-plan-for-winning-the-currency-wars>.

³⁴³όπ. ανάφ. σε: Morrison, Wayne M., and Gabriel M. Nelson. *China's Recent Stock Market Volatility: What Are the Implications?* CRS INSIGHT, 2015, σελ. 2. Ανακτήθηκε: 25/10/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/IN10325.pdf>

³⁴⁴García-Herrero, Alicia. *Stock Market Collapse and Exchange-rate Depreciation: What next for China?* Elcano Royal Institute, 2015. Ανακτήθηκε: 24/10/2015. Διαθέσιμο σε: http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/web/rielcano_en/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_in/zonas_in/ari42-2015-garciaherrero-stock-market-collapse-exchange-rate-depreciation-what-next-china

³⁴⁵*Ibid.*

³⁴⁶όπ. ανάφ. σε: Morrison, Wayne M., and Gabriel M. Nelson. *China's Recent Stock Market Volatility: What Are the Implications?* op. cit. σελ. 2.

³⁴⁷García-Herrero, Alicia., op. cit.

αποτέλεσμα ήταν μία από τις πιο σοβαρές χρηματιστηριακές κρίσεις. Συγκεκριμένα, στο διάστημα 15/06/2015-25/08/2015, οι απώλειες έφτασαν το 43% για τον δείκτη SSE και το 44% για τον SZSE.³⁴⁸

Η αντίδραση της κυβέρνησης ήταν η χαλάρωση του περιθωρίου διαπραγμάτευσης των μετοχών (margin trading), η μείωση του κόστους συναλλαγών, η αγορά μετοχών κρατικών εταιρειών και ο έλεγχος των πωλήσεων των μετοχών που είχαν στα χέρια τους επενδυτές αλλά και στελέχη εταιρειών.³⁴⁹ Επιπλέον, η κυβέρνηση προχώρησε στην ενίσχυση της ρευστότητας (483 δις \$ ΗΠΑ), καθώς και στον περιορισμό του μεγέθους της χρηματιστηριακής αγοράς, με σκοπό τον καλύτερο έλεγχό της.³⁵⁰ Είναι, δε, χαρακτηριστικό ότι περίπου χίλιες εταιρείες αποσύρθηκαν από τα χρηματιστήρια της Κίνας.³⁵¹ Παράλληλα, η Κίνα προχώρησε σε υποτίμηση του RMB τον Αύγουστο του 2015 κατά 4,4%³⁵² και στην πώληση μέρους του αποθεματικού τους, για να σταθεροποιήσει το νόμισμα μετά την αυξημένη εκροή κεφαλαίων.³⁵³ Ύστερα από αυτές τις παρεμβάσεις, οι δείκτες SSE και SZSE κατάφεραν να σταθεροποιηθούν, παρουσιάζοντας άνοδο 12% και 8% αντίστοιχα από τον Αύγουστο ως τον Οκτώβρη του 2015.³⁵⁴

Η χρηματιστηριακή κρίση της Κίνας προκάλεσε έντονη ανησυχία. Οι επιχειρήσεις πρέπει να βρουν άλλον τρόπο χρηματοδότησης, κυρίως μέσω τραπεζικού δανεισμού, οι τράπεζες ενδέχεται να χρειαστούν ανακεφαλαιοποίηση, ενώ η αναγκαία μόχλευση θα καταλήξει στην απώλεια εμπιστοσύνης των επενδυτών, πλήττοντας την επενδυτική δραστηριότητα και, συνεπώς, την οικονομική μεγέθυνση.³⁵⁵ Επιπλέον, λόγω του φόβου της οικονομικής επιβράδυνσης, οι τοπικές κυβερνήσεις εφαρμόζουν επεκτατική δημοσιονομική πολιτική η οποία ενδέχεται να οδηγήσει σε αύξηση του χρέους τους, μέρος του οποίου μεταφέρεται στο χρέος της κεντρικής κυβέρνησης.³⁵⁶ Τέλος, σύμφωνα με αναλυτές, η ισχυρή κυβερνητική παρέμβαση για την εκτόνωση της κρίσης και η παράλληλη υποτίμηση του

³⁴⁸Morrison, Wayne M., and Gabriel M. Nelson. *China's Recent Stock Market Volatility: What Are the Implications?* *op. cit.*, σελ. 2.

³⁴⁹*Ibid.*, σελ. 3.

³⁵⁰García-Herrero, Alicia., *op. cit.*

³⁵¹*Ibid.*

³⁵²Nelson, Rebecca M. *Current Debates over Exchange Rates: Overview and Issues for Congress.*, *op.cit.*, σελ. 9.

³⁵³Gough, Neil. "China, trying to Bolster Currency, Taps Foreign Reserves." *The New York Times*. 7 Σεπτεμβρίου 2015. Ανακτήθηκε: 3/11/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.nytimes.com/2015/09/08/business/china-renminbi-yuan-foreign-reserves.html>.

³⁵⁴Morrison, Wayne M., and Gabriel M. Nelson. *China's Recent Stock Market Volatility: What Are the Implications?* *Op. cit.*, σελ. 3.

³⁵⁵García-Herrero, Alicia., *Op. cit.*

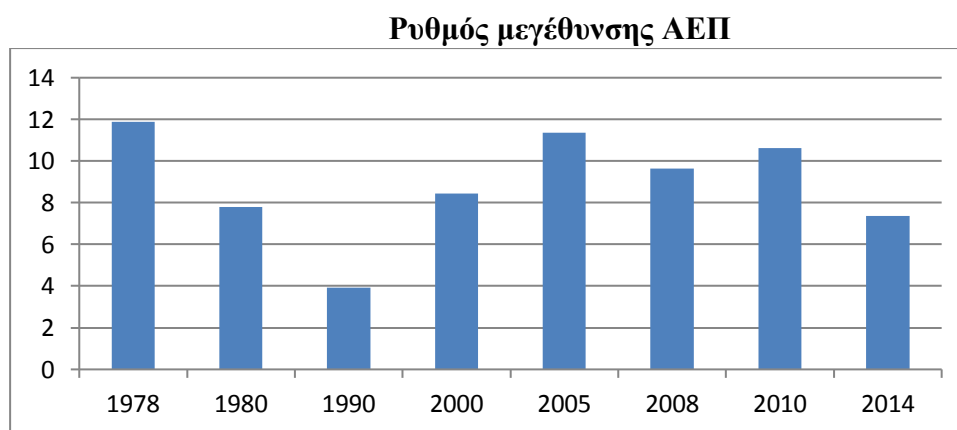
³⁵⁶*Ibid.*

RMB δημιούργησαν αμφιβολίες σχετικά με τις προθέσεις της Κίνας να ολοκληρώσει τη στροφή προς την αγορά.³⁵⁷

1.3 Αναπτυξιακή εξισορρόπηση

Εδώ και τρεις δεκαετίες, η ανάπτυξη της Κίνας είναι αξιοσημείωτη. Από το 1978, όταν ξεκίνησε το μεταρρυθμιστικό της έργο και την προσπάθειά της να μετατραπεί σε μία οικονομία της αγοράς, πέτυχε ρυθμό ανάπτυξης 9,1% ανά έτος κατά μέσο όρο³⁵⁸, παρά το γεγονός ότι οι κατά κεφαλήν δείκτες της χώρας παραμένουν σε χαμηλά επίπεδα.

Στο παρακάτω διάγραμμα μπορούμε να δούμε τον ρυθμό μεγέθυνσης του ΑΕΠ της Κίνας από την αρχή των μεταρρυθμίσεων, το 1978, έως το 2014.



Source: World Bank

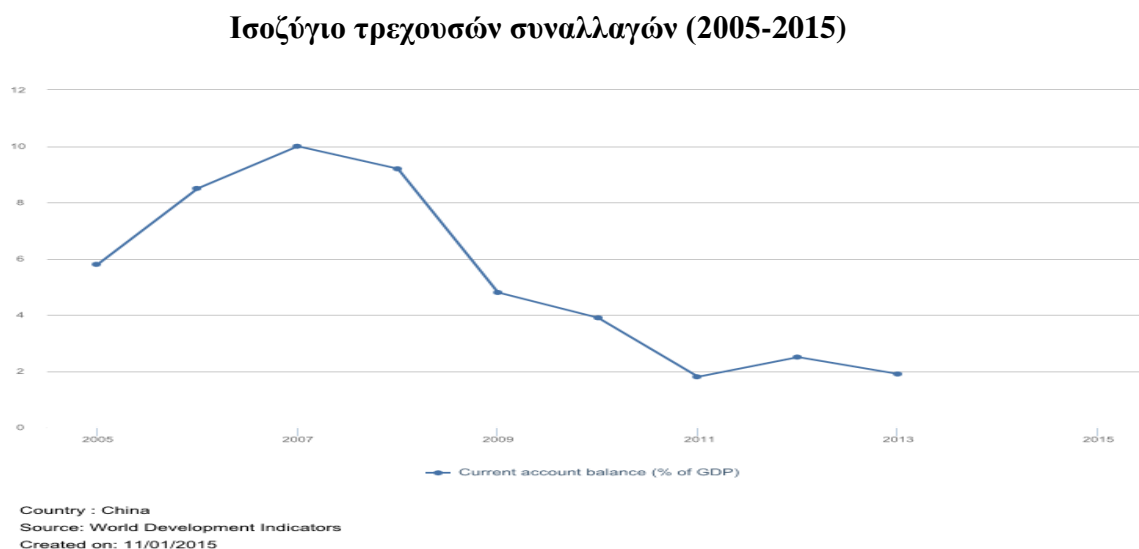
Έχουμε, ήδη, επισημάνει και μελετήσει τους λόγους στους οποίους οφείλεται η θεαματική αυτή ανάπτυξη της κινέζικης οικονομίας. Επαναλαμβάνουμε συνοπτικά τους σημαντικότερους εξ αυτών, οι οποίοι είναι η βελτίωση της παραγωγικότητας λόγω της μεταφοράς πόρων από μη παραγωγικούς σε παραγωγικούς τομείς της οικονομίας, το υψηλό ποσοστό αποταμίευσης, οι επενδύσεις και η ενίσχυση της εξαγωγικής δραστηριότητας. Ένα ακόμα βασικό χαρακτηριστικό της κινέζικης οικονομίας είναι το

³⁵⁷όπ. ανάφ. σε: Morrison, Wayne M., and Gabriel M. Nelson. *China's Recent Stock Market Volatility: What Are the Implications?* *op. cit.*, σελ. 4.

³⁵⁸Morrison, Wayne M. "China's Economic Rise: History, Trends, Challenges, and Implications for the United States." Washington, D.C.: Library of Congress, Congressional Research Service, 2013, σελ. 1. Ανακτήθηκε: 24/09/2015.

Διαθέσιμο σε: <http://www.refworld.org/pdfid/52cfef6b4.pdf>.

πλεόνασμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, το οποίο άγγιξε το 10% το 2007, όπως μπορούμε να δούμε στο παρακάτω διάγραμμα.



Source: World Bank

Η συνεχής αυτή μεγέθυνση και τα πλεονάσματα στο ισοζύγιο για τόσες δεκαετίες προκάλεσαν και προκαλούν παγκόσμια ανησυχία. Το 2007, ο τότε πρωθυπουργός της Κίνας, Wen Jiabao, αναγνώρισε ότι η κινέζικη οικονομία είναι «ασταθής, μη ισορροπημένη, μη συντονισμένη και μη βιώσιμη.»³⁵⁹ Οι εξαγωγές, ο υψηλός ρυθμός αποταμίευσης και το υψηλό ποσοστό επενδύσεων, στα οποία στηρίχθηκε η ανάπτυξη της Κίνας μέχρι πρότινος, οδήγησαν σε μείωση της εγχώριας κατανάλωσης –παρ’ όλα αυτά, ορισμένα από τα τελευταία στοιχεία συνηγορούν σε μικρή αύξηση της κατανάλωσης, η οποία συνέβαλε στη μείωση του πλεονάσματος στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών– γεγονός που καταδεικνύει ότι τα νοικοκυριά δεν καρπώνονται τα οφέλη της οικονομικής μεγέθυνσης.³⁶⁰ Παράλληλα, πολλοί μελετητές αποδίδουν τη χαμηλή κατανάλωση στις αδυναμίες του τραπεζικού συστήματος και στην έλλειψη κοινωνικής πρόνοιας που έχουν οδηγήσει σε υψηλότερη αποταμίευση.³⁶¹

³⁵⁹Οι ακριβείς χαρακτηρισμοί που χρησιμοποίησε ο Wen Jiabao ήταν ‘unstable, unbalanced, uncoordinated, and unsustainable’. όπ. ανάφ. σε: Otero-Iglesias, Miguel. *Is China Rebalancing? Yes, but with Chinese Characteristics*. Μαδρίτη: Elcano Royal Institute, 2014. Ανακτήθηκε: 25/10/2015. Διαθέσιμο σε: http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/web/rielcano_en/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_in/zonas_in/ari592014-oteroiglesias-is-china-rebalancing-yes-but-with-chinese-characteristics.

³⁶⁰Morrison, Wayne M. *China's Economic Rise History, Trends, Challenges, and Implications for the United States*. Washington, D.C.: Library of Congress, Congressional Research Service, 2015, σελ. 29-30. Ανακτήθηκε: 20/09/2015. Διαθέσιμο σε: <https://www.fas.org/sgp/crs/row/RL33534.pdf>.

³⁶¹όπ. ανάφ. σε: *Ibid.*

Η κρίση του 2008 θεωρήθηκε ότι θα ανάγκαζε τις κινέζικες αρχές να υιοθετήσουν ένα νέο μοντέλο ανάπτυξης, απομακρυσμένο από τις εξαγωγές και τις επενδύσεις. Ωστόσο, η απάντηση της Κίνας ήταν η συνέχιση της πολιτικής που εφαρμόζει τόσα χρόνια.³⁶² Δόθηκε έμφαση στις εξαγωγές και τις επενδύσεις, ενισχύθηκε η ρευστότητα με 600 δις \$, το RMB δέθηκε εκ νέου σε σταθερή ισοτιμία με το USD και οι κρατικές τράπεζες διευκόλυναν τον δανεισμό, ωστόσο, τα αποτελέσματα δεν ήταν τα αναμενόμενα.³⁶³

Η νέα ηγεσία της Κίνας κλήθηκε να αντιμετωπίσει τα προβλήματα που ανέκυψαν –π.χ. η διόγκωση του χρέους– από τις παραπάνω ενέργειες. Το 2013, εγκρίθηκε ένα νέο μεταρρυθμιστικό πλάνο με ορίζοντα πλήρους εφαρμογής το 2020, σύμφωνα με το οποίο η Κίνα χαλάρωσε τη συναλλαγματική της πολιτική και τη σύνδεση του RMB με το USD, επέτρεψε την παροχή πιστώσεων μέσω του σκιώδους τραπεζικού συστήματος στο οποίο τα επιτόκια κυμαίνονται ελεύθερα και ορίζονται από παράγοντες της αγοράς, μείωσε το πλεόνασμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και άρχισε να δίνει έμφαση στον τομέα των υπηρεσιών, μειώνοντας ελάχιστα τη βιομηχανική παραγωγή.³⁶⁴

Είναι εμφανές ότι η εφαρμογή αντικυκλικών πολιτικών και οι ενέσεις ρευστότητας δεν καθιστούν βιώσιμη μία οικονομία, ειδικά αν τα προβλήματα τα οποία καλούνται να επιλύσουν δεν είναι κυκλικής φύσεως.³⁶⁵ Σήμερα, παρατηρείται επιβράδυνση της κινέζικης οικονομίας, η οποία, σύμφωνα με μελέτες, οφείλεται και σε δομικές στρεβλώσεις. Συγκεκριμένα, οι Lu και Cai υποστηρίζουν ότι δομικές μεταρρυθμίσεις στο εκπαιδευτικό σύστημα, στην πολιτική ελέγχου του πληθυσμού, στο σύστημα hukou και στις μη παραγωγικές κρατικές επιχειρήσεις θα αυξήσουν τη συμμετοχή του εργατικού δυναμικού και κατ' επέκταση την παραγωγικότητα, με αποτέλεσμα την αποτροπή απότομης μείωσης του ρυθμού ανάπτυξης μακροπρόθεσμα.³⁶⁶ Επιπρόσθετα, ο Krugman επισημαίνει πως ναι μεν οι αναδυόμενες οικονομίες, άρα και η Κίνα, χρησιμοποιούν την επένδυση και τις εξαγωγές για την οικονομική τους μεγέθυνση, εκμεταλλευόμενες τη μεταφορά του πλεονάσματος εργασίας από την αγροτική στη βιομηχανική παραγωγή, ωστόσο, κάποια στιγμή φτάνουν στο «σημείο καμπής Lewis». Συνεπώς, θα πρέπει να

³⁶²Otero-Iglesias, Miguel. *Is China Rebalancing? Yes, but with Chinese Characteristics.*, *op. cit.*

³⁶³*Ibid.*

³⁶⁴*Ibid.*

³⁶⁵Fang, Cai, and Ivan Roberts. *Potential Growth and Rebalancing in China*. RESERVE BANK OF AUSTRALIA, 2015, σελ. 34. Ανακτήθηκε: 25/10/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.rba.gov.au/publications/bulletin/2015/jun/pdf/bu-0615-4.pdf>.

³⁶⁶όπ. ανάφ. σε: Fang, Cai, and Ivan Roberts. *Potential Growth and Rebalancing in China*. RESERVE BANK OF AUSTRALIA, 2015, σελ. 34-35. Ανακτήθηκε: 25/10/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.rba.gov.au/publications/bulletin/2015/jun/pdf/bu-0615-4.pdf>.

έχουν ήδη επαναπροσανατολίσει την οικονομία τους προς την εσωτερική ζήτηση και κατανάλωση, διαφορετικά οι αποδόσεις των επενδύσεων θα συνεχίζουν να μειώνονται.³⁶⁷ Οι Cai και Roberts, στηριζόμενοι σε μελέτη των Cai και Zhao, τάσσονται υπέρ της εφαρμογής μεταρρυθμίσεων που επιτρέπουν την αύξηση της παραγωγικότητας και τη μεγαλύτερη συμμετοχή του εργατικού δυναμικού στην παραγωγική διαδικασία, συνδυαστικά με αντίστοιχες μεταρρυθμίσεις που στοχεύουν στην τόνωση της εσωτερικής ζήτησης και κατανάλωσης. Κατ' αυτόν τον τρόπο, δύναται να δημιουργηθεί ένα βιώσιμο πλαίσιο οικονομικής ανάπτυξης.³⁶⁸

Σήμερα, ο ρυθμός ανάπτυξης της Κίνας πέφτει κάτω από 7% για πρώτη φορά μετά το 1978.³⁶⁹ Τα μέτρα που πρόκειται να εφαρμοσθούν για την αντιμετώπιση της οικονομικής επιβράδυνσης αναμένεται να περιλαμβάνονται στο 13^ο Πενταετές Σχέδιο, λεπτομέρειες του οποίου, όμως, δεν έχουν δημοσιευθεί ακόμα. Ωστόσο, ο Αντιπρόεδρος της κινέζικης κυβέρνησης, Zhang Gaoli, αποκάλυψε επιμέρους σημεία του Σχεδίου. Σύμφωνα, λοιπόν, με τον Zhang Gaoli θα δοθεί έμφαση στην καινοτομία, στον συντονισμό, στην πράσινη ανάπτυξη, στο περαιτέρω άνοιγμα και στον καταμερισμό.³⁷⁰ Επιπλέον, θα ληφθούν μέτρα για τη μείωση των ανισορροπιών μεταξύ των περιφερειών, με έμφαση στην ανάπτυξη εκείνων της δυτικής, κεντρικής και βορειανατολικής Κίνας.³⁷¹ Παράλληλα, θα επιδιωχθεί η μεγαλύτερη συμμετοχή στην παγκόσμια διακυβέρνηση μέσω μέτρων, όπως οι διασυνοριακές ζώνες συνεργασίας.³⁷² Τέλος, θα συνεχισθούν οι μεταρρυθμίσεις του συστήματος hukou, με στόχο την περαιτέρω αστικοποίηση και την καλύτερη κοινωνική μέριμνα για τους αγρότες.³⁷³ Τα παραπάνω είναι μόνο ορισμένοι από τους στόχους που τίθενται στο 13^ο Πενταετές Σχέδιο και στοχεύουν στην προώθηση μεσο-μακροπρόθεσμης βιώσιμης ανάπτυξης.

Κλείνοντας, οφείλουμε να αναφερθούμε στην πρόσφατη κατάργηση του νόμου του ενός παιδιού τον Οκτώβριο του 2015, η οποία ήρθε ως απάντηση στο δημογραφικό φαινόμενο της γρήγορης γήρανσης του πληθυσμού. Ο φόβος ότι η τελευταία ενδέχεται να επηρεάσει

³⁶⁷όπ. ανάφ. σε: *Ibid.*, σελ. 30-31.

³⁶⁸όπ. ανάφ. σε: *Ibid.*, σελ. 36.

³⁶⁹"China's Leaders Shift from Short-Term Stimulus to Five-Year Plan." Bloomberg.com. 26/10/2015.

Ανακτήθηκε: 9/11/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.bloomberg.com/news/articles/2015-10-25/china-s-leaders-add-stimulus-dose-as-5-year-prescription-mulled>.

³⁷⁰όπ. ανάφ. σε: BAIJIE, AN. "China's Vice-Premier Elaborates Highlights of the 13th Five-Year Plan." – China.

9/11/2015. Ανακτήθηκε: 13/11/2015. Διαθέσιμο σε: http://www.chinadaily.com.cn/china/2015-11/09/content_22412556.htm

³⁷¹*Ibid.*

³⁷²*Ibid.*

³⁷³*Ibid.*

αρνητικά την οικονομική ανάπτυξη της Κίνας οδήγησε τις αρχές στη λήψη της παραπάνω απόφασης.³⁷⁴

1.4 One Belt One Road

Το 2013, ο Πρόεδρος της Κίνας, Xi Jinping, ανακοίνωσε την πρόθεση της κυβέρνησης να προχωρήσει στην υλοποίηση ενός φιλόδοξου προγράμματος, το οποίο ουσιαστικά θα αναβιώσει τον ιστορικό «δρόμο του μεταξιού».³⁷⁵ Το νέο πρόγραμμα της Κίνας ονομάστηκε «Μία ζώνη, ένας δρόμος» (One Belt One Road) και συνίσταται στη δημιουργία δύο εμπορικών διαδρόμων. Η «Οικονομική ζώνη του Δρόμου του μεταξιού» (Road of Silk economic belt) θα είναι ο χερσαίος διάδρομος και θα εκτείνεται από την ενδοχώρα και τη δυτική Κίνα ως την Ευρώπη μέσω της Κεντρικής Ασίας, ενώ ο «θαλάσσιος δρόμος του μεταξιού στον 21^ο αι.» (21st century maritime Road of Silk) θα καλύψει την περιοχή από τις ακτές της Κίνας προς τη Νότια Θάλασσα της Κίνας, φτάνοντας ως τις ακτές της Αφρικής.³⁷⁶

Η χρηματοδότηση του προγράμματος θα γίνει μέσω ενός ειδικού ταμείου, του Ταμείου για το Δρόμο του Μεταξιού (Silk Road Fund), που συστάθηκε τον Φεβρουάριο του 2015 με τη συμβολή της Εταιρείας Επενδύσεων της Κίνας, της Αναπτυξιακής Τράπεζας της Κίνας, της τράπεζας εισαγωγών-εξαγωγών της Κίνας και της Κρατικής Διοίκησης Ξένου Συναλλάγματος.³⁷⁷ Οι πόροι του Ταμείου ανέρχονται στα 40 δις \$ και πρόκειται να χρηματοδοτήσουν την κατασκευή υποδομών, όπως σιδηρόδρομοι, δρόμοι, λιμάνια, αεροδρόμια κτλ.³⁷⁸ Τέλος, τον Οκτώβριο του 2014 συστάθηκε η Ασιατική Τράπεζα Επενδύσεων Υποδομών και πρόκειται να συμβάλλει στη χρηματοδότηση της ανάπτυξης

³⁷⁴Buckley, Chris. "China Ends One-Child Policy, Allowing Families Two Children." The New York Times. 29/10/2015. Ανακτήθηκε: 31/10/2015. Διαθέσιμο σε: http://www.nytimes.com/2015/10/30/world/asia/china-end-one-child-policy.html?_r=0.

³⁷⁵ROBINSON, MICHAEL. *New Silk Road. Roadmap to a Wider Market*. World Today, October-November 2015, σελ.18. Ανακτήθηκε: 20/10/2015. Διαθέσιμο σε: https://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/field/field_document/What%20exactly%20is%20one%20belt.%20one%20road%20Summers.pdf.

³⁷⁶*Ibid*.

³⁷⁷*Prospects and Challenges on China's 'one Belt, One Road': A Risk Assessment Report*. Economist Intelligence Unit, 2015, σελ. 3. Ανακτήθηκε: 18/10/2015. Διαθέσιμο σε:

<http://static1.squarespace.com/static/529fcf02e4b0aa09f5b7ff67/t/554c49cee4b06fc215162cb4/1431062990726/One+Belt%2C+One+Road.pdf>.

³⁷⁸*Ibid*

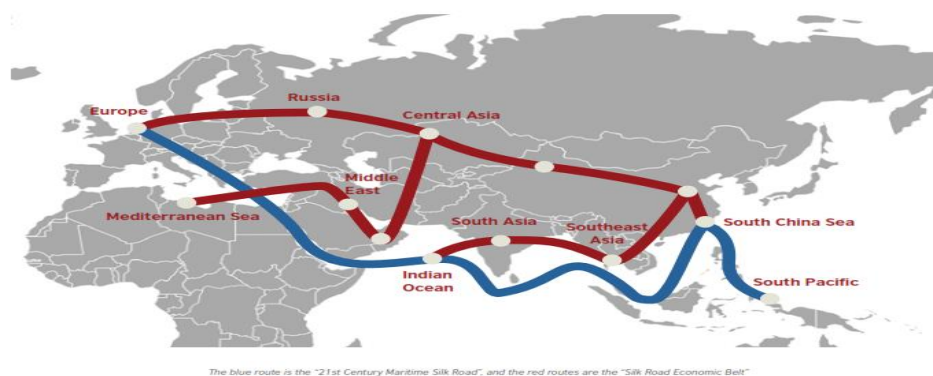
περιοχών της Ασίας από κοινού με την Κίνα, η οποία θα διαθέσει αρχικό κεφάλαιο 100 δις \$.³⁷⁹

Οι κινέζικες αρχές θεωρούν ότι θα συμβάλλει στην ανάπτυξη των περιφερειακών δομών, στην καινοτομία, το εμπόριο και στη διεθνοποίηση του RMB. Πέρα από τα προφανή οφέλη, οι κινέζικες αρχές θεωρούν ότι θα εισάγει ένα νέο μοντέλο διεθνούς συνεργασίας και ότι θα αποτελέσει απάντηση στο πρόβλημα της άνισης διανομής δημόσιων αγαθών, κυρίως σε αναπτυσσόμενες χώρες της περιοχής, οι οποίες αντιμετωπίζουν σοβαρές ελλείψεις σε βασικά είδη.³⁸⁰

Ωστόσο, προς το παρόν τουλάχιστον, το σχέδιο είναι αρκετά φιλόδοξο και δύσκολο να υλοποιηθεί στο σύνολό του. Ένας από τους βασικούς λόγους είναι ότι σε αυτό περιλαμβάνονται περιοχές στις οποίες η Ρωσία ασκούσε ανέκαθεν και συνεχίζει να ασκεί επιρροή. Αν και φαίνεται πως οι σχέσεις των δύο χωρών είναι αρκετά ευνοϊκές, δεν μπορούμε να γνωρίζουμε τι θα συμβεί μελλοντικά. Επίσης, οι χώρες από τις οποίες θα περάσει, ειδικά ο χερσαίος διάδρομος, ενέχουν αρκετά μεγάλους κινδύνους για τους επενδυτές.³⁸¹ Αν τα εμπόδια ξεπεραστούν και το σχέδιο εφαρμοσθεί χωρίς παρεκκλίσεις, θα αποτελέσει, σίγουρα, ένα μεγάλο άλμα στην οικονομική ιστορία της Κίνας.

Στο σχήμα που ακολουθεί μπορούμε να δούμε τους διαδρόμους που προβλέπονται στο σχέδιο.

One Belt One Road



The blue route is the "21st Century Maritime Silk Road", and the red routes are the "Silk Road Economic Belt"

Source: Woodward, Barbara, and Stephen Phillips. *One Belt One Road. A Role for UK Companies in Developing China's New Initiative. New Opportunities in China and beyond*. China-Britain Business Council, 2015, σελ. 6. Ανακτήθηκε: 20/10/2015. Διαθέσιμο σε: http://www.cbcc.org/cbbc/media/cbbc_media/One-Belt-One-Road-main-body.pdf.

³⁷⁹ *Ibid.*

³⁸⁰ *RMB Internationalization Report 2015 Monetary Strategy in One Belt and One Road Initiative*. *op. cit.* σελ. 66.

³⁸¹ ROBINSON, MICHAEL. *New Silk Road. Roadmap to a Wider Market.*, *op. cit.*, σελ.20.

Επίλογος

Στην παρούσα μελέτη εξετάσαμε τους παράγοντες που συντέλεσαν στην οικονομική μεγέθυνση της Κίνας, τις εμπορικές σχέσεις που έχει αναπτύξει με τις γειτονικές της χώρες, τη συναλλαγματική της πολιτική και τα βήματα που έχουν γίνει προς την κατεύθυνση της διεθνοποίησης του RMB, τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει τα τελευταία χρόνια, καθώς και τα οράματά της για το μέλλον, όπως αυτά αποτυπώνονται στην προώθηση του σχεδίου αναβίωσης του «Δρόμου του Μεταξιού».

Η Κίνα, μία σχετικά κλειστή οικονομία, η οποία τις τελευταίες τρεις δεκαετίες έχει κάνει στροφή προς την οικονομία της αγοράς, έχει καταφέρει να αναδειχθεί σε σημαντικό παίκτη του διεθνούς οικονομικού και νομισματικού συστήματος. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της, όπως το πλεονάζον εργατικό δυναμικό, ο υψηλός ρυθμός αποταμίευσης, η έντονη εξαγωγική της δραστηριότητα και το γεγονός ότι έχει στην κατοχή της μεγάλο συναλλαγματικό απόθεμα, διαδραμάτισαν τον δικό τους ρόλο στο σταδιακό άνοιγμα της χώρας και στη μετατροπή της σε μία ισχυρή οικονομικά χώρα.

Η Κίνα πέτυχε, μετά το 1978, υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, εκμεταλλευόμενη το πλεόνασμα εργασίας που είχε και τη μεταφορά πόρων από μη παραγωγικούς σε παραγωγικούς τομείς της οικονομίας. Τα υψηλά ποσοστά αποταμίευσης συνέδραμαν την επενδυτική της δραστηριότητα, αφού μέρος των αποταμιεύσεων χρηματοδοτούσε τα επενδυτικά σχέδια της χώρας. Η ένταξή της στον ΠΟΕ, η σταδιακή απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου και η έμφαση στις εξαγωγές τη μετέτρεψαν σε μεγάλη εμπορική και εξαγωγική δύναμη διεθνούς βεληνεκούς. Παράλληλα, από το 2003 και έπειτα, η Κίνα άρχισε σταδιακά να προωθεί τη διεθνοποίηση του νομίσματός της, με απώτερο σκοπό να εδραιώσει τη θέση της στο διεθνές στερέωμα.

Ωστόσο, η οικονομική επιβράδυνση που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια, τα χαμηλά ποσοστά εγχώριας κατανάλωσης και ζήτησης ως απόρροια εκείνων, ακριβώς, των παραγόντων που συντέλεσαν στην οικονομική της άνθηση, η διαμάχη με τις ΗΠΑ αναφορικά με τη «χειραγώγηση της ισοτιμίας» και τις μεταξύ τους εμπορικές ανισορροπίες, καθώς και το χρηματιστηριακό κραχ το καλοκαίρι του 2015 προκαλούν ανησυχία στους διεθνείς οικονομικούς κύκλους. Η Κίνα, ακόμα και σήμερα, είναι μία αρκετά κλειστή οικονομία με θεσμικά και δομικά προβλήματα τα οποία χρήζουν άμεσης επίλυσης. Η άποψη ότι το βασισμένο στις εξαγωγές, την αποταμίευση, τις

επενδύσεις και την περιορισμένη κινητικότητα κεφαλαίων μοντέλο της κινέζικης οικονομίας δεν είναι, πλέον, βιώσιμο κερδίζει συνεχώς έδαφος και η ανάγκη αναπροσαρμογής και επαναπροσανατολισμού της οικονομικής πολιτικής φαντάζει επιτακτική.

Βιβλιογραφία

Έντυπη

Ελληνική Βιβλιογραφία

Καραμούζης Νικόλαος Β., Χαρδούβελης Γκίκας, (2011). *Από τη διεθνή κρίση στην κρίση της Ευρωζώνης και της Ελλάδας: Τι μας επιφυλάσσει το μέλλον;* Αθήνα: Εκδόσεις Α.Α. Λιβάνη.

Μαραγκός Ιωάννης Σ., Αριστείδης Π. Μπιτζένης. *Τα οικονομικά της μετάβασης. Θεραπεία ΣΟΚ ή Ήπια Προσαρμογή στα Πέντα Εναλλακτικά Μοντέλα Μετάβασης στην Οικονομία της Αγοράς.* Αθήνα: Αθ. Σταμούλης, 2007.

Παπάζογλου Χρήστος Ε., (2010). "Εισαγωγή στη διεθνή οικονομική." Αθήνα 2010

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Begg David, Stanley Fischer, Rudiger Dornbusch. *Εισαγωγή στην οικονομική.* 4η έκδοση. Τόμος Β. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική, Επιστημονική Βιβλιοθήκη, 1998.

Dermot McAleese. *Οικονομική για επιχειρησιακές σπουδές.* Ανταγωνισμός, Μακροσταθερότητα και Παγκοσμιοποίηση. 372 έκδοση. Αθήνα: Τυπωθήτω, 2005.

Thirwall, A. P. *Μεγέθυνση και ανάπτυξη.* 6η έκδοση., Τόμος Β'. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση ΑΕΒΕ, 2003.

Διαδικτυακές Πηγές

"Brazil Warns of World Currency War." The Telegraph. Ανακτήθηκε: 29/10/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.telegraph.co.uk/finance/economics/8029560/Brazil-warns-of-world-currency-war.html>

"China's Leaders Shift from Short-Term Stimulus to Five-Year Plan." Bloomberg.com. 26/10/2015. Ανακτήθηκε: 9/11/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.bloomberg.com/news/articles/2015-10-25/china-s-leaders-add-stimulus-dose-as-5-year-prescription-mulled>.

"Press Release: IMF Staff Completes the 2015 Article IV Consultation Mission to China." Press Release: IMF Staff Completes the 2015 Article IV Consultation Mission to China. 26 Μαΐου 2015. Ανακτήθηκε: 3/11/2015. Διαθέσιμο σε: <https://www.imf.org/external/np/sec/pr/2015/pr15237.htm>

"Understanding China's Free Trade Agreements - China Briefing News." China Briefing News Understanding Chinas Free Trade Agreements Comments. February 10, 2014. Ανακτήθηκε: 29/09/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.china-briefing.com/news/2014/02/10/understanding-chinas-free-trade-agreements.html>.

Aizenman Joshua. *The Impossible Trinity (aka The Policy Trilemma) the Encyclopedia of Financial Globalization.* Santa Cruz, CA: University of California, Santa Cruz, Dept.

of Economics, 2010. Ανακτήθηκε: 01/09/2015. Διαθέσιμο σε: http://web.pdx.edu/~ito/Tril_Aizenman_Dic.pdf.

Andrew Batson, Ian Johnson, Andrew Browne, "China Talks Tough to U.S." WSJ. 15 Μαρτίου 2010. Ανακτήθηκε: 3/11/2015. <http://www.wsj.com/articles/SB10001424052748703457104575121213043099350>.

ASIFMA' S 4th Offshore RMB Markets Conference. "RMB ROADMAP." Μάιος 2014. Ανακτήθηκε: 15/09/2015. Διαθέσιμο σε: http://www.asifma.org/uploadedfiles/resources/rmb_roadmap.pdf.

Auboin Marc. *USE OF CURRENCIES IN INTERNATIONAL TRADE: ANY CHANGES IN THE PICTURE?* World Trade Organization, Economic Research and Statistics Division, 2012. Ανακτήθηκε: 17/09/2015. Διαθέσιμο σε: https://www.wto.org/english/res_e/reser_e/ersd201210_e.pdf.

BAIJIE, AN. "China's Vice-Premier Elaborates Highlights of the 13th Five-Year Plan." – China. 9/11/2015. Ανακτήθηκε: 13/11/2015. Διαθέσιμο σε: http://www.chinadaily.com.cn/china/2015-11/09/content_22412556.htm.

Buckley, Chris. "China Ends One-Child Policy, Allowing Families Two Children." The New York Times. 29/10/2015. Ανακτήθηκε: 31/10/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.nytimes.com/2015/10/30/world/asia/china-end-one-child-policy.html? r=0>.

Chow, Daniel. *47 CHINA'S RESPONSE TO THE GLOBAL FINANCIAL CRISIS: IMPLICATIONS FOR U.S.-CHINA ECONOMIC RELATIONS*. Vol. 1:47. GLOBAL BUSINESS LAW REVIEW. Ανακτήθηκε: 28/09/2015. Διαθέσιμο σε: <https://myweb.rollins.edu/tlairson/ipe/chirespondgfc.pdf>.

Cohen Benjamin J. *THE BENEFITS AND COSTS OF AN INTERNATIONAL CURRENCY: GETTING THE CALCULUS RIGHT*. Santa Barbara: Department of Political Science University of California, 2011. Ανακτήθηκε: 15/09/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.polsci.ucsb.edu/faculty/cohen/working/pdfs/OER.pdf>.

Daniela Marconi, Riccardo Cristadoro. *Household Savings in China*. JOURNAL OF CHINESE ECONOMIC AND BUSINESS STUDIES: Banca D' Italia, 2012. Ανακτήθηκε: 21/08/2015. Διαθέσιμο σε: http://www.researchgate.net/publication/254249294_Household_savings_in_China.

Eichengreen, Barry. *Currency War or International Policy Coordination?* University of California, Berkeley, 2013. Ανακτήθηκε: 29/10/2015. Διαθέσιμο σε: http://eml.berkeley.edu/~eichengr/curr_war_JPM_2013.pdf.

Eichengreen, Barry. *Currency Wars: Perception and Reality*. Global Financial Institute, 2013. Ανακτήθηκε: 30/10/2015. Διαθέσιμο σε: https://deutscheawm.com/assetdownload/9ec88514f1984110856c94c5fd4a4991/Whitpaper_Eichengreen_2013_comp9.pdf.

Eiji Ogawa. "The Chinese Yuan after the Chinese Exchange Rate System Reform.", The Research Institute of Economy, Trade and Industry, 2006. Ανακτήθηκε: 20/09/2015. Διαθέσιμο σε: <https://ideas.repec.org/p/eti/dpaper/06019.html>.

Ercolani Marco G., Zheng Wei. *An empirical Analysis of China's Dualistic Economic Development: 1965–2009*. Earth Institute, Columbia University, Massachusetts Institute of Technology: Asian Economic Papers 10:3. Ανακτήθηκε: 17/08/2015. Διαθέσιμο σε: http://www.mitpressjournals.org/doi/pdf/10.1162/ASEP_a_00108

Fabrizio, Saccomanni. "Monetary Spillovers? Boom and Bust? Currency Wars? The International Monetary System Strikes Back.", Bank for International Settlements, 2015. Ανακτήθηκε: 22/08/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.bis.org/publ/othp22.pdf>.

Fang Cai, Ivan Roberts. *Potential Growth and Rebalancing in China*. RESERVE BANK OF AUSTRALIA, 2015. Ανακτήθηκε: 25/10/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.rba.gov.au/publications/bulletin/2015/jun/pdf/bu-0615-4.pdf>

Feltenstein Andrew, Saleh M. Nsouli. "Bing Bang" Versus Gradualism in Economic Reforms: An Intertemporal Analysis with an Application to China. International Monetary Fund, IMF, 2001. Ανακτήθηκε: 28/08/2015. Διαθέσιμο σε: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2001/wp0198.pdf>.

Fong, Margaret. *CEPA: Your Shortcut Into China*. Harvard Asia Pacific Review. Ανακτήθηκε: 30/09/2015. Διαθέσιμο σε: http://www.hcs.harvard.edu/~hapr/winter07_gov/fong.pdf

Frankel, Jeffrey. "The Balassa-Samuelson Relationship and the Renminbi.", Kennedy School of Government, Harvard University 2006. Ανακτήθηκε: 20/09/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.hks.harvard.edu/fs/jfrankel/BalassaSamuelson&ChinaRMB.pdf>.

Frankel, Jeffrey. *Chinese Currency Manipulation Not a Problem*. East Asia Forum, 2015. Ανακτήθηκε: 3/11/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.hks.harvard.edu/fs/jfrankel/ChinCurrencyManipEAF.pdf>.

García-Herrero Alicia. *Stock Market Collapse and Exchange-rate Depreciation: What next for China?* Μαδρίτη: Elcano Royal Institute, 2015. Ανακτήθηκε: 24/10/2015. Διαθέσιμο σε: http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/web/rielcano_en/contenido?WCM_GL_OBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_in/zonas_in/ari42-2015-garciaherrero-stock-market-collapse-exchange-rate-depreciation-what-next-china

Gough, Neil. "China, Trying to Bolster Currency, Taps Foreign Reserves." The New York Times. 7 Σεπτεμβρίου 2015. Ανακτήθηκε: 3/11/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.nytimes.com/2015/09/08/business/china-renminbi-yuan-foreign-reserves.html>.

Guo, Kai, Papa M Diaye. *Is China's Export-oriented Growth Sustainable*. Washington, D.C.: International Monetary Fund, 2009. Ανακτήθηκε: 28/09/2015. Διαθέσιμο σε: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2009/wp09172.pdf>

He Qing, Iikka Korhonen, Junjie Guo, Fangge Liu. *The Geographic Distribution of International Currencies and RMB Internationalization*. Helsinki: Bank of Finland, BOFIT Institute for Economies in Transition, 2015. Ανακτήθηκε: 29/09/2015. Διαθέσιμο σε: http://www.suomenpankki.fi/bofit_en/tutkimus/tutkimusjulkaisut/dp/Documents/2015/dp2015.pdf

Iglesias, Miguel Otero. "Currency Wars between the US and China: Where Does the EU Stand?", Bruges: College of Europe, 2011. Ανακτήθηκε:22/09/2015. Διαθέσιμο σε: http://www.essca.fr/EU-Asia/wp-content/uploads/sites/4/2014/04/OTERO-Currency_Wars_US-China-EU_Otero-Iglesias_-libre.pdf.

Ismanto Ignatius, Indra Krishnamurti. *The Political Economy of ASEAN-China Free Trade Agreement: An Indonesian Perspective*. Indonesia: University of Pelita Harapan, 2014. Ανακτήθηκε: 8/10/2015. Διαθέσιμο σε: http://www.wti.org/fileadmin/user_upload/wti.org/7_SECO-WTI_Project/Publications/Final_Report_ACFTA_2014_.pdf.

Ito, Hiro. *U.S. Current Account Debate With Japan Then, with China Now*. Portland State University, 2009. Ανακτήθηκε: 27/10/2015. Διαθέσιμο σε: <http://web.pdx.edu/~ito/Hiro%20Ito%20US%20Current%20Acct%20Deficit%20with%20China%20and%20Japan%20Feb%202009.pdf>.

Jacob Chang, Ta-tung. "The Importance of US-Taiwan Economic Relations." TheHill. 23 Ιουλίου 2013. Ανακτήθηκε: 30/09/2015. Διαθέσιμο σε: <http://thehill.com/opinion/op-ed/312985-the-importance-of-us-taiwan-economic-relations>

Jen-Te Hwang, Chieh-Hsuan Wang, Chien-Ping Chu. "The Effectiveness and Sustainability of the Sterilization Policy in China.", Hindawi Publishing Corporation Economics Research International 2014. Ανακτήθηκε: 15/09/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.hindawi.com/journals/ecri/2014/509643/> .

Joshua, Aizenman. "Sterilization, Monetary Policy, and Global Financial Integration.", Federal Reserve Bank of San Fransisco, 2008, σελ. 5. Ανακτήθηκε: 14/09/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.frbsf.org/economic-research/files/wp08-15bk.pdf>.

Kim, Sunghyun. *Long-run Effects of the Korea-China Free-Trade Agreement*. Department of Economics, Sungkyunkwan University: Journal of East Asian Economic Integration Vol. 19, No. 2 (June 2015) 117-142, 2015. Ανακτήθηκε: 3/10/2015. Διαθέσιμο σε: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2627440

Knight, John. *China, South Africa and the Lewis Model*. Department of Economics, University of Oxford, 2007. Ανακτήθηκε: 28/08/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.csae.ox.ac.uk/workingpapers/pdfs/2007-12text.pdf>

Kroeber, Arthur. *China's Global Currency: Lever for Financial Reform*. Beijing, China: Brookings-Tsinghua Center for Public Policy, Monograph Series Number 3, 2013. Ανακτήθηκε: 15/09/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.brookings.edu/~media/research/files/papers/2013/04/china-global-currency-financial-reform-kroeber/china-global-currency-financial-reform-kroeber.pdf>

Lauren Mack, "Chinese History: Fifth Five Year Plan (1976-1980)," *About.com*. Ανακτήθηκε: 15/09/2015. Διαθέσιμο σε: <http://chineseculture.about.com>.

Lee, Il Houg, Murtaza Syed. *China's Path to Consumer-based Growth Reorienting Investment and Enhancing Efficiency*. Washington, D.C.: International Monetary Fund, 2013. Ανακτήθηκε: 30/09/2015. Διαθέσιμο σε: <https://www.imf.org/external/pubs/cat/longres.aspx?sk=40447.0>

Li, Wei. *The Great Leap Forward: Anatomy of a Central Planning Disaster*. Chicago: University of Chicago Press, 2005. Ανακτήθηκε: 10/10/2015. Διαθέσιμο σε: <http://faculty.darden.virginia.edu/liw/papers/jpe-final2.pdf>.

Lieutenant Colonel Troy GaLLoway. *Chinese Five Year Plans: An Economic Catalyst?* Center for Strategic Leadership, U.S. Army War College, 2011. Ανακτήθηκε: 14/09/2015. Διαθέσιμο σε: http://www.csl.army.mil/usacsl/publications/IP11_11.pdf.

Lisheng, DONG . *CENTRAL LOCAL RELATIONS IN CHINA: RETROSPECT AND PROSPECT* . China Policy Institute, 2007. Ανακτήθηκε: 18/10/2015. Διαθέσιμο σε: <https://www.nottingham.ac.uk/cpi/documents/discussion-papers/discussion-paper-16-central-local-relations.pdf>.

Ma, Guonan, Wang Yi. *China's High Saving Rate: Myth and Reality*. Basel, Switzerland: Bank for International Settlements, Monetary and Economic Department, 2010. Ανακτήθηκε: 29/08/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.bis.org/publ/work312.htm>

Mark Gilbert "China's Plan for Winning the Currency Wars." BloombergView.com. 11Μαρτίου 2015. Accessed November 15, 2015. <http://www.bloombergvie.com/articles/2015-03-11/china-s-plan-for-winning-the-currency-wars>. Ανακτήθηκε: 3/11/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.bloombergvie.com/articles/2015-03-11/china-s-plan-for-winning-the-currency-wars>.

Melton, Oliver. *China's Five-Year Planning System: Implications for the Reform Agenda*. Testimony for the U.S.-China Economic and Security Review Commission, 2015. Ανακτήθηκε: 14/09/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.uscc.gov/sites/default/files/Melton%20-%20Written%20Testimony.pdf>.

Meltzer, Joshua. *Taiwan's Economic Opportunities and Challenges and The Importance of the Trans-Pacific Partnership*. Center For East Asia Studies, 2014, σελ. 9-10. Ανακτήθηκε: 4/10/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.brookings.edu/~media/research/files/papers/2013/09/30-taiwan-trans-pacific-partnership-meltzer/taiwan-trans-pacific-partnership-meltzer-012014.pdf>

Miller, Meredith. *China's Relations with Southeast Asia Testimony for the U.S.-China Economic and Security Review Commission*. National Bureau of Asian Research, 2015. Ανακτήθηκε: 9/10/2015. Διαθέσιμο σε: http://www.uscc.gov/sites/default/files/Miller_Written%20Testimony_5.13.2015%20Hearing.pdf.

Moosa, Imad, Kelly Burns. *Do the Chinese Exchange Rate and Trade Policies Violate International Rules?* Vol. 4. Transnational Corporations Review, Denfar Transnational Development (Canada), 2012. Ανακτήθηκε: 1/11/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.tnc-online.net/pic/20150207120258716.pdf>.

Morrison Wayne M., Gabriel M. Nelson. *China's Recent Stock Market Volatility: What Are the Implications?* CRS INSIGHT, 2015. Ανακτήθηκε: 25/10/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/IN10325.pdf>

Morrison, Wayne M. "China's Economic Rise: History, Trends, Challenges, and Implications for the United States." Washington, D.C.: Library of Congress,

Congressional Research Service, 2013. Ανακτήθηκε: 24/08/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.refworld.org/pdfid/52cfef6b4.pdf>

Morrison, Wayne M. *China's Economic Rise History, Trends, Challenges, and Implications for the United States*. Washington, D.C.: Library of Congress, Congressional Research Service, 2015. Ανακτήθηκε: 20/09/2015. Διαθέσιμο σε: <https://www.fas.org/sgp/crs/row/RL33534.pdf>

Morrison, Wayne M., and Marc Labonte. *China's Currency Policy: An Analysis of the Economic Issues*. Congressional Research Service, 2013. Ανακτήθηκε: 1/09/2015. Διαθέσιμο σε: <https://www.fas.org/sgp/crs/row/RS21625.pdf>

Nelson, Rebecca M. *Current Debates over Exchange Rates: Overview and Issues for Congress*. Congressional Research Service, 2015. Ανακτήθηκε: 30/10/2015. Διαθέσιμο σε: <https://www.fas.org/sgp/crs/misc/R43242.pdf>.

Otero-Iglesias, Miguel. *Is China Rebalancing? Yes, but with Chinese Characteristics*. Μαδρίτη: Elcano Royal Institute, 2014. Ανακτήθηκε: 25/10/2015. Διαθέσιμο σε: http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/web/rielcano_en/contenido?WCM_GL_OBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_in/zonas_in/ari592014-oteroiglesias-is-china-rebalancing-yes-but-with-chinese-characteristics

PALMIOLI GIOVANNI, ADAM HEAL. *Structural Economic Reform in China: The Role of the Shanghai Free Trade Zone*. United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, 2014. Ανακτήθηκε: 29/09/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.unescap.org/sites/default/files/Trade%20Insights%20-%20Issue%20No.%203.pdf>.

Park, Mi. *The ASEAN-China Free Trade Agreement (ACFTA) and Its Implications for the Global Political Economy and the Politics of the Organized Labour*. Dalhousie University, 2011. Ανακτήθηκε: 8/10/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.andreasbieler.net/wp-content/workshop/Park%20-%20ASEAN-China%20FTA-30%20January%202012.pdf>.

Poncet, Sandra. *Inward and Outward FDI in China*. Panthéon-Sorbonne-Economie, Université Paris 1 CNRS and CEPII, 2007. Ανακτήθηκε: 20/09/2015. Διαθέσιμο σε: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.473.5100&rep=rep1&type=pdf>.

Popov, Vladimir. *SHOCK THERAPY VERSUS GRADUALISM: THE END OF THE DEBATE (EXPLAINING THE MAGNITUDE OF TRANSFORMATIONAL RECESSION)* *. Institute of European and Russian Studies (EURUS), Carleton University. Ανακτήθηκε: 28/08/2015. Διαθέσιμο σε: <http://http-server.carleton.ca/~vpopov/documents/TR-REC-full.pdf>.

Prospects and Challenges on China's 'one Belt, One Road': A Risk Assessment Report. Economist Intelligence Unit, 2015. Ανακτήθηκε: 18/10/2015. Διαθέσιμο σε: <http://static1.squarespace.com/static/529fcf02e4b0aa09f5b7ff67/t/554c49cee4b06fc215162cb4/1431062990726/One+Belt%2C+One+Road.pdf>.

Ranis, Gustav. *Is Dualism worth Revisiting?* Economic Growth Center, Yale University, 2003. Ανακτήθηκε: 17/08/2015. Διαθέσιμο σε: http://www.econ.yale.edu/growth_pdf/cdp870.pdf.

RMB INTERNATIONALISATION SURVEY 2015 RESULTS. Hongkong and Shanghai Banking Corporation Limited and HSBC, 2015. Ανακτήθηκε: 3/10/2015. Διαθέσιμο σε: <https://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CB8QFjAAahUKEwj4w82kuejIAhVLthoKHaW9CFY&url=http%3A%2F%2Fwww.rmb.hsbc.com%2F~%2Fmedia%2Ffiles%2Frmb-customer-report-2015.pdf&usq=AFQjCNEyiy358yaAYshmdKTimLRFRXchLw&sig2=xYQIm6NNGb4VwE3q9uHPJA&cad=rja>.

RMB Internationalization Report 2015 Monetary Strategy in One Belt and One Road Initiative. Beijing: International Monetary Institute, Renmin University of China, 2015. Ανακτήθηκε: 25/09/2015. Διαθέσιμο σε: <http://files.clickdimensions.com/golddiscoveryfundcom-avren/files/rmbinternationalizationreport2015forrelease.pdf? cldee=d2lsbGVtQGNkZnVuZC5jb20%3D&urlid=3>.

ROBINSON, MICHAEL. *New Silk Road. Roadmap to a Wider Market*. World Today, October-November 2015. Ανακτήθηκε: 20/10/2015. Διαθέσιμο σε: https://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/field/field_document/What%20exactly%20is%20'one%20belt,%20one%20road'%20Summers.pdf.

Sauvant, Karl P., Victor Zitian Chen. *China's Regulatory Framework for Outward Foreign Direct Investment*. Columbia University, 2014. Ανακτήθηκε: 20/09/2015. Διαθέσιμο σε: http://ccsi.columbia.edu/files/2014/04/KPS_VC-Chinas-OFDI-framework-website-version-Feb23_2014.pdf

Snyder Scott, Ee-won Byun. *China-Korea Relations: South Korea's Diplomatic Triangle*. Council on Foreign Relations/Pacific Forum CSIS, George Washington University, 2015. Ανακτήθηκε: 3/10/2015. Διαθέσιμο σε: http://csis.org/files/publication/1501qchina_korea.pdf.

Song Guoyou, Wen Jin Yuan Yuan. *China's Free Trade Agreement Strategies*. WASHINGTON QUARTERLY, 2012, σελ. 111. Ανακτήθηκε: 9/10/2015. Διαθέσιμο σε: <http://csis.org/files/publication/twq12FallSongYuan.pdf>.

Stephen S. Roach, *A Giant Step toward Solutions*. China Daily, 22 Μαρτίου 2011. Ανακτήθηκε: 15/09/2015. Διαθέσιμο σε: http://www.chinadaily.com.cn/opinion/2011-03/22/content_12206397.htm.

Steve H., Hanke. "Currency Wars, Again.", *GlobeAsia*, 2015. Ανακτήθηκε: 22/07/2015. Διαθέσιμο σε: <http://hankecapital.com/images/steves-articles/2015-03-currency-wars-again.pdf>.

Sun, Peng, Almas Heshmati. *International Trade and Its Effects on Economic Growth in China*. Bonn: IZA, 2010. Ανακτήθηκε: 01/10/2015, Διαθέσιμο σε: <http://ftp.iza.org/dp5151.pdf>.

Tao, Ran, and Dali L. Yang. *The Revenue Imperative and the Role of Local Government in China's Transition and Growth*. University of Chicago, 2008. Ανακτήθηκε: 18/10/2015. Διαθέσιμο σε: <http://web.ntpu.edu.tw/~guan/courses/growth/ran.pdf>.

The China – South Korea FTA: Background and Details – Ανακτήθηκε: 2/10/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.china-briefing.com/news/2015/06/04/china-and-south-korea-sign-free-trade-agreement.html#sthash.gbFh4ZXu.dpuf>.

The Shanghai Free Trade Zone. Lehman Brown International Accountants. Ανακτήθηκε: 16/09/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.lehmanbrown.com/wp-content/uploads/2014/12/Shanghai-Free-trade-zone.pdf>.

Trade Policy Review: China. WTO, May 2014. Ανακτήθηκε: 28/09/2015. Διαθέσιμο σε: https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/s300_e.pdf.

Trade Policy Review: Hong Kong, China. WTO, October 2014. Ανακτήθηκε: 28/09/2015. Διαθέσιμο σε: https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/g306_e.pdf.

Trade Policy Review: Macao, China. WTO, March 2013. Ανακτήθηκε: 28/09/2015. Διαθέσιμο σε: https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/s281_e.pdf.

Walter, Andrew. *Global Imbalances and Currency Politics: China, Europe, and the United States*. London: Routledge, 2010. Ανακτήθηκε: 30/10/2015. Διαθέσιμο σε: <http://personal.lse.ac.uk/wyattwal/images/GlobalImbalances.pdf>.

Whalley, John, and Xian Xin. *China's FDI and Non-FDI Economies and the Sustainability of Future High Chinese Growth*. Cambridge, Mass.: National Bureau of Economic Research, 2006, σελ. 2. © Ανακτήθηκε: 20/09/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.nber.org/papers/w12249>.

Woo, Wing Thy. *The Experimentalist-convergence Debate on Interpreting China's Economic Growth: A Cross-country Perspective*. University of California, Davis, 2006. Ανακτήθηκε: 1/09/2015. Διαθέσιμο σε: http://pki.nbp.pl/konferencje/radisson/Mowcy/woo/Woo_paper.pdf.

Woodward Barbara, Stephen Phillips. *One Belt One Road. A Role for UK Companies in Developing China's New Initiative. New Opportunities in China and beyond*. China-Britain Business Council, 2015. Ανακτήθηκε: 20/10/2015. Διαθέσιμο σε: http://www.cbcc.org/cbbc/media/cbbc_media/One-Belt-One-Road-main-body.pdf.

Xiaoqiang Cheng, Chang Shu, Dong He. "One Currency, Two Markets: The Renminbi's Growing Influence in Asia-Pacific.", Bank For International Settlements, 2014. Ανακτήθηκε: 10/09/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.bis.org/publ/work446.pdf>.

Yang, Dennis Tao, Junsen Zhang. *Why Are Saving Rates so High in China?* Cambridge, Mass.: National Bureau of Economic Research, 2011. Ανακτήθηκε: 22/08/2015. Διαθέσιμο σε: <http://www.nber.org/papers/w16771>

Yao, Yang. *The Double Transition and China's Export-led Growth*. Peking: CCER, NSD, 2010. Ανακτήθηκε: 27/09/2015. Διαθέσιμο σε: http://paftad.org/files/34/01_YANG%20YAO_Growth.pdf.

Yi, Jingtao. *CHANGES IN CHINA'S EXCHANGE RATE POLICY AND FUTURE POLICY OPTIONS*, Briefing Series, China Policy Institute,

University of Nottingham, 2005. Ανακτήθηκε: 1/09/2015. Διαθέσιμο σε: <https://www.nottingham.ac.uk/cpi/documents/briefings/briefing-2-china-exchange-rate-policy.pdf>.

Zhang, Chenying. "Sterilization in China: Effectiveness and Cost." Σεπτέμβριος 2010. Ανακτήθηκε: 8/9/2015.

Διαθέσιμο σε: <http://fic.wharton.upenn.edu/fic/papers/10/10-29.PDF>.

Zhu, Andong, David M. Kotz. *The Dependence of China's Economic Growth on Exports and Investment*. Tsinghua University Beijing, China, University of Massachusetts Amherst Amherst, MA, USA, 2010. Ανακτήθηκε: 27/09/2015.

Διαθέσιμο σε: http://www.researchgate.net/publication/227575216_The_Dependence_of_China's_Economic_Growth_on_Exports_and_Investment

The Dependence of China's Economic Growth on Exports and Investment

Zhu, Xiaodong. *Understanding China's Growth: Past, Present, and Future*. Vol. 26. Journal of Economic Perspective, 2012. Ανακτήθηκε: 30/09/2015. Διαθέσιμο σε: <http://pubs.aeaweb.org/doi/pdfplus/10.1257/jep.26.4.103>.